

Nimeni on Isä

Tampereen Yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Marjo Jokipii
Huhtikuu 2010

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden laitos
JOKIPII, MARJO: Nimeni on isä
Pro gradu -tutkielma, 86 sivua
Kasvatustiede
Huhtikuu 2010

TIIVISTELMÄ

Tutkielma tarkastelee isyyden muotoutumisen, kokemuksellisuuden ja toimijuuden merkitystä isien identiteetin rakentumiselle. Tutkimuksella pyritään valottamaan nykyisän tapaa toimia. Tutkielmassa korostetaan sitä, ettei isyyden rakentuminen ole vaivaa vaan siihen vaikuttaa yhtäältä niin kulttuuriset isyyden mallit, ja toisaalta myös erilaiset vuorovaikutussuhteet, elämän merkitykselliset toiset toimijat. Kiinnostuksen kohteena on siis uusi, postmoderni isyys.

Tutkielman painopiste on narratiivista menetelmää hyödyntäen selvittää sitä, millä tavoin isät luovat kuvaa itsestään kertoessaan omaa henkilökohtaista tarinaansa ja millaisia toimijuuksia siinä esiintyy ja miten he rakentavat omaa narratiivista identiteettiään. Isäksi tuloa tarkastellaan elämän käännekohtana, joka tarjoaa mahdollisuuden suhteuttaa menneisyys nykyisyyteen.

Tutkimusaineisto koostuu viidentoista isän kirjoitelmasta, joissa isät kuvaavat omaa isyyttään ja sen merkitystä heille. Tutkimukseen osallistuneet isät edustivat monia eri ammattikuntia ja osallistuneiden isien ikäjakauma oli 24–45-vuotta.

Tutkielmassa esiintyi kolme erilaista juonityyppiä, joista rakennettiin kolme erilaista isätyyppiä. Jokainen tyyppi tarjoaa omanlaisensa näkökulman isyyden ilmenemisestä perhekontekstissa. Keskeisimmät tutkimustulokset kertovat isyyden ja maskuliinisuuden rakentuvan moniäänisesti. Isyys näyttäytyy sekä perinteisempänä että uudenaikaisena hoivaavampana vanhemmuutena. Nämä eivät ole kuitenkaan toisensa poissulkevia vaihtoehtoja vaan niitä molempia voidaan toimivassa isyydessä toteuttaa. Yhtälailla isyys näyttäytyy uudenaikaisena myös perheen valtasuhteiden muodostumisessa. Postmodernia isyyttä ja jaettua vanhemmuutta tarkasteltiin lasten hoidon ohella myös kotitöiden ja perheen roolijaon kautta.

Asiasanat: uusi isyys, postmoderni isyys, narratiivisuus, identiteetti, maskuliinisuus, roolit.

Sisällys

Johdanto.....	5
1 Isyys.....	9
1.1 Isyyden karkeaa määrittelyä.....	9
1.2 Patriarkaalisuuden perintö ja hegemoninen maskuliinisuus.....	10
1.2.1 Patriarkaalisuus.....	10
1.2.2 Hegemoninen maskuliinisuus ja sen haastajat.....	11
2 Isyyden muutos.....	14
2.1 Uusi, postmoderni isyys.....	14
2.2 Vanhemmuus jakautuu. Jaetaanko valtaa?.....	17
3 Uudenlaisen isän yhteiskunnallisia perusteita.....	19
3.1 Psykoanalyttinen isyyssäitys taipuu postmodernin isän tueksi.....	20
3.2 Isyyden yhteiskunnallinen muutos.....	22
4 Sukupuoli ja roolit.....	24
4.1 Sukupuolen sosiaalinen rakentuminen.....	24
4.2 Sukupuoliroolit murroksessa.....	26
5 Elämänmuutos ja identiteetti.....	27
5.1 Elämänmuutos.....	28
5.2 Liikkuva identiteetti.....	28
5.3 Sanan sisäisestä tarinasta ja toimijuudesta.....	31
5.4 Narratiivisuus tässä tutkimuksessa.....	33
6 Tutkimuksen metodologiset ratkaisut.....	35
6.1 Tutkimuksen hahmottuminen.....	36
6.2 Aineiston kuvailua.....	40
6.3 Analyysin hahmottuminen.....	41
6.4 Isätyypit.....	42
7 Tutkimuksen tulokset.....	43
7.1 Mikko.....	43
7.2 Juha.....	43
7.3 Ville.....	44
8 Matka isyyteen.....	44
8.1 Lapseton aika.....	45
8.2 Isän syntymä.....	47
9 Kotona arjessa.....	49
9.1 Isyyden alkumetreit.....	49
9.2 Kodin työnjako.....	52
9.3 Yhteinen ja erillinen vanhemmuus.....	55

9.3.1 Yhteiseen hoivan ja vastuun vanhemmuus	55
9.3.2 Mahdollistuvan hoivan vanhemmuus.....	56
9.3.3 Täyden hoivan vanhemmuus	57
9.4 Kodin ja arjen varjot.....	58
10 Isän kanssa.....	61
10.1 Rinnalla kulkija.....	61
10.2 Lepäävä leijona	62
10.3 Hoivaaja	63
11 Syvällä isän sisällä.....	64
12 Hyvä isyys.....	66
13 Pohdinta ja arviointi.....	69
LÄHTEET.....	79

Johdanto

”Olen vaihtanut tänään sadannen vaippani. Kalle täytti kaksikymmentäkuusi päivää ja hänelle vaihdetaan vaippa noin viidesti päivässä. Minä vaihdan niistä neljä. Olen vaihtanut sata vaippaa. Tätä tahtia tulen vaihtamaan tuhannen vaippani 28.lokakuuta. Silloin tohdin kutsua itseäni veteraaniksi. Kymmeneentuhanteen vaippaan en elämässäni koskaan pääse, mutta pari, kolme tuhatta on mahdollisuuksien rajoissa. Olen vaihtanut sata vaippaa. En halua tehdä asiasta numeroa. En edellytä aariaa enkä kunniakirjaa. Haluan vain tyynesti todeta tämän tosiseikan”

Jari Tervo

Yllä oleva teksti on Jari Tervon ”Kallelaan” teoksesta, jossa hän kuvaa omaa isyytään päiväkirjanottein. Teksti on mielestäni osuva kuvaus isästä, joka hoivaa, rakastaa ja käy töissä. Vaikka Jari Tervo kirjoittaa, ettei halua kiitosta eikä kunniaa, niin eikö ole kohtuullista ajatella, että arvostusta tulisi suoda myös näille vähemmän huomiota saaville vanhemmuuden osapuolille. Olkoonkin niin, että äiti on kohdusaan lasta 10 kk kantanut ja tuskalla maailmaan synnyttänyt, niin silti läsnä olevaa isää ei tulisi enää 2000-luvun perhepoliittisissa keskusteluissa sivuuttaa. Muistan eräät lapsimessut, johon osallistui suuri joukko äitejä ja isiä lapsineen. Luonnollisesti myös odottavat pariskunnat olivat kiitettävästi liikkeellä. Hämmästyneenä seurasin, kuinka äidit tönivät toisiaan pois sellaisilta myyntikojuilta, joista oli mahdollisuus ostaa tarjoushintaan muun muassa sellaisia tavaroita, joissa luki jokin trendislogan kuten ”äiti on vähän väsynyt”. Kyseisestä kojusta sai toki ostaa muitakin kulutushyödykkeitä sekä miehet huomioivia vauvan vaatteita varustettuina ”isin kulta” tai ”mun isi voittaa sun isin ” tekstein. Mielestäni karskein näistä oli miesten T- paita, jossa luki ”ulkoruokinnassa”. Paita huvitti minua silloin suuresti, mutta nyt huomaan usein pysähtyväni miettimään sitä, että miksi isästä pitää tehdä joko äidin pikkuapulainen tai pelle. Eikö isyys kuitenkin ole jotain syvällisempää?

Yhteiskunnan muuttuneet rakenteet heijastuvat myös perhesuhteisiin. Enää ei olla siinä tilanteessa, että pelkästään äiti toimittaisi lapsen lähivanhemman roolia, vaan myös isät ovat nousseet esille lunastamaan paikkaansa tasa-arvoisina vanhempina suhteessa äiteihin. Tasa-arvoliike aloitti keskustelun naisten ja miesten elämänurien

tasa-arvoistamisesta jo 1960-luvulla. Osa näistä pohdinnoista oli aikanaan hyvinkin radikaaleja. Yhdistys 9 ehdotti hoitovapaan jakamista tasapuolisesti äitien ja isien kesken. Perheiden tasolla ei oltu vielä tällöin valmiita näin jyrkkään muutokseen. Vanhemmuuden tasa-arvomalli oli kuitenkin saanut pysyvän jalansijan perhettä koskevassa sosiaalipoliittisessa ajattelussa. (Vuori 2004, 33–39.)

Keskustelu isyyden muutoksesta alkoi suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa 1980-luvulla. Yhteiskunnan rakennemuutosten heiluriliikkeen nostaessa isät enemmän esille todettiin, että uudenlaisen isyyden ei katsota enää olevan pelkkä kehitystrendi vaan pikemminkin elämäntapa. Isällä oli nyt halu olla osallistuva vanhempi. Voidaan varovasti puhua myös isyyden vallankumouksesta (ks. Badinter 1993): isyys nousee tällöin yhdeksi länsimaisen isän keskeisimmäksi kokemukseksi omassa miehisyyden kehityksessään. Miesten lähentyminen kotia ja erityisesti lapsia kohtaan on näin ollen isyyden ja heidän sosiaalisen identiteettinsä kehittymisen keskiössä. (Tigerstedt 1996, 262–263; Vuori 2004, 47–48.) Uudenlainen tapa tulkita ja tutkia isyyttä nosti yhdeksi keskeiseksi tutkimusnäkökulmaksi isyyden merkityksen isille itselleen (Korhonen 1999, 91). Näistä lähtökohdista olen ammentanut tutkimukseni kohdejoukon, nämä muuttuneet miehet, isät sekä heidän kirjoittamat tarinansa, joissa he kuvaavat omaa isyyttään ja kokemuksiaan.

Tutkimukseni tarkoituksena on päästä mahdollisemman lähelle kirjoittajien kokemusmaailmaa. Heidän kuvailemiensa tunteiden ja kokemuksiansa kautta yritän saada rakennettua tarkempaa kuvaa isyyden muotoutumisesta, aikuisen ihmisen yksilöllisestä kehitymisestä ja elämänpiirin uudelleen rakentumisesta, sillä lapsen syntyminen järjestää arkirutiinit aina uudella tavalla. Perheen palapeliin lisätään yksi pala lisää, joka täytyy siihen jollakin tavalla sovittaa. Tämä aloittaa jatkuvan aaltoliikkeen. Vanhemmuus, isyys tai äitiys ei ole tarina, jolla olla on selkeä alku tai loppu. Tarina alkaa lapsen syntymästä, mutta millaiseksi se muotoutuu, on riippuvainen niin yhteisöllisestä kuin yksilöllistä tekijöistä. Elämän muutosten myötä tarinoita tarkennetaan ja niitä kerrotaan uudestaan. Päätöstä tarinoilla ei ole.

Isyyttä on tutkittu viime vuosina yhä enemmän. Silti uskon, että kuitenkaan ei ole saavutettu vielä mitään niin kosketusherkkää, jonka avulla voitaisiin sanoa jotakin lähelle tuovaa tai olisi saavutettu lopullista kuvaa isyyden ilmenemisestä. Toki esimer-

kiksi jo nyt tilastoista voidaan nähdä, että pitkän isyysloman pitäneet miehet tulevat usein tietyiltä ammattialoilta, kuten pelastus- ja hoitotyöstä. (esim. Huttunen 1994). Isällä on myös monien tutkimusten mukaan keskeinen merkitys sen suhteen, miten tasapainoisesti lapsen kehitysvaiheet toteutuvat. On todettu, että isällä on erityinen merkitys lapsen itsenäistymiselle, kognitiiviselle ja sukupuoli-identiteetin kehittymiselle. Isä ja äiti nähdäänkin näin toisensa täydentäjinä. (Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987, 9 -12.) Michael Lamb (1977, 178) on todennut jo kauan sitten, että on mahdollista, että jo hyvinkin pienet lapset kohdistavat vanhempiinsa erilaisia odotuksia ja oppivat heiltä näin erilaisia käyttäytymismalleja ja näillä kahdella toisistaan eroavalla ihmissuhteella on siis erilaiset vaikutuskanavat lapsen sosiopersonalliselle kehitykselle. Lamb (1977, 177) huomasi myös lasten kiintymystä käsittelevässä tutkimuksessaan, että noin vuoden vanhat lapset hakevat myös isiltä turvaa ja lohtua stressaantuneena, ja myös saavat sitä, ainakin yhtä usein kuin äideiltä. Tämä osoittaa selvästi kiintymyssuhteen mahdollistumisen jo varhaisvuosina myös isiin. Valitettavasti kaikki nämä yllämainitut tutkimustulokset jäävät kovin helposti eräänlaisen pintapuolisen toteutumisen asteelle.

Tässä tutkimuksessa olen erityisen kiinnostunut siitä, millaisina isät itse kokevat isyytensä ja minkälaisia asioita he haluavat arjestaan ja kokemuksistaan kertoa. Mikä on heille merkityksellisintä ja minkälaisen sävyn kokemukset ja niiden eri kulmakivet saavat? Lähtökohtana ja näin ollen tutkimukseni johtotähtenä on ajatus siitä, että elämän eri kokemusten kautta ihminen saa rakennusaineeksi tarinoillensa. Näiden avulla yksilö rakentaa omaa narratiivista, eli kerronnallista identiteettiään. Kaikki elämää suoranaisesti vaikuttavat asiat, kuten kokemukset ja tunteet liittyvät yksilön identiteetin rakennusprojektiin, joita elämän kuluessa joudutaan alati muokkaamaan. (Hänninen 1999, 61–62). Näin ollen tutkimuksen keskiöön nostan vielä narratiivisuuden, joka toisaalta kertoo jo paljon tutkimuksen luonteesta, mutta samalla se antaa minulle mahdollisuuden tiettyyn tutkimuskehitykselliseen joustavuuteen ja avaa minulle ovet isien kokemusmaailmaan. Tarinat, joita olen tutkittavilta saanut, asettaa minut aivan uudenlaisen haasteen eteen, sillä lukemisen kokemus jo sellaisenaan oli itselleni vaikuttava kokemus. Tarinan merkitys tai merkittävyys muodostuu aina tekstin maailman ja lukijan maailman leikkauspisteessä, jonka suunta ja lopputulos riippuvat aina lukijasta (Ricoeur 1991, 26).

Haluan tällä tutkimuksella liittyä mukaan keskusteluun isyyden muotoutumisesta ja merkityksestä isille itselleen. Toivon käsillä olevan tutkimuksen välittävän isien kokemukset ja tulkinnat sellaisena kuin se heidän arjessaan esiintyy. Olen myös saanut vierestä seurata oman puolisoni isän roolin löytämistä, joka on osaltaan syventänyt ymmärtämistäni. Uskon myös oppineeni tämän tutkimuksen avulla jotakin sellaista isyyden ilmiöstä, joka ei olisi ehkä muutoin ollut koskaan mahdollista. Koen olevani etuoikeutettu saadessani mahdollisuuden päästä mukaan tällaiselle tutkimusretkelle.

Tämä tutkimuksen tarkoituksena ei ole antaa isille elämänohjeita tai sääntöjä siitä millaisena isänä tai puolisona heidän tulisi toimia, sillä jos tämä olisi tutkimuksen implisiittisenä tarkoituksena, luiskahtaisin mukaan tietynlaiseen ”kyllä äiti tietää” - ajatteluun ja uusintaisin vain äitiparadigman minulle legitoimaa valtaa. Ei ole olemassa mitään kaiken muun poissulkevaa tapaa olla mies ja isä vaan jokaiselle miehelle muotoutuu omanlaisensa isyys. Vaikka isät kantavat, ainakin osittain, perinteisen isyyden viittaa harteillaan, on heillä silti onnistumisen avaimet kädessään. Kysymys on pitkälti myös taidosta reflektoida omia tarpeitaan ja rooliaan. (Juvakka & Viljanmaa 2001, 9-11.)

Tutkimukseni ei mielestäni edusta selkeästi mitään tiettyä tieteenalaa tai koulukuntaa vaan tutkimusmatkani varrella olen poiminut mukaan ajatuksia ja käsitteistöä kasvatustieteen ohella eri tieteenaloilta kuten kriittisestä perhetutkimuksesta, sosiaalipsykologiasta ja kriittisestä miestutkimuksesta. Perhe, vanhemmuus, lasten kasvatusta ja elämän arki ovat mielestäni jo sellaisenaan hyvä alusta kasvatustieteellisen tutkimuksen rakentamiselle. Näiden avulla toivon voivani piirtää sellaisen uudenlaisen kartan vanhemmuudesta ja eritoten isyydestä, joka sallii tilaa tunteille ja kietoo yhteen koko isäksi kasvamisprosessin koskettavuuden.

1 Isyys

Kuvaan seuraavissa kappaleissa isyyttä käsitetasolla. Ensin määrittelen isyyden pelkistetyimmät merkitykset, jonka jälkeen jatkan isyyden käsitettä linkitettyinä kulttuurin ja laajempaan yhteiskuntakontekstiin. Lopuksi käsittelen uudenlaisen, postmodernin isän käsitettä.

1.1 Isyyden karkeaa määrittelyä

Isyyden käsitettä voidaan tarkastella monenlaisista näkökulmista. Varmasti karkein tapa määrittellä isyys on jakaa se *biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen, ja psykologiseen isyyteen*. Biologisella isyydellä tarkoitetaan isyyden geneettistä taustaa: isällä ja lapsella on perinnöllinen suhde. Tämä suhde voi olla saavutettu keinotekoisesti tai luonnonmenetelmällä. Biologisen isyyden merkitys isälle itselleen vaihtelee, miehestä riippuen. Joillekin sillä voi olla identiteetin kannalta oleellinen merkitys ja toisille merkitys on lähes olematon. Biologinen isyys voidaan kuitenkin nähdä itse isyyssä käsitettä väheksyvänä tekijänä, etenkin jos ajatellaan, että isyys syntyy suhteessa lapseen, johon isällä on tunnesiteet. Emotionaalisen, syvään kiintymykseen pohjautuvan isyyden tarkastelun valossa biologinen isyys ei täytä isyyden ehtoja. (Huttunen 2001, 58–60.)

Juridinen isyys tarkoittaa isyyden laillista puolta. Juridisella isällä on yhteiskunnan asettamia laillisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi avioliiton isyysolettaminen, isyyden tunnustaminen tai vahvistaminen sekä adoptointiin liittyvä isyys. (Huttunen 2001, 60.) Jari Sinkkonen (1998, 20) käyttää toteutumattomasta isyydestä nimitystä teoreettinen isyys, joka tarkoittaa sitä, että isä ei toimita vanhemman roolia millään tasolla. Oikeustuomioistuin määrittää tällöin isän oikeudet.

Sosiaalinen isyys muodostuu lapsen kanssa asumisesta. Sosiaalinen isä antaa josakin määrin lapselle aikaansa, huolehtii tästä ja jakaa arkensa lapsen kanssa. Sosiaaliseen isyyteen kuuluu myös julkinen aspekti. Isä esiintyy lapsen kanssa julkisesti, jolloin isyys vahvistetaan sosiaalisesti. Miehen ei kuitenkaan tarvitse olla lapsen bio-

loginen isä (Huttunen 2001 62–63.) Sosiaalinen isä saattaa myös elää tietynlaisessa odotusten kiiratulessa, jolloin hän todella joutuu puntaroimaan isyyteen kohdistuvia odotuksia. (Sinkkonen 1998, 20.)

Psykologinen isyys on tunnepohjainen, kiintymykseen pohjautuva isyyden muoto. Lapsi määrittelee psykologisen isyyden: ketä hän pitää isänään, kenellä on suhteessa häneen kasvatuksellista arvovaltaa ja keneltä lapsi saa turvaa. Isän ja lapsen välille muodostuu tällöin äidin ja lapsen suhdetta muistuttava kiintymyssuhde. (Huttunen 2001, 64.) Usein ajatellaan, että psykologinen isyys tulee ansaita toiminnalla. Huttunen (2001, 65) toteaa, että koska äitiyttä tutkineet kiintymysteoriat ovat vahvistaneet lapsen ja äidin kiintymyssuhteen muodostuvan luonnostaan, niin ei ole syytä kyseenalaistaa myös isän ja lapsen kiintymyssuhteen muodostumisen mahdollisuutta toiminnan ja osallisuuden kautta.

1.2 Patriarkaalisuuden perintö ja hegemoninen maskuliinisuus

Tässä kappaleessa esittelen isyyden hyvin perinteisen mallin. Isyyden tarkastelu ikään kuin lähtöruudusta auttaa selkeyttämään sitä matkaa, joka isyyden asemassa ja ilmentymisessä on tapahtunut.

1.2.1 Patriarkaalisuus

Perinteisessä, esimodernissa mallissa isä oli sekä lapsilleen että vaimolleen hyvin etäinen patriarkka, joka käytti perheessä ylintä toimeenpano- ja määräysvaltaa. Tällainen hyvin perinteinen ja vanhoillinen isyyskäsitelmä erottelee täysin äidin ja isän roolit. Patriarkallisen perhemallin isä oli etäinen ja emotionaalisesti kylmä toimija, jonka lapsiin suuntautuva toiminta oli yleensä lähinnä kurinpidollista. Hän piti etäisyyttä lapsiinsa ja lapset kunnioittivat tätä välimatkaa. Isä toimi pitkälti pelotteena ja hänen päätöksiään kunnioitettiin. (Kekäle 2007, 36–37.) Tyypillistä patriarkallisen perhemallin mukaista toimintaa oli kasvatusihanteiden johtaminen suoraan raamatusta. Lisäksi moraalia sekä hairahtumisia valvottiin tarkasti. (Lamb 2004, 3). Isillä katsottiin olevan yksinoikeus jälkeläisiinsä aina 1930-luvulle asti, jolloin äidit saivat uuden avio-

liittolain nojalla oikeuden lapsiinsa. (Huttunen 2004, 72). Isillä oli aikaisemmin ollut laillinen yksinoikeus päättää jälkikasvunsa elämään liittyvistä asioista, kuten koulutuksesta tai avioitumisesta (Huttunen 2004, 72; Lamb 2004, 36–37). Suomalaisten elämä oli pitkään agraariyhteiskunnan mukaista eloa, jolle oli omaleimaista miesten erityisaseman korostaminen. Toisaalta työnjakoa miesten ja naisten välillä jouduttiin köyhissä maalaisperheissä tekemään. Nämä kumppanuussuhteet eivät olleet kuitenkaan tasa-arvoisia vaan yleensä juuri pakon ja köyhyyden sanelemia. (Korhonen 1999, 36)

Porvarillisen ideologian myötä syntyi hiljalleen ajatus ydinperheestä. Lasten kasvatus nähtiin molempien tehtäväksi, mutta laillinen oikeus säilyi yhä isällä. Ydinperheideologia ryhtyi kuitenkin nostamaan äidin merkitystä lapsen kehitykselle ja tämä muutos aloitti isän aseman rapautumisen. Muutokset näkyivät myös arkkitehtuurissa. Asunnot suunniteltiin äidin roolin ja kotitöiden mukaan toimiviksi. Keittiöt olivat suuria ja äiti toimiessaan kotona sekä johti että pyöritti perheen elämää. Isän rooli paikantui kodin ulkopuoliseksi toimijaksi ja elättäjäksi. Hän edusti perhettään kodin ulkopuoleisessa maailmassa. Käytännöllisiä tehtäviä ei oikeastaan miehille isyydessä määritetty vaikka kodin katsottiin olevan myös heille tärkeä paikka. (Korhonen 1999, 36–38; Vuori 2001, 60.) Häggman (1994) on todennut perheen saaneen melko dualistisen merkityksen miesten elämässä. Kodin toiminnot antoivat isälle kuitenkin virkistäytymisen mahdollisuuksia, muodostaen tärkeän elementin miehen elämässä. Toisaalta perhe ei ollut miehisestä perspektiivistä tarkastellen riittävän haasteellinen tai miehistä itsetuntoa hivelevä, jotta se olisi voinut syrjäyttää kodin ulkopuolisen työn ja siitä saatavan arvostuksen merkityksen, ennen kaikkea miehelle itselleen. (Korhonen 1999, 37–38.)

1.2.2 Hegemoninen maskuliinisuus ja sen haastajat

Isyyttä on mahdollista määritellä myös kulttuurisesta perspektiivistä käsin, tällaista isyyttä voi kutsua myös symboliseksi isyydeksi. Kulttuuriseen isyyteen liittyy ne kaikki uskomukset, stereotypiat ja ennakkoluulot, joita meillä isyydestä on. Kulttuurinen isyys ei ole käsitteenä kovinkaan yksiselitteinen. Voidaan myös puhua hegemonises-

ta isyydestä, kulttuurin tuotteesta, joka ilmentää aikansa vallitsevia käsityksiä isyydestä, työntäen muut mallit taka-alalle. (ks. esim. Huttunen 2001.)

Hegemonia- käsitettä voidaan tarkastella eräänlaisena prosessina, jonka avulla ihmiset oppivat pitämään hyväksyttävänä ja toivottavana sellaisia toimintoja ja uskomuksia, jotka saattavat näennäisestä vilpittömyydestään huolimatta olla meille epäsuotuisia. Hegemonisen ajattelun kautta meidän toimintaamme ja ymmärrystämme ohjaa, usein tiedostamattamme, jokin muu taho. Kyse on tällöin valtasuhteen vääristymästä. West (1982) pitääkin hegemonista kulttuuria erittäin nokkelana toimintamallina, jossa ihmiset onnistuvat lähes aina hukuttamaan kriittisen ajattelutaitonsa. (Brookfield 2005, 94).

Hegemonia liittyy olennaisesti ideologian käsitteeseen ja sen edelleen muuntumiseen juuri hegemoniaksi. Ideologiaa voidaan kutsua hegemoniaksi silloin, kun valtakulttuurin edustamat ajatukset ja käsitykset eletään, opitaan ja hyväksytään jokapäiväisen elämän puitteissa. Massamedian erilaiset viestit yleensä vahvistavat näitä käsityksiä. Keskusteltaessa hegemoniasta ei voida sivuuttaa sitä tosiseikkaa, että sen osittainen tai täydellinen toteutuminen perustuu aina yksilöiden suostumukseen ja halukkuuteen. Vain harvoin ihmiset joutuvat vastoin tahtoaan hyväksymään ja omaksumaan valtakulttuurin edustamia ajatuksia, etenkin sellaisia, joita he eivät osaa kyseenalaistaa, sillä valtakulttuuri vaikuttaa kaikkialla niin voimakkaasti. Tästä rakentuu eräänlainen automaattinen prosessi, jossa ihmiset omaksuvat uskomuksen siitä, että valtakulttuurinen ajattelutapa on oikea ja ihmisten todellisia etuja ajava. Hallin (1999, 192) sanoin, hegemoniassa on oikeastaan kysymys siitä, että hallitsevat ryhmät pyrkivät saamaan koko yhteiskunnan vallitsevat tavat omien arvojärjestelmien ja ideologioiden mukaisiksi, tehden kaikkensa sen eteen, että ne lopulta näyttäytyvät luonnolliselta ja väistämättömiltä.

Hegemonian tunnistamisen ja ylipäänsä sen olemassa olon tiedostamisen kautta voidaan huomata rassististen ja seksististen ajattelutapojen todellisen, vaikkakin osittain piiloisen esiintymisen. Tällainen hegemoninen ajattelu on niin suuri osa elettyä elämää, että vaikka sellaisia ilmauksia kuten homofobia tai patriarkalisuus ei juuri-kaan julisteta, uusinnetaan näiden käsitteiden esiintymistä kuitenkin päivittäin erilaisin äänettömin elein ja ilmein. Ruumiinkieli paljastaa usein siis enemmän kuin tuhat

lausuttua sanaa. (Brookfield 2005, 95–97.)

On muistettava, että myös miehiin kohdistuu usein juuri sellaisia stereotyyppisiä odotuksia, jotka voidaan helposti liittää myös isyyden toteutumiseen. Tällainen vallitseva isyyuskäsitys on siis sellainen isänä olemisen malli, jonka suurin osa miehistä omaksuu. (Huttunen 1999, 171–172.) Huttunen (1999,171) kutsuu hegemonisessa asemassa olevaa isyysmallia perinteiseksi isyydeksi. Toisaalta myös perinteinen naiskulttuuri on onnistunut työntämään isät taustavaikuttajiksi. Nancy Chodorow (1978) onkin todennut, että äitiysideologia on ominut lapsen äideille. Äiti on määrittänyt ne rajat, joiden mukaan perheessä toimitaan. Isän tehtävänä on olla avustaja, mutta kuitenkin ei liian tunkeileva. Näin sukupuolijärjestelmä on tehokkaasti sekä mies- että naiskulttuurin puolelta torjunut miehiltä mahdollisuuden hoivaavaan vanhemmuuteen. (Huttunen 1999, 172.) Transgressiivisen feminismin perinteeseen kuuluva afroameerikkalainen tutkija Bell Hooks (2000a), uskookin, että tällaiseen seksistiseen vapautumiseen tulisi kaikin keinoin pyrkiä, sillä siitä hyötyisivät niin miehet kuin naiset. Hän näkeekin, että feministisellä liikkeellä on mahdollisuus vapauttaa miehet patriarkaalisuuden ikeestä. Etenkin, kun valtaosa miehestä ei syvimmissä ajatuksissaan kuitenkaan kannata miesten ylivaltaa tai patriarkaalista väkivaltaa. (ks. Brookfield 2005.)

Voidaan siis todeta, että maskuliinisuus ei itsessään ole mikään rooli vaan sosiaalisten suhteiden rakennelma, jota tuotetaan ihmisten välisessä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, jolloin siitä muodostuu eräänlainen kulttuurinen ihannekuva. Hegemonisen maskuliinisuuden haastajia voidaan kuitenkin löytää eri elämänpiireistä, joita perheen ja isyyden toiminta-areenalla ovat Jorma Sipilän (1994, 23) mukaan ”intressien perheellistäjät”. Näillä hän viittaa miehiin, jotka määrittelevät omaa yhteiskunnallista positiotaan erilaisten perheintressien kautta. Miehet tekevät tietoisesti sellaisia valintoja, jotka ovat suotuisia perheen toimivuuden kannalta. Mies antaa myös leiväntuojan (breadwinner) statuksensa hiljalleen murentua, sillä puolison osallistuminen työelämään helpottaa perheen taloudellista taakkaa. Elämänprojektin fokus muuttuu näin pehmeämpään eli tässä tapauksessa perheen suuntaan. (Sipilä 1994, 20–25.) Elisabeth Badinter (1993, 251) näkee isyyden muutoksen johtavan yhä eriytyneempien ja hienovaraisempien maskuliinisuuksien syntymiseen.

2 Isyyden muutos

Perinteistä isyyskäsitteistä alkoi 1970-luvulla murtaa voimistuva tai pikemminkin vahvistuvan isyyden suuntaus. Keskusteluissa puhuttiin avustavasta isästä, joka osallistuu aikaisempaa enemmän kotitöihin lasten hoitoon ja kasvatukseen. Aivan yksiselitteisen ongelmattomana käsitteenä avustavaa isää ei voida pitää, vaikka se toki oli syntymisajankohtanaan hyvinkin tervetullut ja raikas perinteisen isätyypin kilpakumppani. Isyys nähtiin yhä kuitenkin äidin taakan helpottajana eikä niinkään omana toimintayksikkönään. Isää ei pidetty itsensä tiedostavana ja kyvykkäänä vanhempana. Vastuu lapsen hoidosta jätettiin tässäkin mallissa äidille. Pelkistetysti voidaan todeta, että tällaiset avustavat isät osallistuivat enemmän kotona toimitettaviin askareisiin usein pyynnöstä, ja oletettavasti toisinaan oma-aloitteisestikin. Työt nähtiin silti vain väliaikaisina projekteina, joista odotettiin jonkinlaista huomionosoitusta ja jopa erottuvaa kiitosta. Näin siis isän suhde lapseen muuttui entistä toverillisemmäksi, joka vaikutti osaltaan myös isän auktoriteettiaseman lientymiseen. (Huttunen 1999, 184.) Tämä osallisuus vapautti isät patriarkaalisuuden kahleista. Enää ei nähty, että miehen tehtävänä oli pelkästään kurin ja järjestyksen ylläpitäminen leiväntuojaroolin ohella.

2.1 Uusi, postmoderni isyys

Uudenlainen isyysajattelu ja keskustelu isyyden tilasta ovat tuoneet pöydälle koko joukon uudenlaisia ilmauksia kuvaamaan isyyttä postmodernilla aikakaudella. Keskustelu on ollut toisinaan niin vauhdikasta ja monisäikeistä, että moni nyky-isä on vaarassa pudota kelkasta. Isänä toimimiseen on tarjolla liian paljon tietoa, jota ei osata automaattisesti tuoda mukaa perheikäytäntöihin, sillä aikaisempi isyyskulttuuri ei tarjoa kovinkaan paljon tarttumapintaa ja uusi isyysparadigma on kuitenkin melko poikkeava. (Huttunen 2001, 149.) Elisabeth Badinterin (1993, 236) mielestä nykyään on lähes mahdotonta määrittää yhtä tyypillistä isyyttä. Huttunen (2001, 164) puhuu isän roolin selvästä vahvistumisesta. Tällaiseen isyyden ilmenemismuotoon voidaan liittää myös osallistuvan isän nimike. Tämän yleisnimikkeen alla tapahtuu kuitenkin paljon liikehdintää. Näin ollen ei voida sanoa olevan yhtä ja ainoaa tapaa määrittellä osallistuvan isän oikeanlaista käyttäytymistä perheessä. Kaiken kaikkiaan isyyden

malli osallisuuden saralla näyttäisi Huttusen mukaan olevan kuitenkin liikkumassa kohti isien hoivaavamman käyttäytymisen suuntaan. (Huttunen 2001, 164.)

Käsite, *uusi isä* (new father), syntyi 1980-luvun lopulla pohjoisamerikkalaisten tutkimusten yhteydessä tarkoittamaan isää, joka tietoisesti haluaa luoda uudenlaisen läheisen suhteen lapsiinsa. Käsitteen laajempi käyttö yleistyi selvästi 1990-luvulla. Toisaalta juuret uudenlaiseen isyys- ja tasa-arvoajatteluun ylettävät 1970-luvulle asti, joten siinä määrin käsite *uusi isyys* ei ehkä selkeästi kuvaa tämän päivän uudenlaista isyyttä. (Korhonen 1999, 86–93). Yhtäkaikki *uusi isyys* horjuttaa perinteisen vanhemmuusajattelun peruspilareita, joita ovat juuri perinteiseen äitiyteen ja isyyteen liittyvät psykologiset itsestään selvänä pidetyt käsitykset. (Huttunen 1999, 186.) *Uudella isyydellä* tarkoitetaan miestä, joka osallistuu vapaaehtoisesti lastensa hoitoon sekä kotitöihin. Vapaaehtoisuudella tarkoitetaan tässä sitä, että miehellä on aito halu ja kiinnostus hoivata jälkikasvuaan. Rajaa ei pidä kuitenkaan hoivaavan isän ja perinteisen isän välille piirtää sellaiseksi, joka ei salli miehelle omaa tilaa tai mahdollisuutta työssäkäyntiin. Uusi isyys ei ole täten synonyymi sanalle kotiäiti vaan vanhemmat voivat kuitenkin molemmat jatkaa näiden ohella uraansa työelämässä ja saavuttaa näin tyydyttävää ja palkitsevaa perhe-elämää sekä onnistumista työelämässä. Tämä vaatii kuitenkin järjestelyjä, joihin miehetkin ovat valmiita ottamaan osaa. (Dienhart 1998, 7.) Tällainen moderni kuva isyydestä rakentuisi sekä sukupuolten tasa-arvolle että kummankin sukupuolen omaleimaisuuden hyväksynnälle, jota essentialismi ei rasita. (Huttunen 1999, 186.) Yhtäläillä postmodernin aikakauden perhemallit saavat yhä monimuotoisempia ja joustavampia ilmeitä (Kekäle 2007, 43).

Uudenlaiseen isyysajatteluun voidaan liittää mukaan ajatus *hoivaavasta* (nurturing) isästä, jolla tarkennetaan uudenlaisen isän roolia. Hoivaava isä on mukana lapsen hoidossa heti tämän syntymästä alkaen, jolloin isä, joka osallistuu lapsensa varhaishoitoon luonnollisesti vesittää ajatuksen äidin ja isän perinteisistä roolijaoista. Isä voi äidin tavoin oppia pienen lapsen hoitoon liittyvät asiat, jolloin vanhemmuuden jakamiselle ei ole mitään esteitä. Osittain kysymys lienee myös siitä, että tällainen uusi uljas isä haluaakin oppia lastenhoitoon liittyviä asioita. (Huttunen 2001, 171; Lamb 2004, 3.)

Uutta isyyttä kuvataan myös *generatiivisen isyyden* ilmauksella, joka on ollut erityisesti psykologisesti suuntautuneiden isätutkijoiden suosiossa. Generatiivisuus käsitteen on lähtöisin Erik H. Eriksonilta. Generatiivisuus- ilmausta hän käytti sosiaalisen kehityksen teoriassaan. Isyyden yhteydessä generatiivisuudella tarkoitetaan miehen vanhemmuuden laatua, kuten läheisyyttä, hoivaavuutta, sitoutumista, jakamista, vastuullisuutta ja huolenpitoa. (Huttunen 2001, 172.) Eriksonin teorian mukaan ihmisen psykososiaaliseen kehityksen liittyy vaiheita ja käännekohtia, jotka edellyttävät yksilöltä sovittelujen tekemistä. (Pulkkinen 1989, 78.) Yksilö siis ajautuu elämässä eräänlaisiin kehityksellisiin kriiseihin, joiden onnistunut ratkaisu tuottaa yksilölle suotuisan psykososiaalisen tilan. Mikäli käännekohdan aiheuttamaa kriisiä ei kyetä ratkaisemaan, aiheuttaa se vastakohtaisen psykososiaalisen tilan. Nähdäkseni isäksi tulo voidaan siis tulkita eräänlaisena käännekohtana ja kriisinä miehen elämässä. Kriisin onnistunut ratkaisu, eli halu ohjata seuraavaa sukupolvea tuottaa juuri generatiivisuuden tunteen, kriisin epäonnistunut ratkaisu aiheuttaa puolestaan taantumista. (Pulkkinen 1989, 80.) Erikson käyttää tästä taantumisesta myös nimitystä lamaantuminen. Isyyteen yhdistettynä se tarkoittaa isän kyvyttömyyttä kohdata lapsen tarpeita. (Huttunen 2001, 172.)

Generatiivisen isyyden mallin eräs perusajatus on lapsen ja aikuisen välinen tarvitsevuus. Luonnollisestikin lapsi tarvitsee rakkautta, hoivaa ja huolenpitoa. Tästä muodostuu eräänlainen vuorovaikutussuhteiden toimintamalli. Keskinäisten ja lämpimien suhteiden avulla isän on helpompi toimia lastensa kanssa (Brotherson, Dollahite & Hawkin 2005, 4.) Dollahiten & Hawkinin (1998) mukaan generatiivisuuden malliin kuuluu seitsemän perusoletusta, jotka näkyvät selkeästi sellaisessa toiminnallisessa hoivasuhteessa, jossa isän rooli näyttäytyy generatiivisuuden valossa. Nämä perusoletukset jakautuvat seuraaviin osalueisiin: suhteiden väliseen, eettiseen, kehitykselliseen, kehittävään, henkiseen, taloudelliseen sekä mentoriseen toimintaan. (Brotherson ym. 2005, 4.) Brothersonin, Dollahiten ja Hawkinin (2005, 9) uudenlaista isyyttä käsittelevän tutkimuksen tulokset osoittavatkin, että isien ja lasten suhteissa selkein ja suurin generatiivisuutta määrittävä tekijä oli lasten kanssa toimiminen ja heidän elämäänsä osallistuminen. Voidaankin siis ajatella, että nimenomaan yhteisen toiminnan kautta vanhemmuus konkretisoituu ja ennen niin kovin taka-alalle jäänyt mies saa arvokkaita kokemuksia vanhemmuudesta.

Uudenlainen isyys mahdollistaa lasten kehitysvaiheiden läheisen seuraamisen. Näiden vaiheiden ja niihin liittyvien kehityskriisien läpikäyminen kasvattaa ja vahvistaa isää. (Esko 1984, 111.) Esko (mt. 94) toteaa, että vaikka kriisiä pidetään negatiivisena asiana, on se ihmisen kehittymiselle ja kasvulle erityisen tärkeää. Uudenlainen hoivaava ja osallistuva isä on yhteiskunnallisen isyystarinan viitekehyksessä kuvaus postmodernista isästä. Käytän tässä tutkielmassa pääsääntöisesti käsitettä postmoderni isyys, sillä sen on mielestäni kattavampi kuvaus nyky-isyysdestä, sillä se kätkee sisäänsä sekä menneen kulttuurisen mallitarinan tarkastelun mahdollisuuden että nykyisen isyystarinan eri variaatiot. Postmoderni isyys ottaa maskuliinisen ryhtiliikkeen irrottamalla miehisyyden puhtaista biologisista perusteista (Kekäle 2007, 66). Tulen myöhemmin tässä tutkielmassa käsittelemään yhteiskunnallisiin tapahtumiin ja muutoksiin liittyviä perusolettamuksia.

2.2 Vanhemmuus jakautuu. Jaetaanko valtaa?

Edellytyksenä hoivaavalle uudelle isyydelle on *jaettu vanhemmuus*, joka sijoittuu myös postmodernin isyystarinan keskiöön. Mallissa vanhemmuus nähdään kahden kauppana, työnä, joka jaetaan äidin ja isän kesken. Ajatus jaetusta vanhemmuudesta hylkää siis perinteiset roolijaot äitiin ja isään, joihin mies ja nainen ovat sukupuolensa vuoksi sidottuja. Erilaisuus näiden kahden vanhemman välille syntyy arjen vuorovai-
kutustilanteissa. Vastuu jaetaan kummankin vanhemman kanssa ja ansiotyö sekä vanhempana olo sovitetaan yhteen jollakin järkevällä tavalla. Vanhemmat kehittävät yhdessä arjesta selviytymisen välineet. Tähän ajattelutapaan sopii hyvin niin ajoittainen kotiäitiys kuin koti-isyyskin. (Huttunen 2001, 174; Huttunen 1999,187; Vuori 2004, 48.) Johanna Mykkänen (2010, 18–17) esittää, jaetun vanhemmuuden malliin sisään kirjoitettuna toiveena olevan isän sitouttaminen arkivanhemmuuteen, jolloin perheen arkea pyörittää tasavertaisesti kaksi aikuista. Toteuttaessaan uuden isän roolia ja jaettua vanhemmuutta, mies on tasavertaisesti sitoutunut vanhemmuuteensa, ja puoliset jakavat yhtäläisen vastuun kotitöistä, lasten hoidosta sekä kasvatuksesta. Onnistuessaan jaettu vanhemmuus rapauttaa sukupuolten komplementaarisuuden (Kekäle 2007, 65).

Tässä jaetussa vanhemmuusmallissa isä näkee myös koti-isyiden yhtenä ansiotyön

toteutettavissa olevana vaihtoehtona. Hän kokee, että enää hänen ensisijainen tehtävänsä ei ole pelkästään leivän tuominen taloon vaan hänen kiinnostuksena lapsia kohtaan on aitoa. Yhdessäolo ja vuorovaikutus lasten kanssa ovat mieluisia sekä isälle että lapsille. Merkittävin seikka uuden isän määrittelyssä on se, että isä kokee isyyden merkittäväksi itselleen ja pyrkii toiminnallaan vakiinnuttamaan uudenlaisen roolin perheessä. (Huttunen 2001, 174–175; Eräranta 2007, 102.) Toisaalta on syytä muistaa, että vaikka kotitöiden tasapuolisempi jako ja lasten lisääntyvä hoitaminen ei sellaisenaan uhkaa uudenlaisen isien miehisyttä, voi sillan rakentaminen miehisyyden ja paljon puhutun ”pehmoisyyden” välillä olla vaikeaa. Tämä johtuu siitä, että puhuttaessa ja ohjailtaessa miehiä pehmeämpään suuntaan, saatetaan käyttää sellaisia puhetapoja ja ilmausmuotoja, joissa isästä muokataan ”kakkossäiti”. Joidenkin miesten mielestä tämä voi olla jopa manipuloivaa ja miesten hyviä ja tavoiteltavia arvoja väheksyvää. (Sinkkonen 1998, 20–21.)

Yhtälailla edellytyksenä jaetun vanhemmuuden onnistumiselle on isien toimintahaluuden lisäksi myös äitien otteen hellittäminen. Anna Dienhartin (1998, 16) jaettua vanhemmuutta koskevan tutkimuksen mukaan tämä nouseekin erääksi keskeisemmäksi aspektiksi jaetun vanhemmuuden onnistumiselle. Äitien on annettava tilaa isien muuntumiselle ja todellakin jaettava vanhemmuutta. Näin päästäänkin keskusteluun perheen sisäisestä vallan jakautumisesta. Aikaisemmin mies on toiminut perheen elättäjänä, syyttäjänä ja tuomarina ja äideille on jäänyt hoitovastuu ja määräysvalta lastenhoidosta. (Badinter 1993, 235). Perheen äidin vaatimus isän osallistumiselle ei sellaisenaan luo tasapainoista pohjaa onnistuneelle kotitöiden jakamiselle vaan äitien on kyettävä antamaan miehilleen myös positiivista tukea. Tutkimuksin on voitu osoittaa, että äitien halutessa puolisonsa mukaan kodin ja lastenhoitoon, on heidän valmistauduttava jakamaan kodinhoidollista valtaansa. On selvää, että tällaiset uudenlaiset roolisiirrot avaavat areenan avoimelle keskustelulle siitä kuka tekee ja mitä tekee. Nämä muutokset tulisi molempien osapuolten hyväksyä. (Rönkä & Rönkä 1994, 64–72.)

On myös syytä muistaa, että ne isät, jotka nyt pyristelevät uudenlaisessa isän roolissa, ovat tavallaan passiivisen isänroolimallien vankeja, joista he yrittävät sinnikkäästi vapautua. Osumampaa olisi kuitenkin ehkä puhua tällaisen passiivisen roolin poisoppimisesta. Ei ole tarkoituksenmukaista väittää, että äidit mielivaltaisesti sanelisivat

ohjeita liittyen taloudenhoitoon. Äidit armahdettakoon ainakin tässä tutkielmassa sen suhteen, sillä äidit voivat myös tiedostamattomasti seisoa eräänlaisina portinvartijoina miestensä osallistumiselle lastenhoitoon. Voi myös olla, että äidin tuntiessa turhautumista yhteiskunnan muilla saroilla, hakee hän tyydytystä, kiitosta ja kunniaa kodinhoidosta. Toisin sanoen tekemällä äiti tekee kaiken itse ja asettaa isän toiminnan reunaehdot. (Rönkä & Rönkä 1994, 70–72.) Pekka Aukia (2001, 124) kirjoittaa, että perheen valtasuhteita voidaan esimerkiksi arvioida sen mukaan, kumman vanhemman puoleen lapsi kääntyy esimerkiksi pyytäessään lupaa johonkin haluamaansa asiaan. Isä on valitettavasti yleensä jälkimmäinen vaihtoehto. Essi Juvakka & Janne Viljamaa (2002, 36–37) peräänkuuluttavat kuitenkin miesten esiin nousemisen tärkeyttä. Isästä tulee löytyä sen verran ”miestä”, että ajautuessaan äidin pikku apulaisisän-rooliin, tulisi hänen tarmokkaasti etsiä paikkansa perheessä eikä jättää oman olemisensa määrittelyä vaimonsa tehtäväksi.

3 Uudenlaisen isän yhteiskunnallisia perusteita

Isän merkitystä vauvaikäiselle lapselle on psykoanalytikkojen piirissä pohdittu aina Freudin ajoista 1920-luvulta lähtien. Isä ja äiti eivät ole kuitenkaan esiintyneet kehitysteorioissa tasapuolisesti. Sarason (1966) kuvaakin isää torjutuksi henkilöksi. Äiti ja lapsi muodostavat varhaisessa kanssakäymisessään mysteerin ja tätä äitimyytiksi kutsuttua suhdetta on pidetty myös tieteen näkökulmana, josta on muodostunut eräänlainen hallitseva äiti-paradigma (Juntumaa 1992, 476–480.)

Perinteistä isyyttä on näin ollen pitkälti tukenut psykoanalyttinen käsitys vanhempien rooleista. Teorian mukaan isän tulee kunnioittaa äidin ja vauvan symbioottista suhdetta ja jäädä suosiolla taka-alalle äidin tukihenkilöksi. Isän tulee aloittaa kahdenkeskeisen suhteen luominen lapseen vasta tämän toisella ikävuodella. Isän ensisijaisena tehtävänä on tuoda lapsen maailmaan selkeitä rajoja ja tästä johtuen isällä ei ole mahdollisuutta luoda lapseen rajatonta kiintymyssuhdetta. Näin ollen hänen on helpompaa suorittaa epämiellyttäviä kasvatustehtäviä, korostaa ehdotonta auktoriteettiaan esimerkiksi rangaistuksen jakamisen muodossa. Isä jätetään tässä teoriassa väistämättä toissijaiseksi vanhemmaksi. (Huttunen 1994 51; Juntumaa 1992, 476.) Näin

isä jää ilman mahdollisuutta hellien tunteidensa näyttämiseen ja hänestä tehdään pikemminkin pelote kuin hoivaava vanhempi.

Yhteiskunnalliset ja yhteisölliset ratkaisut, jotka määrittävät isyyttä, yksittäisten ihmisten tai ihmisryhmien vanhemmuutta tai esimerkiksi perheyhteyttä koskevia kysymyksiä luovat yhteiskunnallisen isyyden ilmenemismuodon. Tällainen isyys juontaa juurensa näkymättömästi kulttuurisista isyyskuvista. (Huttunen 1999, 173.) Isyyden todellisella toimintakentällä, perheissä, muodostuu käsite perheiden isyydestä. Siihen kuuluvat isien ja äitien käsitykset isyydestä, sen toteutusmuodoista ja kokemuksista. Perheiden isyydessä isät itse, vaikkakin kulttuuristen käsitysten vaikutusten alaisina, muokkaavat itse oman isyytensä. (Huttunen 1999, 175.)

Suomalaisen yhteiskunnan perhepoliittisiin tai pikemminkin isyyspoliittisiin keskusteluihin kätkeytyy paradoksaalien juonne. Naisten ja yhteiskunnan välille on tasa-arvon nimissä kehittynyt tietynlainen kysynnän ja tarjonnan periaate. Äideille on erilaisin tukijärjestelmin, yhteiskunnallisiin säästöihin (päiväkotipaikat) vedoten, markkinoitu esimerkiksi hoitovapaita. Näin ollen isät ovat esimerkiksi erotilanteessa voineet tai joutuneet väistämään lastenhoidollista vastuuta. Isyyspolitiikkaa ei kehitetä ja muutetaan isien tarpeista lähtien vaan yleensä olemassa olevia käytäntöjä vain muokataan. (Rantalaiho 2003, 202–211.) Ristiriitaista kuitenkin on se, että perhepoliittiset toimet pyrkivät modernisoitumaan ja tukemaan myös uudenlaista isyyttä, mutta usein vain suunnitelman tasolla. Kun keskustelu siirtyy taloudellisiin seikkoihin, puheet hiljenevät. Isien osallistumiseen ei haluta löytää lisää rahaa, vaikka on selvää, että suurin syy miksi miehet eivät käytä kaikkia heille mahdollisia perhevapaita on palkkarakenteessa. (Huttunen 2001, 198.) Kiris Eräranta (2007, 83–84) pitää psykososiaalisen tiedon käyttämistä tärkeänä uudenlaisen isyyden määrittelyssä ja siihen rohkaisussa. Psykososiaalisella tiedolla on parhaassa tapauksessa silmiä avaava vaikutus, sillä eri elämänpiirien, järjestöjen, median, vertaisryhmien sekä asiantuntijoiden keskusteluissa muodostuu ymmärrettävä nykyaikaisen isyyden merkitys ja tila.

3.1 Psykoanalyttinen isyyskäsitelmä taipuu postmodernin isän tueksi

Isyyden hoivaava malli sallii kuitenkin psykoanalyttisen isyyskäsitelmän tulkitsemisen isille suopeaan tyyliin. Jouko Huttunen (2001, 182–184) argumentoi hoivaavan

isyyden psykologisten taustojen perusteiden puolesta seuraavasti; Hellyys ja hoiva eivät ole vain naisten ja äitien ominaisuuksia, vaan yhtäläillä miehillä voi olla näitä ominaisuuksia. On selvää, että erityisesti poikalapselle tällä on merkitystä sen suhteen, miten hän oppii osoittamaan hellyyttä ja hoivaa miehisestä perspektiivistä tarkasteltuna, ja sitä onko ylipäänsä tällaisten feminiinisten tunteiden näyttäminen miehille sallittua. Tätä tietysti voidaan perustella sillä, että pienillä lapsilla on voimakas taipumus mallioppiseen. Lisäksi on tärkeää huomata, että kahden henkilön antama hoiva lapselle tämän syntymästä lähtien, mahdollistaa lapselle vihatyön harjoittamisen, eli turvallisen emotionaalisen etäännyttämisen toisesta vanhemmasta, koska hänellä on yhä toisen vanhemman turva. Kahden henkilön sukupuolten erilaisuus tarjoaa lapselle mahdollisuuden saada läheiskokemuksia molemmista sukupuolista. Isän on siis mahdollista luoda lapseen yhtä läheinen suhde kuin äidillä, tosin tämä edellyttää varhaisen hoivaamisen suurta määrää, jota ei voi vain korvata ”laadulla”. Suhteen läheisyys tuottaa samalla myös miehelle kokemuksen hyvästä elämästä sekä auttaa isää hänen aikuistumisprosessissaan. (Huttunen 2001, 182 -184.) Vanhemmuus voidaan nähdä osana ihmisen henkilökohtaisen kasvun tarinaa, jossa muodostaa uudenlaista aikuisempaa identiteettiä itselleen.

Nancy Chodorow (1974) on kritisoinut voimakkaasti äidin nostamista jalustalle vanhemmuudesta puhuttaessa. Hän on erotellut psykoanalyttiseen objektiiviteoriiaan liittyvää prosessia, jonka mukaan lapsi irrottautuu hoitajastaan, äidistään isän avulla, ja oppii ymmärtämään sukupuolten välisen eron. Lapsen myöhäisemmätkin kokemukset ovat vaikutusalttiina tästä ensimmäisestä tärkeästä ihmissuhteesta johtuen, koska äiti on ollut hallitsevana henkilönä lapsen elämässä. Tytöt samaistuvat äitiin ja pojat puolestaan erilaistuvat sukupuolestansa johtuen. Tästä muodostuu kulttuurinen malli, joka johtaa naisten alistamiseen. Jotta tämä malli saadaan purettua, tarvitaan myös isä pienten lasten hoivaajiksi (Vuori 2004, 45; Huttunen 1994, 59.) Toisin sanoen isän varhainen läsnäolo silottaa siltaa sukupuolten mukaisten toimintamallien välillä.

Rauno Juntumaan (1992, 480) mukaan äitimyytin ylläpitämisen liittyviä riskitekijöitä ovat myös lapsen emotionaalisesti tyydyttävän isä-suhteen luomisen vaikeus ja puolisoitten suhteiden häiriintyminen, jos äiti jää liiaksi yksin vastuuseen lapsesta. Äidin ja lapsen välinen suhde saattaa myös vääristyä, jos isä puuttuu vuorovaikutussuh-

teista, tällöin äiti saattaa tietoisesti tai tiedostamattomasti asettaa lapsensa lohduttajan asemaan. Kuten ihmiset yleensäkin, ovat isät erilaisia eikä isyyttä voi vakioida. Isän kyky kuunnella lastaan ja vastata hänen tarpeisiinsa määrittää isän todellisen arvon. Isän arvoa rakentaa myös vanhempien keskinäinen kyvykkyys vastuun ja vallan jakoon, tämänkin tulee kuitenkin pohjautua lapsen ymmärtämiseen. Juntumaa (mt. 481) varoittaa kuitenkin pelkästään vanhempien tarpeista lähtevästä vuorottelun mekaanisesta toteuttamisesta, sillä silloin isästä voi tulla kuin pakosta tilanteeseen asetettu ulkopuolinen hoitaja. Isän ei tule hoivata lapsiaan vaan vapauttaakseen äidin vaan on tärkeää, että hän saa siitä itselleenkin miellyttäviä ja arvokkaita onnistumisen kokemuksia.

3.2 Isyyden yhteiskunnallinen muutos

Isyys ja sen ilmentyminen on ollut aina sidoksissa työhön ja tuotantoon. Isyyden aseman muutos johtuikin pitkälti palkkatyön suhteissa esiintyvään heilahteluun. Naiset siirtyivät 1960-luvulta alkaen palkkatyöhön, ja toisaalta myös nykypäivän suuret työttömyysluvut heijastuvat suoraan perhesuhteisiin. Molemmat aspektit ovat nostaneet isyyden tarkempien tutkimuslinssien alle. (Tigerstedt 1996, 267.) Yhteiskunnan muutokset ja trendit ovat näin ollen mukana luomassa uutta isyysajattelua. Perinteinen äitiys on muutosprosessin myötä väistymässä. Tähän vaikuttaa erityisesti naisten koulutustason nousu. Korkeampi koulutustaso on johtanut naisten palkkatulojen kasvuun sekä naisten työnteon taloudellisiin perusteluihin. (Huttunen 1999, 189–191).

Naisten siirtyminen ansiotyöhön, keskustelut tasa-arvosta, miesten osallistuminen lasten hoitoon ja synnytyksiin sekä lainsäädölliset uudistukset alkoivat selkeästi nousta juuri 1980-luvulla. Tämä sysäsi liikkeelle sukupuolten tasa-arvoa korostavan liikkeen, jonka yksi keskeisin teesi oli naisten kiinnittäminen palkkatyöhön. Näin ajateltiin olevan mahdollista saavuttaa naisten kulttuurillinen itsenäistyminen sekä selkeä individualisoituminen. Miesten ei tarvinnut enää toimia yksin leiväntuojan roolissaan vaan elättäjinä perheissä toimi nyt kaksi vanhempaa. Näin kotien aikaisempi toimintaa ohjaava käsikirjoitus, jossa äiti hoitaa yksin kotia, muuttui. Tavallaan se jopa leimattiin tabuksi, jota ei enää sellaisenaan tarvittu. (Tigerstedt 1996, 267.) Tämän hetken muutosrintamaa kuvaavat hyvin erilaiset kansalaisjärjestöt, kuten Manner-

heimin lastensuojeluliitto ja Väestöliitto, jotka olivat mukana rakentamassa esimerkiksi Mies 2000-kampanjaa, jonka teemana oli isyys. Myös lainsäädäntö muuttui sukupuolineutraalimmaksi ja esimerkiksi äitiysraha muuttui äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaksi. Tämä mahdollisti miesten jäämisen kotiin pakollisen äitiysvapaan jälkeen. (Vuori 2004, 47.)

Nykyään naiset haluavat yhä useammin olla sekä äitejä että uraihmissiä. Äitiyden vaativuus, kuten riski masentua tai lapsen mahdollinen koliikki, tiedostetaan yhä useammin jo ennalta. Myös yhteiskunnalliselta taholta ovat perinteisen totaalisen kotiäitiyden tukiaiset vähentyneet. Lisääntyneiden avioerojen myötä on miesten osallistuttava enemmän lastensa elämään, jos he haluavat turvata suhteensa lapseen. Jaana Vuori (2004, 59) toteaa, että riitaisessa erotilanteessa voidaan isyyden olevan erityisen haavoittuvainen, jos taustalla vaikuttaa ajatus äitien paremmuudesta, eivätkä sovittelijat tunnusta uudenlaisen isyyden mahdollisuutta.

Uskoakseni pahimmillaan monet eronneet isät jäävät jalkoihin lastenvalvojien ja äitien sanellessa tapaamisen ehtoja. Monella isällä ei ole varmasti tarpeeksi tietoa siitä, että yhteishuoltajuudesta sovittaessa on isällä oikeus saada toteuttaa omaa vanhemmuuttaan tasavertaisesti. Usein ajatellaan, että jos mies on se, joka muuttaa pois yhteisestä kodista, on hänen otettava ne tapaamisen ehdot mitkä hänelle sanellaan. Harvoin ihmiset pysähtyvät ajattelemaan sitä mahdollisuutta, että puoliset eroavat toisistaan. Isä ei kuitenkaan eroa lapsistaan. Surullisimmissa tapauksissa lapsista tehdään eron liittyvien kostontunteiden pelinappuloita.

Nykyään isyyden toteuttamiseen yritetään vaikuttaa esimerkiksi markkinoimalla uutta isyyttä, kuten kertomalla isän oikeuksista pitää perhevapaita. Monet nuoret isät toteuttavatkin jo osittain automaattisesti tällaista uutta mallia. He haluavat olla alusta alkaen osa lastensa elämää ja osallistua täysipainoisesti lastensa hoitoon. (Huttunen 1999, 189–191.) Myös mediassa tuodaan isyyttä esille eri tavoin kuin ennen. Toisaalta tämä trendikkäiden Gant-asuisten isien esiintyminen lehtien palstoilla asettaa tavallisen työläisen melko kiperän kysymyksen eteen. Voiko Dressmannin farkuissa ja halpahallin t-paidassa olla riittävän edustava isä? Postmodernin yhteiskunnan mallitarinat vanhemmuudesta asettavat uudet isät selkeän haasteen eteen. Kulttuuriset rooli-dotukset voivat toisinaan olla liian vaikeita, jotta niiden omaksuminen sellaise-

naan osaksi omaa elämäntarinaa onnistuu kitkatta. Hänninen (1999, 50–51) puhuu eri osakulttuureihin kuuluvien mallitarinoiden voimasta, jotka määrittelevät tarinalle hyväksyttävät ominaisuudet ja toimintatavat.

4 Sukupuoli ja roolit

Sukupuoli on käsitteenä niin jokapäiväinen, ettei sen rakentumista juurikaan kyseenalaisteta. Sukupuolta tuotetaan ja uusinnetaan sekä puheessa että sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kulttuurin tavoin, voidaan sukupuoli nähdä ihmisten muodostamana rakenteena. Siksi on mahdollista puhua sukupuolen tekemisestä eli toiminnallisesta rakentumisesta. (Lorber 1994, 13.) Sukupuolta tehdään siis osittain tiedostamattomasti. Siihen sisältyy ihmisten oletukset siitä, kuinka esimerkiksi miesten ja naisten oletetaan toimivan. Sukupuoleen sidotut toimintamallit ja signaalit ovat niin ilmeisiä, että ainoastaan niiden puuttuessa tai ollessa ristiriitaisia ne huomataan. (mt. 13.). Käsittelen tässä kappaleessa sukupuoleen ja roolien muodostukseen liittyvää problematiikkaa.

4.1 Sukupuolen sosiaalinen rakentuminen

Sukupuolen rakentuminen alkaa yleensä lapsen syntymästä, jolloin lapsen sukupuoli todetaan. Lapsi saa sukupuolikategorian mukaisen sukupuolistatuksen, joka ohjaa lasten nimeämis- ja pukemiskäytäntöjä. Sukupuolen rakentuminen aloitetaan siis jo varhaislapsuudessa, kun eri sukupuolta oleviin lapsiin toteutetaan toimintamalleja, jotka sopivat kyseiseen sukupuoleen. Puheenkehityksen myötä lapsetkin oppivat sijoittamaan itseään kuuluvaksi poikiin tai tyttöihin. (Lorber 1994, 14.)

Lorberin (1994, 15) mukaan sukupuolta voidaan tarkastella eräänlaisena sosiaalisena instituutiona, jonka avulla ihmiset muokkaavat elämänsä. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta on olennaista, että ihmisiä valitaan erilaisiin työtehtäviin heidän kyvykkyytensä ja lahjakkuutensa perusteella. Yhtenä valikointiperusteena toimii etnisen

taustan ja iän ohella juuri sukupuoli, jolla on ihmisiä ryhmittävä funktio. Jokaisessa yhteiskunnassa on tapana luokitella ihmisiä sukupuolikategorioihin. Nämä kategoriat voivat muodostua esimerkiksi pojista ja tytöistä sekä aikuisista miehistä ja aikuisista naisista. Kaikilla näiden kategorioiden edustajilla on erilaisia ja samanlaisia ominaisuuksia, joille rakentuvat odotukset rooleista ja velvollisuuksista. Yhteiskunnan yleisimmät toimintakontekstit, kuten koulut, vertaisryhmät ja media, ohjaavat ihmisiä sukupuolittuneisiin työ- ja sukupuolirooleihin. (Lorber 1994, 15–22.) Yhtäläillä vanhemmuus on sukupuolittunutta, jolloin isiin ja äiteihin kohdistuu erilaisia odotuksia sekä kotona että työelämässä. Nämä käytännöt muokkaavat ja rakentavat miesten ja naisten tunteita, tietoisuutta, taitoja ja suhteita, joista muodostuvat vanhemmuuden maskuliiniset ja feminiiniset piirteet. (mt. 14.)

Jari Sinkkonen (2003, 20) argumentoi sen olevan hyvä, ettei vanhemmuutta yritetä liiaksi irrottaa sukupuolesta ja pakoteta sitä implisiittisesti naiseutta korostavaan asuun. Tämä ajattelumalli tekee vanhemmuudesta puhuttaessa miehisyydestä sellaisen ominaisuuden, josta olisi kaikin keinoin pyrittävä eroon. Miesten olisi muututtava naisten kaltaisiksi. Jotta tämä on mahdollista, miehet tulisi ohjata tiettyyn toiminnan suuntaan ja heidän tulisi hylätä sellaiset, nyt vanhoillisina pidettävät ominaisuudet kuten perheen leivän hankkimisen pakkomielteisyys tai mielen ja emootioiden vankkumattomuus, joista he ovat ennen saaneet ylistystä. Nykyään näistä pakkomielteisistä ja pidättyväisyyksistä usein ajatellaan Jari Sinkkosen (2003, 20) sanoja lainatakseni seuraavasti: ”niiden suojassa vastenmieliset, hegemonisesta asemastaan huolestuneet miesniikit vain kaivautuvat syvemmälle poteroihinsa vastustaakseen naisten ja perheiden vapauttamista”. Sinkkonen (2000, 21) jatkaa sen olevan vähintäänkin absurdia, että juuri ne samankaltaiset ominaisuudet, joita nykyään miehissä pidetään ei-toivottavina (ainakaan korostuneesti), ovat naisiin yhdistettyinä tavoiteltavia, ja jopa ihannoitavia ominaisuuksia. Miestä, joka ei halua huolehtia jälkipolvestaan on pidettävä huonona ihmisenä ja varoittavana esimerkkinä. Nainen, joka kieltäytyy ottamasta yksin hoivaajan taakkaa harteilleen, pidetään sellaisena arjen sankarina, joka uskaltautuu hyökätä miesylivaltaa kohtaan. (Sinkkonen 2003, 20–21.)

Eeva Jokinen (2005, 51) puhuu erilaisista sukupulitapaisuuksista. On miesten tapaista toimia tietyllä tavalla ja naisten tapaista vastaavasti toimia jollakin toisella tavalla. Nämä tavat kuvaavat hyvin sitä sosiaalista todellisuutta, joka on tuotettu erilaisin kult-

tuurin normeihin ja säännöihin. Sukupuolitapaisuudet toimivat myös pohjana ennustettavalle käyttäytymiselle ja toiminnalle. Toimintamallit voivat olla hyvinkin konventionaalisia. Yksinkertaistettuna toimitaan niin kuin on totuttu toimimaan. Useimmiten toimitaan melko heterotapaisesti toimintatapaa kyseenalaistamatta. Toki toisinaan asioita voidaan tehdä tietoisesti näyttävän heterotapaisesti. Sukupuolireflektiivisellä toiminnalla viitataan tapaan tiedostaa heteronormatiivinen käyttäytyminen. Tämä ei tarkoita, että reflektoinnilla oli kovinkaan suurta emansipoivaa vaikutusta. Jalostuneemmassa muodossa tällainen reflektiivinen käyttäytyminen johtaa jo jonkinlaisiin tasa-arvotekoihin. (Jokinen 2005, 55)

4.2 Sukupuoliroolit murroksessa

Keskustelu uudenlaisesta miehisyydestä perhekontekstissa murtaa siis perinteiset käsitykset sukupuolirooleista ja niihin liittyvistä tehtävistä. Reflektoinnin ja muuttuneiden käytäntöjen kautta käsitys maskuliinisuudesta muuttuu ja sen myötä toteuttavat miehet uudenlaista isyyden mallia. Toisaalta, jos maskuliinisuus nähdään konstruktiivisena, kulttuurisena tuotteena on uuden isän idean onnistumisen esteenä valitettavan usein Eeva Jokisen mainitsema konventionaalinen ajattelu. (Huttunen 1994, 59. ks. Jokinen 2005) Perinteinen ajatus miehisyydestähän korostaa miehen voimakkuutta ja miehen roolia perheen johtajana. Tällainen käsitys maskuliinisuudesta tukee perinteistä isyysajattelua. Miesten pehmeitä piirteitä on historian saatossa pidetty epänormaaleina. Levantin (1992) hypoteesin mukaan perinteistä maskuliinisuutta ylläpitäviä normeja ovat: naisellisuuden karttaminen, rajoittunut ja kontrolloitu tunteiden näyttäminen, itseluottamus, aggressiivisuus, homofobisuus, statuksen hankkiminen sekä seksuaalisuus ilman vastavuoroisuuden tarvetta. (Huttunen 1994, 52.) Läheisemmät lapsisuhteet mies on muodostanut vasta lasten ollessa vanhempia. Talcot Parsonsin 1950-luvulla luoma rooliteoria näkee isän roolin instrumentaalisenä ja äidin roolin ekspressiivisenä. Parsonsin teorian mukaan äidillä on suhteessa isään perheessä vähäisempi valta. Isyys näin määritellään rooliksi, jota esitetään ainoastaan, sille sopivissa tilanteissa. Äitiys puolestaan on kokonaisvaltaisempi osa naisen identiteettiä, johon tunteiden ja niiden näyttäminen kuuluvat. (Huttunen 1994, 52.)

Lupton ja Barclay (1997) toteavat miesten silmien avautuvan kotityön arvolle, kun he saavat siitä riittävästi positiivisia elämyksiä. Näin miehet voivat liikkua kovista maskuliinisista arvoista pehmeämpään suuntaan. (Kolehmainen 2004, 93.) Uudenlainen isyysajattelu onkin moderni näkökulma maskuliinisuudesta, joka tähtää vanhemmuuden tasa-arvoistumiseen ja roolien tasapainottumiseen. Roolit eivät postmodernissa perheessä jakaudu sukupuoleen sidottujen käsitysten mukaan, vaan isä ja äiti voivat rakentaa erilaisuutensa muutoin. Heillä ei ole kuitenkaan pakottavaa tarvetta erilaisuuteen. (Huttunen 1999, 186.) Muuttuneiden perheroolien myötä on isien täytynyt paikantaa roolinsa uudestaan. Miehen pystyttävä hyväksymään hoivaavat ja feminisistiset piirteet itsessään (Esko 1984, 111). Kekäle (2007, 73) näkee vastauksen löytyvän emansipatorisen tiedonintressin istuttamisesta perhekontekstiin. Tämä mahdollistaa oikean tasa-arvon saavuttamisen.

Yhtäkaikki ympäristön odotukset ja erialaiset tavat toimia sekä toiminnasta saatu palaute vaikuttavat mitä ilmeisimmin yksilöiden tapaan toimia. Trent Maurer ja Joseph Pleck (2006, 103–104) esittävät mielenkiintoisen oletuksen siitä, että Albert Banduran sosiokognitiivista teoriaa voidaan istuttaa myös ajatukseen sukupuolisesta mallintamisesta ja yhdenmukaistamisesta. Taustalla on ajatus mallioppisen kautta tapahtuvasta tietojen ja taitojen omaksumisesta. Seuraamalla muiden isien osallisuutta esimerkiksi lasten ja kodin hoitoon, tarjoutuu monille uusille isille mahdollisuus ikään kuin mallintaa ja verrata tätä toimintaa omaan isyyskäyttäytymiseensä. Pleckin ja Maurerin (2006, 109) tutkimus vahvisti tätä mallintamishypoteesia: toisten isien havainnoinnilla oli merkittävä positiivinen vaikutus isien hoivaroolin omaksumiseen. Näin ollen voisi rohkealla tulevaisuusvisioinnilla olettaa, että postmodernien isien uudenlainen käyttäytyminen tulee jatkossa näkymään isien lisääntyvässä orientaatioissa lastenhoitoon. Toivottavaa tietysti on, että toimintamalli juurtuu osaksi uutta kulttuurista isyystarinaa.

5 Elämänmuutos ja identiteetti

Pohdin seuraavassa kappaleessa ihmisen elämänmuutosten, identiteetin ja sisäisen

tarinan rakentumista ja niiden erilaisia merkityksiä. Ensimmäiseksi käsittelen elämänmuutuskäsitettä siinä merkityksessä kuin se tutkielmani kannalta on keskeistä. Identiteetti-käsitteen kuvaamisen aloitan yleisemmältä tasolta vieden sitä kohti narratiivista ajattelutapaa.

5.1 Elämänmuutos

“The stories we make and tell about the major transitions in our lives contribute to our identities, help us cope with challenges and stress, shape how we see the future, and help to determine the nature of our interpersonal relationships and our unique positionings in the social and cultural world” (McAdams 2001, xv).

Elämä koostuu väistämättä pienistä tai suurista muutoksista, sillä kukaan ei pysty hallitsemaan elämänkonteksteja niin, että ne säilyisivät järkkymättöminä läpi elämänkaaren. Muutoksen näkyvyys ei ole aina yhtä ilmeistä kuin se on esimerkiksi ihmisen sairastuessa, jolloin aikaisempaa tervettä minää on suhteutettava uuteen sairastuneeseen minään. Toisaalta on mahdollista, että muutos tiedostetaan vasta, kun syytä tai toisesta on pakko katsoa elämää taaksepäin ja huomata että olennainen osa elämää on muuttunut. Tämä saattaa herättää kysymyksiä siitä, että miten tilanteeseen on jouduttu ja kuka minusta on tullut. Toisaalta usein ihmiset toisinaan valitsevat muutoksen tien ja suuntavat elämänsä uusille urille ulkoisten kokemusten kautta. (McAdams 2001, xv-xvi.) Kiteytetysti voidaan todeta, että koko maailma kaikkine entiteetteineen on jatkuvassa liikkeessä, kunnes McAdamsin (mt. xv) sanoja lainatakseni ”kuolema pysäyttää kaiken”

5.2 Liikkuva identiteetti

Markku Ojasen (1994, 31) mukaan minäkuvan voidaan nähdä rakentuvan kolmesta toisistaan erillisistä osista, identiteettistä, minäkuvasta ja itsetunnosta. Näiden rakenteiden avulla yksilö hankkii jatkuvasti informaatiota ympäröivästä yhteiskunnasta ja tarkastelee niitä suhteessa omaan itseensä. Ojanen (mt. 31) täsmentää vielä, että

identiteetti toteutuukin aina myös yksilön paikantumisen kautta, sillä ihminen on aina osa jotakin kulttuuria ja sen ryhmiä tai yhteisöjä. Kulttuuri ja erilaiset normit, tavat toimia vaikuttavat valintoihimme ja kokemusmaailmaamme jatkuvasti.

Postmodernissa yhteiskunnassa korostetaan valtavasti yksilöitymistä. Ihmisten on kyettävä jatkuvasti määrittelemään itsensä ja olemuksena suhteessa ympäröivään kulttuuriin. Individualismin korostamisen myötä ihminen päätyy toistuvasti sellaisiin tilanteisiin, joissa hänen on kyettävä määrittelemään itsensä yhä uudestaan ja kysyä itseltään ”kuka minä olen”. Moderni yhteiskunta asettaa ihmiset mitä erilaisimpiin konteksteihin, elämäntilanteisiin, joissa yksilöllä on mahdollisuus kehittää erilaisia sosiaalisia minuuksia, toisin sanoen identiteettejä. Stuart Hallin (1999, 227) mukaan identiteetti muodostuu, kun ihmiset nimeävät itse ne tavat, jotka määrittävät sekä menneisyyden että nykyisyyden positioita.

Elämän tapahtumajoukoissa toimintamme liittyy aina sen hetkiseen viitekehykseen ja muihin toimijoihin. Hänninen (1999, 60) tuo esille näkemyksen sosiaalisesta identiteetistä. Näitä voidaan pitää erilaisina minäesityksinä, joita tuodaan esille sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Hänninen (1999, 61–62) jatkaa identiteetin tarkastelua toimijaminän, moraalisen identiteetin ja reflektoidun identiteetin ulottuvuuksiin. Toimijaminät kytkeytyvät elämäntapahtumiin, projekteihin aktivoimalla tilanteessa sellaisen minän esiintymisen, joka on relevantti tapahtumaan nähden. Moraalinen identiteetti toimii sisäistettyjen ja elämänvarrelta kerättyjen normien portinvartijana. Reflektoitu minä vastaa kysymykseen ”kuka minä olen?”. Tällainen identiteetti aktivoituu yleensä elämän muutostilanteessa, jolloin toimijaminän ja moraalisen identiteetin on asemoitava itsensä uudestaan. Identiteetillä voidaan katsoa olevan myös tulevaisuuteen suuntautuva perspektiivi. Tähän kuuluu ihmisen tulevaisuutta koskevat unelmat ja pelot. (Hänninen 1999, 62.) Giddens (1991, 53–54) näkee vastuun identiteetin rakentumisesta olevan yksilöllä itsellään. Ihmisillä on luontaista kykyä pitää omaa tarinaansa käynnissä ja aitoa halua turvata identiteettiprojektin jatkuvuus. Yksilön itselleen esittämä elämäntarina ei kuitenkaan koskaan ole valmis, sillä elämän jatkuessa myös tarinat jatkuvat.

Kuten huomataan, identiteettiä voidaan lähestyä monin eri tavoin. Se, millaisena yksilö kokee ja näkee itsensä, kuuluu osana identiteettiin. Ihmisen identiteetti on jatku-

vassa muokkaustyössä. Sosiologit sijoittavat identiteettiin kuuluvaksi sisäpuolen ja ulkopuolen. Identiteetti muokkautuu yhteiskunnan ja yksilön välisessä vuorovaikutuksessa jatkuvasti. Sisäpuolen ydin, tosi minä, käy jatkuvaa dialogia ulkopuolen kulttuurin tarjoaminen erilaisten maailmojen sekä niiden tarjoamien identiteettien kanssa. Se muodostuu suhteessa *merkityksellisiin toisiin*. Jatkuva liikkeellä olo tuottaa postmodernin subjektin, jolla ei ole stabiilia ja lopullista identiteettiä. Identiteetti on kuin ”liikkuva juhla”, joka on muokkautumisprosessissa suhteessa ympäröivään kulttuuriin sekä sen representaatioihin. Tämä sulkee pois ajatuksen eheästä minästä, jonka ympärille identiteetit muodostavat eri kerroksia. Identiteetit, joita olemme ympäristötämme omaksuneet poukkoilevat edestakaisin ja ovat osittain ristiriitaisiakin, tästä syystä identiteettimme muuntuu kokoajan. On harhaanjohtavaa luulla, että meillä on täysin loppuun asti työstetty identiteetti. Jos tuudittaudutaan ajatukseen identiteetin valmiudesta, on se todennäköisesti sellaisen kertomuksen tulosta, jonka olemme rakentaneet vain lohduttaakseen itseämme. (Hall, 1999, 21–23.)

Varpu Löyttyniemen (2004, 45) mukaan identiteetin rakennusaineiksina toimivat elämän erilaiset taitekohdat tai tietty jatkuvuuden tila. Eletyn tarinan myötä kertoja voi muuttua tai jatkaa elämäänsä entiseen tapaan. Jokainen kertomus sisältää aina kertojan tulkintaa ja merkityksen antamista tapahtumille. Tarinoiden merkitystä voidaan tarvittaessa aina tulkita uudelleen. Näin ollen jokaiseen kertomukseen kätkeytyy muutoksen mahdollisuus. Löyttyniemi (mt. 46) toteaa, että ihmisillä on taipumusta liittää kertomukseensa luonnostaan jonkinlainen käänne tai perustelu elämän tapahtumille. Ymmärrän tämän niin, että elämänkulkuun liittyy aina muutoksia. Muutosten ei tarvitse välttämättä olla ensisilmäyksellä kovinkaan suuria ja selvästi näkyviä. Tarinaa kertoessa nämä pienimmätkin muutokset puhalletaan henkiin, sillä kertomus ei voi luontevasti jatkua ilman syy-seuraussuhteiden jonkinlaista perustelua. Tutkielmani isätarinoissa luonnollisesti lapsen syntymä ja isäksi tulo ovat keskeisinä syinä identiteettitarinan juonenkäänteelle. Lapsen syntymä perheeseen muuttaa perheen käsikirjoitusta sekä tarinan roolihenkilöiden nimikkeitä että keskinäisiä suhteita.

Toisaalta myös kulttuuri vaikuttaa tapaan tulkita ja jäsentää maailmaa ja itseä. Tässä tutkimuksessa kulttuuriin kytkeytyy, joitain mainitakseni, käsitykset maskuliinisuudesta, perhehierarkiasta, äidin roolista ja isän roolista. Löyttyniemi (2004, 48–49) näkee-

kin tarinallisen tarkastelutavan taianomaisuuden syntyvän siitä, että tarinoiden kautta kiinnitymme elämänjatkumoon ja omaan aikaamme, johon perinteet antavan aina leimansa. Uskon, että narratiivisella tutkimusotteella päästään helposti kiinni myös kulttuurillisiin vaikutuksiin. Saastamoisen mukaan (1999, 166) sosiaalinen elämä on jo ilmiönä riippuvainen kulttuurista ja muuttuvista ajoista. On olemassa kulttuurille tyypillisiä mallitarinoita, tapoja olla, elää ja toimia. Tarkasteltaessa isien identiteetin rakentumista heidän kirjoitustensa kautta, on ymmärrettävä, että taustalla elävät aina omaan sukuun ja perheeseen liittyvät tarinat ja sekä koetut miehen että isänmallit. Isät ovatkin muokanneet taustakertomustaan omalle isyydelleen lapsuudesta lähtien. Nämä tarinat voidaan liittää sellaisinaan osaksi tai osittain omaa tarinaa tai luopua niistä kokonaan (Kekäle 2007, 22.) Toisaalta, joskus kertomuksen juonet ovat selkeästi vain stereotyyppisen ajattelun muovaamia. Tarinat yhdistetään ja niitä verrataan muihin samankaltaisiin kertomuksiin.

5.3 Sananen sisäisestä tarinasta ja toimijuudesta

Sisäistä tarinaa ja sen muodostumista voidaan tarkastella ihmisen identiteetin peruspilarina. Sisäisellä tarinalla viitataan tarinalliseen tulkintamalliin, joka auttaa ihmistä jäsentämään elämän tilannettaan, identiteettiään, arvojaan, tavoitteitaan ja niin ikään asemaansa suhteessa muihin ihmisiin. Tarinat voivat olla myös tiedostamattomia, koska ihmiset elävät suurimman osan elämästään rutiinikaavojen ohjaamana. Elämän tilanteen muuttuessa ei rutiininomaisia toimintamalleja voida enää soveltaa ja yksilö on pakotettu hakemaan uusia toimimisen tapoja ja muodostamaan näitä ohjaavia sisäisiä tarinoita. Menneisyys ja nykyisyys yhdistyvät tarinan kautta ja luovat sillan tulevaisuuteen. Tarinan avulla ihminen saa vihjeitä siitä mikä on kulttuurillisesti odotettua ja omintakeista. Tarinan kautta yksilölle avautuu myös uusia mahdollisuuksia. Kokemusten välityksellä ihmiselle kerääntyy eräänlainen tarinavaranto, josta voi tarvittaessa etsiä erilaisia jäsennymalleja erilaisille elämäntilanteille. Toisinaan mallit voivat olla melko kaavamaisia jopa pakottaviakin. Parhaimmassa tapauksessa ne voivat olla myös kekseliään ja uudenlaisen toiminnan lähde. (Hänninen, 1999, 111; McAdams, 2001, xvi)

Ihmisen toiminta tapahtuu aina tietyssä tilanteessa. Elävän elämän erilaiset koette-

lemukset, suunnitelmat ja ennakoinnit suuntaavat toimintaa ja tarjoavat ainekset sisäisen tarinan muotoutumiselle. Ihmisen intentionaalista toimintaa voi hyvin pitää tarinallisena toimintana, jossa elämän eri vaiheiden projektit aktivoituvat. Perheen perustaminen on eräs tällainen projekti, jota toteutetaan yhdessä perheen muiden toimijoiden kanssa. Sisäinen tarina toimii elämän käännteistä ammennettavien tietojen välittäjänä, sitomalla yksilön osaksi laajempaa sosiaalista kokonaisuutta. Se toimii myös identiteetin välittäjänä. Sisäinen tarina kuljettaa mukanaan yksilön kokemushistoriaa ja mahdollistaa menneisyyden suhteuttamisen koettuun nykyhetken elämään. Yhtälailla mennyttä voidaan arvioida uudestaan. Sisäinen tarina kiinnittää toimijan tiettyyn aikaan, paikkaan ja tiettyihin rooleihin. (Hänninen 53–59.)

Tämän tutkimuksen yhtenä tarkasteltavana elementtinä on isien toimijuus ja sen tutkimus tarinallisessa viitekehyksessä. Tapahtumat ja sen toimijat, tämän tutkimuksen isät ja heidän tekonsa asettuvat kokonaisuuteen, menneeseen ja nykyiseen. Tapahtumat hakevat suuntansa toiminnan taustalla vaikuttavista haluista, moraalisisista käsitksistä ja erilaisista selityksistä. (Hänninen 1999, 68.) Toimijuus muotoutuu tapahtumapaikassa ja ajassa. Elämä yleensä, toiminnallinen tyyli ja erilaiset kokemukset mahdollistavat toimijuuden monitasoisuuden (Ronkainen 1999, 36). Valta ja erilaiset valta-asetelmat vaikuttavat valintoihin ja toisin toimimisen mahdollisuuteen. Yhtälailla taustalla vaikuttavat kysymykset vastuusta tai yhteiskunnan ja kulttuurin normatiivisista arvoista ja odotuksista. Nämä määrittävät usein toimijuudelle tiettyjä reunaehtoja. (Ronkanen 2006, 532.) Paikan, ajan, toiminnan ja vallan tarkastelu johdattaa ajattelemaan toimijuuden syntyvän sosiaalisissa suhteissa (Virkki 2004, 18) Virkki (mt. 19–22) jatkaa määrittelemällä toimijuuden suhteellisuuden ilmenevän relationaalisessa, relatiivisessa ja temporaalisessa mielessä.

Käsillä olevassa tutkielmassa perustan omat toimijuuskäsitykseni yhtäältä relationaalisuuteen, koska se asettaa ihmisten toiminnan ilmenemään tietyistä syistä, toisista ihmisistä ja tunteista riippuen, ja toisaalta temporaalisuuteen, menneisyyden vaikutusten tiedostamiseen, nykyhetken toimintojen kuvaamiseen ja tulevaisuuden hahmottamiseen liittyviksi. Mykkäsen (2010, 43–44) tavoin ymmärrän näin ollen myös isyyden, isän roolin ja vanhemmuuden tavoiksi toimia, jotka ammentavat ainekset elämäntarinansa käsikirjoitukseen menneisyydestä, vallitsevasta kulttuurista sekä tarinaan kytkeytyvistä toisista ihmisistä.

5.4 Narratiivisuus tässä tutkimuksessa

Käsitteenä narratiivisuus on monisäikeinen. Latinaksi narrare tarkoittaa kertomista, joten sen voi varmasti pelkistetyksi suomentaa tarinallisuudeksi. Jerome Bruner (1991, 4) mukaan ihmiset rakentavat muistoistaan ja kokemuksistaan merkityksellisen kokonaisuuden narratiivien avulla. Erkkilä (2005, 196) korostaa narratiivien ja elämäkerrallisten tutkimusten painottavan persoonallista kokemusmaailmaa ja sen kuvaamista. Jerome Bruner (2004, 692) jatkaa narratiivien jäljittelevän elettyä elämää ja elämän puolestaan mukailevan narratiiveja. Kaiken kaikkiaan narratiivisuus voidaan nähdä tapana kokemusten jäsentämiseen ja sillä voidaan kuvata tutkimusaineiston luonnetta. Hännisen (1999, 24–25) mukaan tarinallisuus jakautuu aina ontologiseen, fenomenologiseen ja hermeneuttiseen osaan. Ontologisuudella viitataan siihen, että tarinan ja elämän välillä on aina sidos. Jokainen tarina eletään ja koetaan ennen sen kertomista. Inhimilliselle toiminnalle työstetään aina aktiivisesti erilaisia merkityksiä, joista voidaan johtaa tarinan fenomenologien luonne. Narratiivisen tutkimuksen perusajatuksena on tutkia kertomuksia sinänsä kuten erilaisia lajityyppejä ja traditioita sekä analysoida niitä. Lähestymistapoja narratiiviseen tutkimukseen on useita. Esimerkiksi lingvistiksestä, kansantieteellisestä tai vaikkapa sosiaalitieteellisestä näkökulmasta tehdään paljon narratiivista tutkimusta, painottaen kuitenkin aina kullekin tieteenalalle tunnusomaisia piirteitä. (Hänninen 1999, 16.) Heikkisen (2001, 116–118) mukaan narratiivisella tutkimusotteella viitataan lähestymistapaan, joka välittää ja rakentaa tietoa. Heikkinen (2001, 121) kirjoittaa, että narratiivinen tutkimus työstää itseään kahdesta suunnasta: kertomukset ovat yhtäläillä tutkimusaineistoa, kuin uutta maailmaa koskevan kertomuksen luomisprosessi. Narratiivisuudella luonnollisesti kuvataan myös tutkimusaineiston luonnetta. Aineisto koostuu tällöin suullisesti tai kirjallisesti esiintyvistä kerronnasta. Fenomenologisuus ilmenee inhimillisen toiminnan aktiivisessa merkityksenantoprosessissa. Kaikki elämän tapahtumat ja niistä saadut kokemukset tulkitaan yksilöllisesti tiettyä tulkintaa ohjaavien raamien välityksellä, näin siis voidaan tarinoista löytää myös hermeneuttinen ulottuvuus. (mt. 121.)

Narratiivit, tarinat ovat elämän erilaisten tapahtumakulkujen kuvausta. Diakronisuuden, jatkuvuuden ja ajallisuuden merkitys ovat keskeisiä narratiivien tutkimisessa (.Gergen & Gergen 2001, 164; Bruner 1991, 6). Ajallisuus nivoo tarinassa elämän

eletyt hetket yhteen. Se mahdollistaa tarinoiden luonteen analysoinnin. Ajallisen liikkuvuuden tarkastelu paljastaa kokemusten vaikutuksen tarinan jatkumolle. Tarinat voivat olla progressiivisia edistystarinoita, stabiileja pysyvyystarinoita, regressiivisiä taantumistarinoita tai näiden yhdistelmiä ja variaatioita (Gergen & Gergen 2001 166–168.) Paul Ricoeur (1991, 22–25) korostaa kertomusta ajallisuuden kokemuksen tulkkina. Muistikuvat ja muistot, kaikki eletyt hetket ovat tärkeitä kertomuksen tuottamisvälineitä. Muistikuvien muodot suuntaavat ihmisten tapaa kertoa tapahtumista. Yhtäläillä nämä muistikuvat ohjaavat ihmisten tulkintaa elämästään. Muisti rakentuu oman eletyn tarinan katveessa. Ihmiset rakentavat kertomusten avulla minuuttaan ja identiteettiään. Sen avulla paikannetaan itsemme kuuluvaksi johonkin tiettyyn aikaan tai paikkaan. Kertomusten avulla historian tapahtumat voidaan ymmärtää laajemmassa konseptissa. Elämän yllätyksellisyys ja hauraus esitetään ja muistetaan kertomuksin. Näitä tarinoita välitetään eteenpäin ja niiden avulla voimme toteuttaa minuuttamme. (ks. Ochs & Capps 2001)

Narratiiviseen tutkimukseen aineistoa hankittaessa on erityisen tärkeää saada ihmisiltä hyvin vapaasti kerrottua tarinaa oman elämänsä vaiheista ja eri alueista. Aineistoa analysoitaessa on tehtävä valinta sen suhteen, analysoidaanko narratiiveja vai narratiivisesti. Narratiivista analysointia voidaan pitää uudenaikaisena tapana lähestyä aineistoa. Pyrkimyksenä saattaa olla esimerkiksi etsiä tarinassa esiintyvää juonta kuitenkin niin, että kertojan ääni säilyy ja se on mahdollista kuulla autenttisesti muodossaan. Mahdollista on myös analysoida tarinan tuottamisessa esiintyvää interaktiota kertojan ja tutkijan välillä. Lisäksi voidaan nostaa analyysin piiriin kerronnan tapoja ja paikkoja variaatioineen. Tulosten esittäminen narratiiveina on myös eräs mahdollisuus. Analyysitapa, jossa analysoidaan narratiiveja, tapahtuu tematisoinnin ja luokittelun avulla (Erkkilä 2005, 200.)

Tarkoitukseni on tässä tutkimuksessa selvittää isänä olemisen kokemuksellisuutta, sen merkitystä ja vaikutusta isälle itselleen. Olen myös kiinnostunut siitä, millaisena toimintana isyys tarinoissa näyttäytyy. Näiden ohella huomio kohdistuu siihen, miten uudenlainen rooli isänä kietoutuu yhteen identiteetin rakentamisen kanssa. Minkälainen muutos heidän tarinoihinsa kytkeytyy. Vilma Hännistä (1999, 33) mukailen, tulen keksittämään tutkimuksen annin siihen, mikä on tarinoiden sisältö. Toisaalta olen myös kiinnostunut siitä, millainen suurempi tarina näistä tarinoista mahdollisesti

muodostuu ja miten tarinat paikantuvat suhteessa suurempaan isyyskertomuksen muutoksen ja nykyiseen kulttuuriseen isyyden mallimaisemaan. Tällä viitataan yhteiskuntaan liittyvään isyyden muutoskertomukseen, taustalla muovautuvaan makrotariinaan (ks. Gergen & Gergen 2001.) Näin ollen olen pyrkinyt myös hyödyntämään tietoa isyysilmiön liikkeestä. Uskon näiden kysymysten toimivan hyvänä lähtökohtana tällaiselle tutkimukselle. Toki haluan tässä tutkimuksessa valottaa sellaisia seikkoja, joilla uskon olevan merkitystä isille itselleen ja heidän psykososiaaliselle kehitykselleen. En niinkään tule keskittymään siihen tapaan, joilla isät kirjoittavat. Huomioni keskittyy myös siihen, mitä isät ovat annetusta kehikosta huolimatta halunneet kirjoittaa. Tutkielmassani narratiivisuus ilmenee kerätystä aineistosta, isien kertomuksista. Aineisto koostuu pääsääntöisesti kirjoitetuista tarinoista, mutta olen hyödyntänyt myös isyyttä käsittelevää kertomakirjallisuutta.

Minulle kertomukset ovat olleet keino päästä isien kokemusmaailmaan kiinni. Kokemusten samanlaisuudet, niissä esiintyneet tulkinnat ja paikoin yllättävätkin välittyneet tunnetilat ovat olleet mielenkiintoisia. Ihmismieleen ei oikeastaan ole mahdollista päästä käsiksi kuin kerronnan ja kielellisten ilmausten kautta (Hänninen 1999, 29.) Näin ollen kokemuksen tutkimus on myös siinä mielessä haastavaa.

6 Tutkimuksen metodologiset ratkaisut

Aloittaessa tutkimuksen suunnittelua pohdin pitkään minkälaista tutkimusta haluisin tehdä. Sen lisäksi, että pro gradu -tutkielma on eräänlainen yliopisto-opintojen klimaksi, halusin myös, että tutkimuksella oli myös minulle itselleni jotakin annettavaa. Päätin jatkaa kandidaatintutkielmaani, sillä työn valmistumisen jälkeen jäin vielä tutkittavan ilmiön suhteen nälkäiseksi. Halusin ymmärtää vielä laajemmin isien elämää ja saada, jos suinkin mahdollista, vielä selvemmin heidän oman äänensä tutkimuksessa kuuluviin. Halusin, että heidät nähtäisiin sellaisina kuin he omassa elämäntarinassaan esiintyvät. Yleisestihän valintaperusteena laadullisen tutkimuksen toteuttamiselle on sen ymmärtämiseen tähtäävä tutkimusote, jonka päämääränä on empiirisen aineiston pohjalta tapahtuva ilmiöiden tulkitseminen ja tarkka kuvaaminen. Tarkoituksena laadullisessa tutkimuksessa on hahmottaa tutkittavien antamia merkityk-

siä tapahtumille. (Pyörälä 1995 13–15.) Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty harkinnanvaraisesti juuri tätä tiettyä tutkimuskysymystä silmälläpitäen. (Eskola & Suoranta 1998, 61).

Lähtökohtana aineistonkeruulle on näin ollen ollut kokoajan itse tutkimus tai tutkimustarkoitus ja aihetta on lähestytty tutkijan valitsemasta näkökulmasta. (Pyörälä 1995, 18). Toisaalta kvalitatiivisen aineiston kohdalla on osuvampaa puhua kiinnostavasta valitusta kohderyhmästä kuin otoksesta. (mt. 14.) Tätä voisi perustella Pertti Alasuu-tarin (1999, 87–88) näkemyksellä siitä, että kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto on vain pala tutkittavaa maailmaa. Kuten myös tässä tutkimuksessa pureudutaan ni-menomaan tähän tutkimukseen osallistuneiden isien kokemusten kuvaamiseen ja niiden merkityksiin sekä näiden merkitysten kietoutuminen identiteetinrakennuspro- sessiin. Tällä tutkimuksella en siis yritä tavoitella mitään suurempaa yleistettävyyttä vaan haluan tuoda tämän osan maailmaa nähtäväksi ja kuultavaksi, uskoen sen ole- van jo sellaisenaan riittävän mielenkiintoinen ja ilmiön tilaa kuvaava. Uskon, että va- litsemani narratiivinen lähestymistapa tuo isyyden tutkimukseen kaipaamaani herk- kyttä ja moniulotteisuutta.

On varmasti sanomattakin selvää, että aineiston tulkintatavat nojaavat lähes poikke- uksetta tutkijan esiolettamuksiin tai esiyymmärryksiin, nousivatpa nämä sitten kirjalli- suudesta tai arkikokemuksesta. Omat esiolettamuksenihan liittyvät selkeästi molem- piin. Olen äiti ja olen siten läheltä seurannut mieheni kasvamista isäksi sekä tietysti lukenut kokojoukon erilaista aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Tätä kautta selittyi myös paikantuneisuuteni suhteessa käsillä olevaan tutkimukseen. Moilasen & Räi- hän (2001 50–51) mukaan kuitenkin on erityisen tärkeää, että tutkijan kysymykset ja aineisto vastaavat toisiaan. Näiden olettamusten pohjalta pidin mahdollisena ja pe- rusteltuna vaihtoehtona laittaa kirjoituspyyntöön mukaan kirjoittamista helpottavia apukysymyksiä.

6.1 Tutkimuksen hahmottuminen

Tarkoitukseni on analysoida tutkittavilta saatuja kirjoitelmia ikään kuin aineistoläh- töisesti. Aineisto tarjoaa minulle kaiken sen tiedon mitä minulla on analyysissäni

mahdollista käyttää. Haluan kuvailla isien kokemuksia ja kokemusten merkityksiä sekä tehdä tulkintoja siitä millaista muutosta he itsessään kuvaavat. En kuitenkaan odota aineistosta nousevan esiin mitään tutkimusongelman kannalta suurta ja maailmoja syleilevää, sillä esimerkiksi Eskola (2001, 134) kehottaakin tutkijaa itse aktiivisesti työstämään aineistosta analyysinsä ja tulkintansa, sillä aineistosta ei voi suoranaisesti odottaa koskaan nousevan yhtään suoranaista tulosta. Kaikki riippuu aina tutkijan tekemästä aineiston tulkinnasta. Toisaalta merkitysrakenteiden tulkinnassa tutkimustulos ei ole kuitenkaan suoraan se, mitä tutkittavat sanovat (Moilanen & Rähä 2001, 52).

Kokemus isyydestä ja sen yksilöllisestä merkityksestä ovat kysymyksinä tutkimukseni keskiössä. Päädyin laatimaan pitkän harkinnan jälkeen tutkimusongelmani ja tutkimuskysymykseni kannalta keskeiset asiat kirjoitusohjeistuksen muotoon, jonka sitten annoin tutkimuksesta kiinnostuneille isille. Kirjoitusohje näytti seuraavanlaiselta:

Hyvä, Isä,

Teen Pro gradu-tutkielmaa isyydestä ja olenkin tutkimusmielessä kiinnostunut kokemuksistasi isänä olemisesta. Voit kirjoittaa hyvin vapaamuotoisesti itsestäsi isänä, sellaisena kuin sinä olet sen kokenut.

Laita kirjoitelmasi alkuun kuitenkin perustietoja ja taustaa itsestäsi, josta käy ilmi ikäsi, lasten lukumäärä, lasten iät, ammattisi, koulutuksesi jne.

*Näistä alla olevista kysymyksistä saattaa olla apua kun kirjoitat aiheesta **"kokemuksiani isyydestä ja niiden merkityksestä minulle"***

Muistele aikaasi ennen isäksi tuloa. Mikä merkitys isäksi tulolla on sinulle? Miten koet muuttuneesi?

Kuville yhdessäoloa lapsesi/lastesi kanssa. Oletko oppinut jotakin näistä hetkistä?

Millaisena isänä itseäsi pidät? Onko jotakin erityistä, joka auttaa sinua toimimaan

lapsesi/lastesi kanssa?

Miten perheessänne on /oli arki järjestetty?

Kuvaile perheessäsi omaa rooliasi suhteessa äitiin?

Mitä vanhemmuus sinulle merkitsee?

Muistele jotakin mukavaa tai mieleenpainuvaa kokemusta isänä?

Mitä ajattelet kokemuksesta/kokemuksista ja mikä merkitys näillä on sinulle?

Mikä sinulle on ollut kaikkein vaikeinta tai haastavinta isyydessä?

Osa aineistosta koostuu siis kandidaatintutkielmaani osallistuneista isistä, joista joukko löytyi ”viidakkorumpumenetelmällä”. Huomasin, että pienten lasten vanhempien rintama voi siis olla yllättäväkin yhtenäinen, kysyessäni tuttavilta heidän tuntemistaan isistä, jotka tietävästi osallistuvat ainakin jonkin verran lastensa hoitamiseen (post-modernin isyyden määreenä) ja voisivat olla näin potentiaalisia tutkittavia. Tällaisia isiä lähestyin sähköpostitse ja pyysin heitä mukaan tutkimukseen. Muutamaa isää lähestyin jopa leikkikentällä. Lisäksi hakukanavana toimi myös Tampereen Ylioppilaskunnan ylläpitämä perheellisten sähköpostilista sekä Vauva-lehden keskustelupalsta, jonne laitoin tutkimuspyynnön. Tätä tutkielmaa varten esitin vielä kirjoituspyynnön joukolle isiä, joita en ollut kandidaatintutkielmaani varten tavoittanut tai sitten he olivat esittäneet kiinnostuksensa, mutta jättäytyneet tutkimuksen ulkopuolelle joko kiireisiinsä vedoten tai sitten he olivat säikähtäneet kirjoittamispyyntöä. Ajattelin kuitenkin, että koska heillä oli ollut nyt aikaa prosessoida ajatuksiaan, saattaisi heidän olla helpompi osallistua tällaiseen kirjoittamistehtävään.

Ohjeistuksessa olin pyrkinyt siihen, että kaikki tutkimukseni kannalta oleelliset seikat tulisivat käsitellyksi, mutta kuitenkin niin, että isille jäi mahdollisuus myös vapaampaan kirjoitustyyliin. Kirjoitusohje oli toisaalta rakennettu melko väljästi, sillä pyysin osallistujia kirjoittamaan annetun otsikon mukaisesti omasanaisen kertomuksen. Tut-

kimuksen instruktiossa oli kuitenkin tarkentavia apukysymyksiä, joita kirjoittajien oli mahdollisuus hyödyntää kirjoittamisessa. Näitä apukysymyksiä laitoin ohjeistukseen kirjoittamisen aloittamisen avuksi, ja toisaalta pelkuruuttani ajattelin, että näiden avulla minun olisi helppo saada ainakin hiukan sellaisia kirjoitelmia, joita tutkimuksen kannalta hain. Toive oli kuitenkin vapaamuotoisessa kirjoittamisessa isyydestä.

Apukysymysten asettamiseen päädyin myös erään isän kanssa käymän keskustelun jälkeen. Keskustelukumppanina oleva isä totesi, että on varsin mielenkiintoinen ajatus kirjoittaa isyydestä, mutta mistä sitä tavallinen duunari osaa aloittaa kirjoittamisen. Onhan selvää, että toisille ihmisille kirjoittaminen on luonnollisempaa toimintaa kuin toisille. Tässä kohtaa minun täytyy myös tunnustaa sukupuolittunut käsitykseni miesten kirjoittamishalusta, tällä en kuitenkaan tarkoita kirjoittamiskykyä. Uskoisin, että naisilla on miehiä yleisemmin kokemusta esimerkiksi nuoruusvuosiltaan päiväkirjojen pitämisestä. Yhtälailla olen taipuvainen ajattelemaan, että kodista, lapsista ja perheestä kirjoittaminen on sen kaltaista toimintaa, jossa avautuminen on jopa kirjoittajalle itselleen vaikeaa. Saska Snellman (2003, 202) kirjoittaa nokkelasti, että isyyttä ja lapsia koskeva herkistely ja siitä kirjoittaminen onnistuisi ehkä paremmin muutama drinkin voimin koti-ikävää potiessa toisella puolella maapalloa.

Voin todeta apukysymysten muokkailleen ja jäsenellen kirjoitelmia sen verran, että ne voidaan liittää myös teemakirjoittamisen maailmaan. Tosin muistettavana on, että tarinoiden tematiikkahan syntyy jo pelkästään siitä, että ne olivat tietystä, tutkijan määrittelemästä aiheesta kirjoitettuja. Teemakirjoittamisella on kuitenkin etunsa. Tällaisen kirjoittamisen avulla on mahdollista saada melko pienillä kustannuksilla kattavaa aineistoa. Aineiston jälkikäsitteily vaatii paljon vähemmän työtä kuin esimerkiksi nauhoitetun puheen litterointi. Lisäksi kertominen kirjoittamalla nostaa esiin informantin omia jäsennyksiä aiheesta. Näiden seikkojen ohella yleiskuvan saaminen helpottuu teemakirjoittamisen avulla. (Apo 1993, 12–13.) Osa perinteisen narratiivisen tutkimusotteen puolestapuhujista ei varmasti pitäisi valitsemaani menetelmään riittävässä, mutta katsoin kuitenkin onnistumisen olevan mahdollista. Toisaalta tarkoitukseni ei ollut jäsenellä ja ohjailla liikaa kirjoittajia, mikä olikin huolenaiheeni aineistoa odotellessa. Toivoin, että annetusta kehikosta huolimatta isät uskaltautuisivat hieman ”revittelemään” kirjoituksissaan, jotta minun olisi mahdollista saada mahdollisimman

autenttisia tekstejä.

Kirjoitusohjeissa toivon siis kirjoittajien kertovan ensisijaisesti kokemuksistaan isyydestä ja niiden merkityksestä heille. Lisäksi näiden apukysymysten ja pohdinta-aiheiden avulla ajattelin heidän pystyvän kertomaan konkreettisia esimerkkejä lasten kanssa toimimista. Uudenlaisen isyyden mallia ja jaetun vanhemmuuden käsitettä tai niin ikään identiteettiin muutosmahdollisuutta en ollut kirjoitusohjeistuksessani kuvannut, vaan toivoin heidän kirjoittavan kokemuksistaan sellaisina kuin se heidän arjessaan esiintyy. Tutkimukseni kannalta kiinnostavimpana pidän nimenomaan kuvauksia kokemuksista, muutoksista ja niiden merkityksistä isille itselleen. Näin toivoin voivani kutoa identiteetikäsitteestä, isyyden kokemuksista ja erilaisista tapahtuman kuvauksista mielenkiintoisen kokonaisuuden.

6.2 Aineiston kuvailua

Taustatietona olin pyytänyt kirjoittajilta heidän ikäänsä, lasten lukumäärää, lasten ikää, ammattia ja koulutustaustaa sekä muita heidän vapaavalintaisesti ilmoittamia taustatietoja, joista useimmat ilmoittivat siviilisäätynsä. Kirjoitelmia valikoin tähän tutkielmaan 15 kappaletta, josta osa oli vanhaa kandidaatintutkielmaan varten kerättyä aineistoa ja osa uudella kirjoituspyyntökierroksella saatuja kirjoitelmia. Kirjoittajien ikä vaihtelee melko paljon. Nuorin kirjoittajista on 24-vuotias ja vanhin 45-vuotias. Kirjoittajien ammateissa on myös havaittavissa variaatiota. Tämä oli mielestäni hyvä asia, sillä en halunnut, että tutkimuksestani jäisi sellainen kuva, jossa valkokaulustyöläiset hehkuttaisivat kaunopuheisesti isyytensä onnea. Esiintyneistä ammateista mainittakoon: DI-insinööri, sähköinsinööri, lääkäri, opettaja, työtön, kaksi tuotantotyöntekijää, atk-työntekijä, sairaanhoitaja, myyjä, myynti-insinööri, nuorisotyöntekijä, kunnanpidosta vastaava työmies ja opiskelija. Yksi isä ei ole ilmoittanut ammattiaan. Lasten määrät vaihtelevat yhdestä kolmeen lasta ja kaikkien isien lapset olivat kirjoitushetkellä vanhempia kuin 7 kk, mikä oli mielestäni hyvä asia, koska uskoisin, että heille on ehtinyt jo muodostua jonkinlainen käsitys isyydestään sekä kokemusta vanhemman roolissa toimimisessa. Suurin osa heistä on myös tavallaan, jo ikänsä puolesta, uuden sukupolven isiä. Tutkimukseen osallistuneista isistä vain kolme ovat viettäneet pitkäkestoisempaa koti-isyyttä. Tutkimuksen isistä vain yksi on jättänyt käyttämättä

isyysloman.

6.3 Analyysin hahmottuminen

Analysoinnin aloitin lukemalla kirjoitelmia ja perehtymällä tutkittavien taustatietoihin, kuten kirjaamalla ylös kirjoittajien ilmoittaman lasten iän ja lasten lukumäärään sekä kirjoittajan koulutustaustan sekä ammatin, jos sellainen oli tekstissä mainittu. Näitä taustatietoja olin pyytänyt tutkittavia kirjaamaan ylös saadakseni jonkinlaisen yleisen kuvan siitä, minkälaisista lähtökohdista tutkimukseeni osallistuvat isät ovat niin sosioekonomiselta taustaltaan, kuin ikäjakaumaltaan. Halusin myös hahmotella mielesäni kuvaa kertojasta. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole suoranaisesti pohtia näitä aspectteja, sillä vaikka tietyt taustatekijät vaikuttavat aikuisten elämään, oletan kuitenkin, että yksilölliset kokemukset ja isäidentiteetin rakennusaineokset eivät sinällään ole liiaksi sidoksissa näihin. Selvää tietysti on, että ikäjakauma kohderyhmässä muotoutui tietynlaiseksi, johtuen varmasti omasta iästäni, jolloin lähestyttävyysskynnys madaltuu puolin ja toisin. Tämän jälkeen etsin tutkimusongelmani kannalta keskeisiä teemoja. Tutkimuskysymysteni kannalta oleellisia asioita olen koodannut teksteistä niin, että tietyn koodimerkin alla esiintyy aina jokin teeman ympärille rakentuva kohta.

Teemoittamisen tarkoituksena on pelkistää aineisto siten, että olennainen aines saadaan esille. Tämä on eräänlaista tiivistämistä ja etsintää, jossa aineistossa esiintyvät merkityssanojen ytimet kyetään löytämään. (Moilanen & Rähä 2001, 53.) Tarkoituksena on ennen kaikkea ryhmitellä aineistoa teemoittain ja tuoda siitä tutkimusongelman kannalta olennaisia ja sitä valaisevia kohtia esiin. Huomio onkin kiinnitettävä erityisesti tutkimusongelman kannalta relevantteihin kohtiin. Mahdollisuutena on lukea aineistoa myös valikoiden, mutta tällaista lukutapaa saattaa tutkijan aineistolle kohdistamat esioletukset ohjata liikaa. (Eskola 2001, 146.) Aluksi keskityin vain sellaisiin teemoihin, joita kirjoitelmissa esiintyy yleisesti. Toisin sanoen olen pyrkinyt löytämään teksteistä sellaisia kohtia, jotka jokaisen isän kirjoitelmassa tulee selvästi näkyviksi. Toisaalta koska isille jakamani instruktio ohjasi heidän kirjoittamisprosessia, niin koin, että ei ollut järkevää pitäytyä pelkässä teemoittelussa. Näin ollen analyysin ja teemojen jatkaminen tyypeihin oli mielestäni paikallaan.

6.4 Isätyypit

Pitkällisen aineiston pyörittelyn jälkeen päädyin muodostamaan kirjoituksissa esiintyvien teemojen kautta kokonaisvaltaisempia tyyppejä. Ajattelin tyypittelyn tuovan tehokkaammin aineiston ääntä raporttiin. Tyyppien muodostaminen on niin ikään yksi tapa jatkaa aineiston käsittelyä. Tyyppien muodostaminen voi tapahtua esimerkiksi muodostamalla autenttinen tyyppi, jolloin yksi vastaus edustaa aineistoa. Tyyppi voi olla yhdistelmä monista eri vastauksista ilmenneistä piirteistä. Toisaalta joskus voi olla luontevaa muodostaa laaja tyyppi, jossa ilmenee mahdollisimman paljon haastatteluvastauksen ilmentymää. Tällaisen laajan tyyppin muodostuminen perustuu olemassaolon mahdollisuuteen. (Eskola & Suoranta 2005, 181–182.) Tähän tutkielmaan rakensin seuraavat kolme tyyppiä: *Mikko, Juha ja Ville*. Nämä tyypit tuovat aineistoa esiin kolmesta eri näkökulmasta ja kertovat siis kolme erilaista isätarinaa. Nimet eivät liity mitenkään tutkittaviin vaan ovat täysin keksittyjä. Pääsääntöisesti tarinat ovat autenttisia lainauksia isien kirjoituksista. Lukemisen ja tarinallisen sujuvuuden lisäämiseksi olen vastauksia yhdistäessäni lisännyt joitakin sidossanoja.

Hahmottelin rakentamani isätyypit ja heidän tarinansa Vilma Hännisen (1999) Kevin Murrayn juonityyppien pohjalta kehittelemiin tarinatyyppeihin ja niiden juonikaavoihin. Hännisen tarinatyyppit ovat jaoteltavissa neljään erilaiseen tyyppiin, joissa tietynlainen tapahtumien looginen järjestys ikään kuin määrää tarinan luonteen. *Sankaritarinalle* on tyypillistä hyvän ja pahan vastakkainasettelu, ja taistelulla saavutetaan lopputulos. Tarinan sankari laittaa kaikkensa peliin ja voittaa pahan. Tasapaino on vallitseva olo-tila tämän jälkeen. Identiteettiprojektina sankaritarina näyttäytyy sankaruuden ja taituruuden esittämisenä suurelle yleisölle. Sankari on kaikkien suosikki. *Tragediassa* päähenkilö on jatkuvasti liian kovilla, eikä hän onnistu voittamaan häntä vastustavia voimia. Häntä kohtaan tunnetaan myötätuntoa. *Komediassa* etsitään ja tutkitaan oman elämän erilaisia mahdollisuuksia ja tulkitaan niiden merkityksiä. Komedian pääesiintyjällä on ikään kuin onnistumisen avaimet käsissään. Hän haluaa ja pystyy toimimaan, mutta joutuu välillä koetelluksi. Koettelemukset kuitenkin ratkeavat suotuisasti. *Ironissa* mikään ei ole sitä miltä se vaikuttaa. Ei ole olemassa pelkistytettyä

hyvyyttä tai pahuutta vaan kokemusten tulkintoja. (Hänninen 1999, 96.) Oikeastaan kaikkien isätyyppien tarinoissa näkyvät erilaisten kulttuuristen mallitarinoiden vaikutukset oman isäidentiteetin rakentumiselle. Se millä tavoin ja minkälaisilla variaatiolla nämä erilaiset isyyteen ja miehisyyteen liittyvät mallitarinat näyttäytyvät isien kirjoituksissa on myös käsillä olevan tutkimuksen kannalta kiinnostavaa.

7 Tutkimuksen tulokset

Esittelen hyvin lyhyesti tarinoiden päähenkilöt, rakentamani isätyypit istutettuna Vilma Hännisen kertomustyyppeihin. Saanko esitellä: Mikko, Juha ja Ville.

7.1 Mikko

Mikkoa voisi luonnehtia sekä orientaationsa että omistautuneisuutensa puolesta sankari-isäksi. Tulkintani mukaan hänen kertomuksensa myötäilee pääpiirteittäin sankaritarinaa. Mikko tiedostaa perinteisen isyyden mallin yhä elävän hänessä omien lapsuuden kokemusten myötä ja Mikko käykin päättäväisesti taistelua hegemonista maskuliinisuutta vastaan, tuntematta kuitenkaan oman miehisyytensä katoavan. Mikko kokee elävänsä elämänsä parhainta aikaa ja kaikki vanhemmuuteen liittyvät asiat haastelleisuudessaankin otetaan rinta rottingilla vastaan. Vaippojakin vaihdetaan asenteella ”nyt mennään eikä meinata” Häntä voisi melkein pitää koko perheen mentorina ja valmentajana, joka uskoo lopussa odottavaan palkintoon. Mikko toteuttaa vanhemmuuttaan hyvässä harmoniassa vaimonsa kanssa.

7.2 Juha

Juha on kaikkein eniten jäänyt isänä äidin tukijan rooliin. Hän kokee aitoa halua olla lastensa kanssa, mutta toisaalta uskoo äidin ensisijaisuuteen vanhemmuudessaan, ja kokee näin ollen äidin olevan jollain tasolla tärkeämmässä roolissa lapsilleen. Juha

potee toisinaan myös syyllisyyttä ajan puutteesta. Hänelläkin on tietty uuden aikakauden mukanaan tuoma visio siitä, millaista isyys parhaimmillaan voisi olla. Juhan tarina myötäilee komedian juonirakennetta. Komedialla ei tässä yhteydessä tarkoiteta hulvatonta tarinaa vaan kertomusta, jonka edetessä Juha kykenee kuitenkin kasvaamaan ja löytää itsessään uusia tapoja liikkua kohti itsenäisempää ja generatiivisempää isyyttä, tuntematta kuitenkaan maskuliinisuuttaan uhatuksi.

7.3 Ville

Ville tarina on konventionaalista vanhemmuusajattelua vavisuttava. Ulospäin Ville näyttää poikkeuksellisen hoivaavalta isältä, joka huomaa elämän kuluessa omistautuvansa vain ja ainoastaan lapsilleen ja kodilleen. Hän toivoisi saavan enemmän vaimolta huomiota vanhemmuudessaan, mutta kokee kuitenkin tulevaisuuden vaiennetuksi. Villen vaimo on uraohjus ja Ville tukee vaimoaan tämän kunnianhimoisissa suunnitelmissaan. Villekin käy työssä, mutta hän on viettänyt keskimääräistä pidemmän jakson vanhempainvapaalla. Villen tarina on pääosanesittäjän mukaan kuin perinteisen kotiäitimitytin mukainen tragedia, jossa hoitovastuullinen vanhempi joutuu jatkuvasti taistelemaan perheen vääristynyttä valtarakennelmaa vastaan. Vääristyneellä en tarkoita tässä yhteydessä äidin urakeskeisyyttä vaan Villen saamaa vähäistä tukea kodin arjen pyörittämiseen. Toisaalta Ville on itse myös hiljaisesti hyväksynyt tilanteen ja haluaa itse viettää mahdollisimman paljon aikaa lastensa kanssa. Tästä syystä en voi pitää Ville tarinaa tragediana vaan tarinassa on myös sankaritarinan tuntua ja komedian vaihtelevuutta.

8 Matka isyyteen

Tutkimus, jonka tarkoituksena on tarkastella isän identiteetin muotoutumista, kehittymistä ja muutosta ei liene mielekäs ilman, että kuvaillaan tapahtumia ja elämää ennen muutoksen tapahtumista tai vieläkin pitemmän ajan takaa. Tarinat tarvitsevat tuekseen ajallisen ulottuvuuden, jotta elämän tapahtumia voidaan ylipäättään ymmärtää tai arvioida. (Gergen & Gergen 2001, 164–165; Bruner 1991, 6.) Hänninen (1999,

72) perustelee elämänmuutosten kiinnostavuuden syntyvän sekä ihmisten kyvystä sopeuta muutoksiin että kriiseihin. Toisaalta näihin muuttuneisiin elämäntilaisiin liittyy aina mahdollisuus suunnata elämän perspektiiviä uudelleen ja antaa elämälle uudenlaisia merkityksiä. Isäksi tulo asettaa vastinpareiksi ajan ennen isyyttä ja nykyisen ajan, jossa isyys näyttäytyy konkreettisenä asiana. Elämäntarina saa uuden juonteen lapsen syntyessä. Näillä perusteluilla aloitan tutkimuksen tulosten raportoinnin menneisyyden maisemista, ajasta ennen lapsen syntymää ja jopa muistoista omasta lapsuudesta, kuvaten hetkittäin omaa lapsuuden isää.

8.1 Lapseton aika

Kaikkien isien tarinoissa häivähdettiin edes hetki menneen ajan kuvaamisessa, jopa poikamiesmaisemissa. Mennyt aika, aika ilman lapsia, näyttäytyi toisille kuitenkin hyvin kaukaisena ajanjaksona eikä sen erittelyyn kiinnitetty kovinkaan paljon huomiota. Tärkeäksi tässä teemassa muodostuu ilmauksen sävy. Isien tarinoissa mennyt aika piirtyy toisaalta sellaisena, jota kohtaa tunnetaan kaipuuta mutta toisaalta aika ilman lapsia on jo päässyt ikään kuin liukenemaan muistojen virtaan. Sitä ei ole unohdettu, mutta sitä ei myöskään aktiivisesti muistella. Kiinnostavaa on se, että Mikko tuo esille ajatuksen isäksi tulon tarkoituksesta jo kauemmin kuin mitä on isänä edes ehtinyt toimia. Korhonen (1999, 25) esittääkin ajatuksen vanhemmuudesta yhtenä mahdollisena elämänvalintana. Näin ollen mennyt ei ainakaan Mikolle näyttäyty joukkoina menetettyjä mahdollisuuksia vaan isyyteen on valmistauduttu tavallaan jo kauan sitten, koska se kuuluu aikuisuuteen.

Olen aina ollut kotona viihtyvää sorttia ja se vähäkin kaverien kanssa iltojen viettäminen pleikkaria pelaten tai Esson baarissa istuskellen loppui käytännössä porukan hajauduttua omille suunnilleen lukion jälkeen ja turvallisten kotipesien jäätyä taa. Ajattelin, että kaikki joilla oli lapsia, olivat epäilemättä myös aikuisia. Tämä hyvin yksiselitteinen ajatus oli tulkittavissa myös käänteisesti siten, että lapsettomat henkilöt olivat outoja tai muutoin elämässään epäonnistuneita. Mikko

Juhalle aikaisemman elämän tarkastelu tapahtuu lähinnä joidenkin menetettyjen toi-

mintojen kautta. Aika ennen lapsen tuloa on ollut mutkattomampaa, mutta ei suoranaisesti parempaa. Menneen ajan nykyisestä erottaa tietynlainen aikatauluttomuus ja spontaanin toiminnan mahdollisuus. Nykyisin ei lyhyille matkoille, pitkille päivällisille ja reppureissuille ole aikaa, tilaa tai mahdollisuutta. Aikaisempi elämä oli siis kulminoitunut kahden aikuisen toimintojen ympärille ja lapset, etenkin kiukkuiset sellaiset ärsyttivät. Nämä eivät vain yksinkertaisesti kuuluneet oman elämänpiiriin. Itkuiset vauvat ja huonosti käyttäytyvät lapset liittyivät Juhalla vanhempien tehtävän, lasten paimentamisen ja rauhoittamisen, laiminlyömiseen.

Ennen isäksi tulemista ajankäytön suunnittelu oli helpompaa ja vapaampaa. Kahden aikuisen arjen järjestely saattoi olla hyvinkin joustavaa ja suunnitelmia ruokajoista ym. oli helppo muuttaa lyhyelläkin varoitusajalla. Kävimme paljon ulkona syömässä, elokuvissa ja matkustimme paljon. Ennen pidin vastenmielisenä, että ihmiset toivat lapsiaan metelöimään yleisiin tilaisuuksiin. Ihmettelin, miksi vanhemmat eivät pystyneet pitämään lapsiaan kurissa. Kiukuttelevat lapset ja itkevät vauvat olivat kertakaikkisesti vastenmielisintä mitä tiesin. Juha

Villelle menneisyys avautuu kaukaisena maisemana, jonka muistelu saa Villelle kaihon aikaan. Villenkin elämä näyttäytyy tehtyinä valintoina, joista osa olisi voinut olla Villen mukaan erilaisia. Nuoruus ja poikamiesajat ovat olleet Villellä vauhdikkaita ja katseen kääntyessä menneisyyteen näkee hän nuoruuden vapauden ja voiman. Paluuta menneisyyteen ei ole ja tuskin Ville sinne varsinaisesti kaipaakaan. Jonkinasteinen itsellisyyden tunteen menettäminen näyttäytyy kuitenkin hetkittäin.

Oikeastaan en enää edes muista aikaa ennen isäksi tuloa. Tai muistan mutta ne tuntuvat niin kaukaisilta tapahtumilta. Joskus kun kavereiden kanssa aloittaa esimerkiksi asioiden muistelemisen tulee ikävän tunne. Oli ne lystikkäitä aikoja. Oli myös rankkoja aikoja, ainakin eritavalla kuin nyt. Silloin oli mietittävä miten saisi ajan riittämään opiskeluun, urheiluun ja viihtymiseen. Viihtymisellä tarkoitan lähinnä jätkien kanssa touhuamista. Tehtiin välillä aika hyviä jippoja. Sain itse päättää mitä teen ja minne menen. Osa myöhemmistä valinnoistani olisi varmasti jälkeensä tarkasteltuna voineet olla erilaisia. Ville

8.2 Isän syntymä

Äidin on mahdollista jo raskausaikana luoda fyysinen suhde syntymättömään lapseen. Äiti kykenee tuntemaan vauvan liikkeitä jo paljon aikaisemmin kuin liikkeitä on mahdollista tunnustella esimerkiksi vatsanpeitteiden päältä. Isyys konkretisoituu kuitenkin viimeistään siinä vaiheessa, kun vauva putkahtaa maailmaan. Arja Kaila-Behmin (1997, 86) tutkimuksen mukaan isän kokemus nimenomaan isyydestä voimistui heti lapsen syntymän jälkeen. Tämän tutkimuksen kaikissa isätarinoissa kuvaillaan myös aikaisemman tutkimustiedon mukaista tunnemyrskyä ja kokemuksen ainutkertaisuutta. Kokemus on ollut isien mukaan yksi mieleenpainuvimmista. Synnytykseen liittyviä kysymyksiä en ollut kirjoituspyynnössä kuitenkaan esittänyt. (Ks. esim. Kaila-Behm 1997; Huttunen & Sevòn 2004; Ilana Aalto 2004, Paajanen 2006.) Tarinoissa korostuu myös lapsen saamisen liittyvää toiveiden täyttymistä. Lapsi oli heti syntymästään asti tärkeä asia isän elämässä. Tunteikkuutta ei hävetty, peitelty tai paettu. Kokemus oli liian pysäyttävä. Toisaalta tämän päivien isien synnytystarinat voi nähdä uudenlaisina armeijajuttuina (verta, hikeä ja kyneleitä), ne hyväksytään kuuluvaksi myös tosimiesten tarinavarantoon. (Huttunen & Sevòn 2004.)

Johanna Mykkänen (2010, 96) kutsuu väitöskirjassaan raskauteen, sen toteamiseen ja synnytykseen liittyvien vahvojen tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja selkeitä perusteluja vahvaksi tunnetoimijuudeksi. Vahvalle tunnetoimijuudelle on omaleimaisista tunteiden kuvaaminen ja kiinnittäminen yksittäistä tunnetoteamusta laajemmin. Voimakkaammin tunteisiin heittäytymistä ja niiden erittelyä on Mykkäsen (2010, 113) mukaan kuvattava vahvaa tunnetoimijuutta tarkemmin ja hän kutsuu tällaisia isiä eläytyjiksi, joiden kerronnassa tunne näyttäytyy häpeilemättä, tietyllä varmuudella ja ohjaa isän hoitavaa toimintaa. Mikon kokemus ja kuvaus synnytyksen jälkeisistä tapahtumista ja tunteista kytkeytyy juuri tällaiseen vahvaan tunnepuheeseen, eläytyjään sekä vahvaan toimijaan. Tunnetta kuvataan mielettömäksi ja omaa oloa ylpeäksi. Hän kuvaa vastasyntyneen nyytin saamista syliin yllätyksellisenä tilanteena, *vauva pantiin käteen*, mutta silti hänen toimintansa kohdentuu lapsen hoivaan ja tyynnyttelyyn laulamalla. Mikon tunteet ovat avoimia ja hän ei koe tarvetta selitellä pehmeää, perinteisestä maskuliinisuudesta poikkeavaa käyttämistään.

Yhtäkkiä minulle salissa pantiin nyytti käteen, ja sanottiin, että koeta saada se rauhoittumaan ja pysymään rauhallisena. No, siinä sitä sitten oltiin.. halusin heti laulaa lapselle, ja vain kaunein laulu jonka sillä hetkellä muistin, sai kelvata. Se mieletön tunne, joka koin, kun pesin lasta ensimmäisen kerran. Hän oli minun oma lapseni ja en olisi voinut olla itsestäni ylpeämpi. Täydellinen lapsi! Kaikki muuttui kertahetimitellä. En ollut enää vain insinööri-opiskelija, aviomies tai koripallonpelaaja. Olin isä ja tuota statusta minulta ei voisi kukaan viedä pois. Mikko

Löydän myös Juhan kertomuksesta Mykkäsen (2010, 114) määrittelemän eläytyjäisän siitä tavasta, jolla Juha kuvaa synnytystilannetta ja sen kokemuksellisuutta. Juhalle isyys, uudenlainen aikuisuus, konkretisoituu synnytyssalissa lapsen syntyessä. Toisin kuin Mikko, Juha tuo esille myös kokemukseen liittyneet tunteet huolesta ja pelosta. Synnytystapahtumassa miehet ovat usein varsin vieraalla maaperällä, jossa kaikki toiminnot kiteytyvät äidin ja vauvan voimien seuraamiseen. Miehellä tämä voi olla heidän maskuliinista subjektiivuttaan hämärtävä kokemus, sillä omalle aktiivisuudelle ja asioiden hanskassa pitämiseksi ei ole tilaa. (Huttunen & Sevón 2004, 147). Synnytys oli ollut Juhan vaimolle raskas. Juha hoiti vauvaa sairaalassa, jotta vaimolle jäisi aikaa toipumiseen. Juhan astuminen isyyden saappaisiin ja vauvan hoivaaminen oli samanaikaisesti sekä kokemuksena merkityksellinen että toisaalta miehelle olemiselle hämmentävää. Hän helpotti kuitenkin tietoisuus siitä, että muutkin isät pyörivät hämmentyneesti sairaalan osastolla.

Isyyden tunne, ilo iski noina hetkinä äärimmäisen voimakkaana. Isyys tuntui käytännössä alkavan tuolloin. Mieleenpainuva muisto on ollut myös vastasyntyneen hoivaaminen sairaalassa. Äidille synnytys oli rankka juttu ja asiat eivät menneet aivan suunnitellusti. Oli hyvin pelottavaa katsella vaimon kivun vääristämiä kasvoja. Muistan ajatelleeni, että mitenköhän tässä käy. Synnytyksen jälkeen vaimo oli hyvin väsynyt, kipeä ja itkuinen muutaman päivän. Minä hoitelin vauvaa sairaalassa, parhaan taitoni mukaan ja kävelin sairaalan käytävällä vauva sylissä. Onneksi muutama muukin isä teki niin. Juha

Ville kuvasi vauvan syntymää ja isäksi tuloa odotetuksi tapahtumaksi. Ville oli saanut kavereiltaan neuvoja miten synnytykseen kannattaa suhtautua. Ville myös toteaa

synnytyksen olleen suhteellisen oppikirjanomainen. Vaimoa oli hermostuttanut Villen hihitys ponnistuksen aikana, mutta Ville mukaan sille ei voinut mitään, sillä vaimo oli sininen kuin *smurffi* ja niin oli ollut syntynyt vauvakin. Lainaan Villen kokemuksen kuvauksen yhteydessä Johanna Mykkäsen (2010, 119–120) määritelmää *humoristisästä*, joka verhoaa tilanteen kovimman koitoksen, ponnistusvaiheen sellaisten maskuliinisten ja humorististen ilmausten kuten *”tempaista”* ja *”sininen kuin smurffi”* ympärille. Näin toimimalla hän yrittää pitää oudon ja uuden tilanteen kassassa. Mykkäsen tutkimuksen (mt. 119) tuloksista poiketen Ville kuvaa synnytystapahtumaa odotetuksi eikä isäksi tuloon sinänsä liittynyt dramatiikkaa tai yllätyksellisyyttä. Lapsi on ollut toivottu, kun taas Mykkänen toteaa (mt. 119) monien väitöskirjatutkimusten humoristisien tulleen isäksi yllätysraskauden myötä.

Synnytys oli kokemuksena lähes sellainen kuin olin se odottanutkin olevan. Olihan se kokemuksena kuitenkin ainut laatuaan. Kaverit olivat kertoneet, että rouvat muuttuvat kivusta varsin äkäisiksi ja syytöksiä satelee. Vaimo oli kivuista huolimatta melko rauhallinen, ainoastaan ponnistaessaan uhkasi tempaista. Vaimo oli ponnistuksesta sinisenä kyllä melko hassu ja minun oli pakko sanoa hänen näyttävän ihan smurffilta. Huvittavaa kyllä vauvan synnyttyä oli hänelläkin pää synnytyksestä suippo, aivan kuin smurffilla. Ville

9 Kotona arjessa

Perheen arkea eletään kotona, yksityisellä toimintakentällä, jossa erilaiset roolit ja valtasuhteet määrittävät sen keskeisten toimijoiden kokemukset esimerkiksi itsestä isänä, äitinä ja puolisona. Perheen tarina ja vuorovaikutussuhteet muotoutuvat aina uudelleen, kun sen osaksi liittyy uusia ihmisiä. Kotikonteksti toimii tarinan keskeisenä näyttämönä.

9.1 Isyyden alkumetrit

Siirtyminen sairaalasta kotiin kiinnittää isyyden sen todelliseen toimintakenttään. Vanhemmuus ja isänä toimiminen voikin osoittautua odotettua haastavammaksi. Isän voi olla alussa vaikea löytää oikeaa paikkaansa vanhempänä, sillä vauva on, ruokin-

tatavasta tosin riippuen, kiinteästi yhteydessä äitiin. Barclayn ja Luptonin (1999, 1019) tutkimuksen mukaan isyyden alkumetriä tuntemuksiin kotikontekstissa liittyy usein sekä pettymystä että turhautumista. Mikko, Juha ja Ville ovat kaikki pitäneet isyyden lomaa, mikä on mahdollistanut kanssakäymisen aloittamisen jo vauvaikäisen lapsen kanssa. Pieni vauva voi isän isoissa käsissä tuntua hyvin hauraalta luontokappaleelta ja Juhan kertomuksessa korostuu alun epävarmuus. Puuttuva vauvanhoitokokemus herätti jopa pelkoa siitä, että osaamattomuus vahingoittaisi vauvaa jollakin tavalla. Juha oli toisinaan myös hyvin turhautunut, sillä koliikkilapsen hoitaminen oli vaativaa ja väsyttävää. Juha myös kertoo kykenemättömyyden ja riittämättömyyden tunteista ja lukkoon menemisestä itkevän vauvan kanssa.

Pienen lapsen kotiin tuominen valaisi sen kalpean aavistuksen minulle siitä, kuinka paljon vanhemmuus todellisuudessa työllistäisi perhettäni tulevaisuudessa. Ympäristövuorokautinen päivystys oli todella rankkaa. Vastuun kristallisoituminen oli todellakin alkanut. Vaimoni tarvitsi paljon lepoa, eikä ollut ketään muuta kuka olisi vaihtanut vaipat jne. Kaiken touhoutuksen keskellä olin äärimäisen huolissani omasta osaamisesta; Mitä jos osaamattomuudellani aiheutan lapselleni jonkin pysyvän vamman tai muun vahingon? Oma lapsi, kaikissa ulottuvuuksissaan, on kuitenkin aivan uskomaton. Ennen tätä aikaa en osannut hurjimmisakaan kuvitelmissa ymmärtää kuinka avuton vauva oikeasti oli. Onnistumisen painetta lisäsi vaimoni ja minun avuttomuus. Ei meille ollut kukaan kertonut mitä missäkin vaiheessa tulisi tehdä. Isyys on asia, johon ei ole oppikirja siitä miten kestät koliaikin. Juha

Ajatus äidin ja vauvan symbioottiseen suhteeseen perustuu nykyäänkin osittain imetyksen hegemoniseen asemaan vauvaruokintakeskustelussa, joka sysää syrjään myös miehen tarpeen läheisyyden kokemiseen jo vauvan kanssa (Barclay & Lupton 1999, 1019). Imetys ja sen myötä ulkopuolisuuden tunne ovat myös Villen tarinassa esillä. Perheessä siirryttiin, tosin äidin jaksamisen takia, osittaiseen pulloruokintaan, mikä mahdollisti Villen ja vauvan vuorovaikutussuhteen muotoutumisen. Pullon tarjoamisesta muodostui isän ja vauvan juttu. Villen tarinassa keskeisellä sijalla isyyden alkumetreillä on tunteiden ambivalenttisuus. Alussa Ville tuntee itsensä ulkopuoliseksi ja tarpeettomaksi, mutta pulloruokinnan myötä saa hän positiivisia kokemuksia:

hän kykenee tyydyttämään lapsensa tarpeet. Koska mies ei kykene imettämään, on tärkeää, että äiti tarjoaa ja tukee isää läheisyyden löytämisessä lapsen kanssa (Barclay & Lupton 1999). Ville toisin kuvailee äidin haluavan säännöstellä pulloruokinnan tiheyttä ja ajankohtaa. Mykkänen ja Huttunen (2008, 181) yhdistävät ajatuksen äidistä portinvartijana myös tunne-elämän kokemusten säätelyyn.

Etenkin imetysaikana tunsin oloni välillä ulkopuoliseksi. Tarpeettomuuden tunteen sietäminen oli vaikeaa. Oikeastaan vaimon jaksamisen takia päätimme aloittaa myös pulloruokinnan. Vauva oli siinä määrin tuotetietoinen, että minulta kelpasi pullo mutta äidiltä ei, koska tarjolla olisi ollut myös aitoa tavaraa. Oikeastaan silloin alkoi minun ja lapsen erilainen lähentyminen. Välillä kuitenkin tuntui, että vaimo loukkaantui, jos ehdotin pullon antamista päivällä. Toki yösyötoissä auttaminen oli tärkeää. Ville

Mikon muistot pikkuvauva-ajasta olivat pääsääntöisesti positiivisia ja hän kertoikin sekä halunneensa että saaneensa osallistua vauvan hoitoon kunnolla jo alusta asti. Mikko mukautui nopeasti uudelleenlaiseen elämänrytmiin. Mikko koki vauvan tietynlaisen rytmin tuoneen myös ryhtiä omiin tekemisiin, kun omia asioita oli mahdollisuus hoitaa vain vauvan nukkuessa. Tosin Mikkokin toteaa, että vauvan syntyminen ei loppuen lopuksi ollutkaan pelkkä ruokakunnan koon muutos vaan arki osoitti muutoksen olleen tätä suurempi. Mikko kuvailee myös luontevasti konkreettisia vauvan hoitoon liittyviä asioita kuten *vaipan vaihtoa* ja *kylvetystä*. Mykkänen ja Huttunen (2008, 178) raportoivat heidän haastattelemiensa isien joukossa myös olleen tällaisia ”Mikkoja”. Tärkeää Mikon kertomuksessa on myös se, että äidillä ja isällä on yhteinen näkemys siitä kuka hoitaa vauvaa, toisin sanoen molemmat vanhemmat osallistuvat hoitoon.

Isyys tuntui tosin alusta asti luontevalta ja samalla isäksi tuleminen toi kaivattua ryhtiä ja rytmiä omiin tekemisiini, omat touhut hoidetaan kunnolla vauvan nukkuessa. Tämä näkyi myös tuloksissa. Ensi alkuun ihmettelinkin, missä se ISO muutos oikein viipyy; nythän meitä on vain yksi lisää kauppareissuun lähtijöitä. Pikkuhiljaa muutos kuitenkin konkretisoitui, kun arkielämä saatiin alulle. Tämä porukan pienin on tosiaan täysin riippuvainen meistä. Olen aina pitänyt itsestään selvänä (kuten myös vaimoni), että isät osallistuvat yhtäläillä lasten hoitoon kuin äiditkin (vaipanvaihto, kylvetys jne.). Mikko

9.2 Kodin työnjako

Kotia voidaan tarkastella myös sukupuolittuneena käsitteenä, joka on perinteisesti kytketty naisiin ja äiteihin. Perinteisessä, ydinperheideologian mukaisessa jaossa naisten on katsottu luonnostaan kiinnittyvän kodin yksityiseen maailmaan. Toisaalta kovinkaan vahvaa kotiäiti-ideologiaa ei Suomeen syntynyt, sillä etenkin maaseudulla naisten työpanos oli välttämätön. Isille ei kodin sisällä jäänyt oikeastaan tehtäviä suoritettaviksi. (Aalto 2004, 77; Korhonen 1999, 33.) Vanhemmuuden modernisoitumisen myötä ovat myös kodin sisäpuoliset toiminnot, kuten kotitöiden suorittaminen, nostettu uudestaan neuvottelupöydälle. Jaettu vanhemmuus on moderni näkökulma, jossa laveasti tarkastellen myös yleisten kotitöiden oletetaan jakautuvan tasaisesti miesten ja naisten kesken. Toisaalta kotitöihin liittyvät tottumukset ja tavat, toisin sanoen juuri erilaiset sukupuolitapaisuudet, ovat yhä edelleen arjen toimintojen vahvoja määrittäjiä. (Jokinen 2005, 47.) Ymmärrän kodin perhesuhteiden muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa vanhempien tottumukset ja niiden muutokset ovat keskeisiä kodin toimijoiden välisten suhteiden määrittäjiä.

Kotityöt ja niiden suorittaminen ovat keskeinen osa lapsiperheen arkea. Mielenkiintoista oli huomata, että kaikkien isien kertomuksissa tavallaan kannatettiin jaetun vanhemmuuden ideologiaa, mutta eroteltiin kuitenkin erilaisia kotitehtäviä, joita vanhemmat ovat ottaneet hoitaakseen. Sukupuoleen liittyviä eksplisiittisiä ilmauksia on vähän, mutta sukupuolitapaisuudet nousevat esiin arkisissa kuvauksissa kotitöiden tekemisestä. Isät viittaavat tarinoissaan myös lapsuuden kotiin ja oman isän kodin tai lastenhoitotyylisiin. Mikko kuvailee kodin tapahtumia lapsuuden esimerkin avulla, jossa isä istuu keittiössä lukemassa lehteä ja äiti laittaa ruokaa. Mikon tarinassa isän ei mainita tekevän kotitöitä. Mikko argumentoikin haluavansa itse olla aktiivisempi isä. Kotityöt eivät Mikon tarinassa muutoin eriydy miehen tai naisen töihin vaan haaste on yhteinen.

Yleinen muistikuva omasta lapsuudesta ja nuoruudesta on, että isäni luki usein kirjaa tai lehteä keittiön pöydän ääressä, kun itse leikin tai touhusin omia juttujani. Äiti laittoi ruokaa ja kaivoi meille vaatteita kaapista. Itse pyrin kuitenkin toteuttamaan hieman aktiivisempaa roolia. Arjen pyörittämisen vaikeus oli minulle aluksi jonkin-

moinen shokki. Lapsiperheen kodin siivoaminen on kuin taistelua tuulimyllyjä vastaan. Tuulta päin on käytävä kokoajan. Kotityöt meillä on tästä syystä järjestetty niin, että se tekee kumpi kerkeää. Kotitöitä on turha jakaa naisten ja miesten töiksi.

Mikko

Juha osallistuu kotitöiden tekemiseen sen mitä töiltään ehtii. Kertomuksessa eritellään naisten ”hömpötyksiksi” sisustuslehtien lukeminen ja verhojen mallaaminen ja niitä kohtaan Juhalla ei ole kiinnostusta. Onko Juhalla tarve eriyttää nimenomaan tällaiset toiminnot, sillä median lisääntyneessä lifestyle-tarjonnassa välittyy kuva sisustus-suunnittelijamiehistä naismaisina jopa julkihomoina? Juha myös erittelee kasan perinteisiä kotitöitä kuten siivouksen ja pyykinpesun, joita hän ei usein tee. Sen sijaan Juha ottaa omaksi tontikseen ruuanlaiton, jota hän valmistaa viikonloppuisin. Juhan kertomukseen yhdistin Pierre Bourdieun (1990) määrittelemän metaforan pelin tajusta, joka voidaan nähdä ilmenevän myös kotikontekstissa. Naisille kehittyi luontaisesti pelisilmää ja ennakointitaitoa, koska on ollut naistapaista hoitaa kotia. Mieskin voi oppia nämä kotipelin taidot. (Jokinen 2005, 59; Lempiäinen 2007, 117). Juha paljastaa oppineensa ennakkoinnin taitoa ruokailuun ja ruuan valmistamiseen liittyen vaikka vaimo pääsääntöisesti hoitaakin näitä kauppaa-asioita. Voidaanko ruuanlaiton varaaaminen Juhan toiminnaksi nähdä hänen yrityksenä kaapata hivenen kodin sisäisestä kontrollista itselleen? (ks. esim. Morgan 1996) vai onko Juha foodie ja ruuanlaitto on hänelle pikemminkin harrastus, jolloin mieliteko kytkeytyy näppärästi osaksi arkitodellisuutta? Vai haluaako hän kenties vain puhtaasti auttaa vaimoaan?

Kotona ollessani osallistun kaikkiin kotitöihin. Sisustuslehtiä en lue tai verhojen väriä valitse. Sohvan siirrossa autan ja imuriin tartun kun aika on. Äiti kyllä hoitaa enemmän perinteisiä kotitöitä, kuten pyykkäystä ja siivoista, mutta esim. viikonloppuisin ja arki-iltaisinkin kun olen kotona, ruoan laitto on pääosin minun vastuulla. Aina on huolehdittava, että kaapissa on perusaineet kasassa. Yleensä kyllä vaimo hoitaa tämän puolen, mutta olen minäkin oppinut ennakoimaan eli saatan työpäivän jälkeen soittaa vaimolle, että tuo tulleessaan puurotarpeet, että aamuksi ei ehkä riitä. Juha

Villen tarina poikkesi Mikon ja Juhan tarinoista siinä, että suurin osa kotitöistä on Vil-

len vastuulla. Vaimo on yleensä myöhemmin kotona, joten Ville katsoo itselleen jäävän enemmän aikaa erilaisten asioiden hoitamiseen. Ville myös toteaa puolison uran olevan hyvässä nousussa, joten siihen puolison tulisikin satsata. Toisaalta Ville tuo esille sen, että vaikka hänen työnsä ei ole niin hohdokasta, olisi hänestäkin välillä työpäivän jälkeen mukava rojahtaa sohvalle. Villen kertomus nostaa esille sen, että vaikka heteronormatiiviset toimintatavat ovat arkipäiväisiä käytänteitä, niin yhteiskunnan muutostila heijastuu myös kodin rooleihin (Jokinen 2005, 48–49). Kulttuuriset mallitarinat kaikkensa antavasta ja kotia hoitavasta äidistä säröilevät. Villen tarina ei luokittele kotitöitä vaan puhuu niiden suorittamisesta, joka viittaa siihen, että ne ovat Villelle lähes pakonomaista toimintaa. Siivoamista Ville välttelee (oletan tällä tarkoitettavan koko asunnon perussiivousta, enkä niinkään arkijärjestelyä), mainiten ensin, ettei se ole hänen juttunsa ja *rouvan* olevan niin tarkka siitä, missä järjestyksessä se suoritetaan. ”Rouva”- ilmaisussa on ironinen ja arvottava sointi. Onko tämä Villen tapaa ilmaista tyytymättömyyttään? Pyykinpesusta puhuessaan Ville tekee kuitenkin maskuliinisen viittauksen koneen käyttöön ja sen teknisiin ominaisuuksiin. Näen tämän Villen tapana mahdollistaa osa kodintöistä maskuliinisiksi ja koneen käytön omaksi valinnaksi. Joskus on turvallista peilata toimintoja tuttuihin sukupuolitapaisuuksiin. Villen kertomisen tavasta kuvastuu vastuu, joka hänellä on perheestään. Tarinassa vaimo puolestaan langettaa tietyn määrän kotiin liittyviä odotuksia Villelle.

Vaimo on töissä toisella paikkakunnalla, joten suurin osa kotitöistä on minun vastuulla. Eikä siinä mitään, onhan ne työt täällä kotonakin tehtävä. Vaimo on päässyt melko hyviin asemiin töissä, mikä on hienoa, että etenee. Kyllä minustakin olisi kiva välillä lepuuttaa raskaan työpäivän jälkeen, mutta heti on joku kysymässä, että koska syödään tai alkaako pikkukakkonen. Vaimo tulee kotiin yleensä sen jälkeen. Siivoaminen ei ole minulle kovin luontaista, joten kompensoin tätä puutettani sitten pyykin pesulla. Rouva on kovin tarkka siitä, mitä pesuainetta laitetaan mihinkin ja missä järjestyksessä vessa pestään, joten pesukoneen ohjelmointi on kai minulle luontevampaa. Toisaalta, jostain on pakko höllätä, sillä muuten asunto on joka ilta kuin myrskyn jäljiltä. Ville

9.3 Yhteinen ja erillinen vanhemmuus

Tämän tutkimuksen isät osallistuvat lastensa hoitoon. Osa enemmän tai vähemmän yhdessä puolisoidensa kanssa, toisin sanoen vanhemmuus on periaatteessa jaettua. Kuten aikaisemmin tässä tutkimuksessa on raportoitu, arjen yleiset toimet ovat pääsääntöisesti jaettu perheessä mahdollisimman hyvin toimivalla tavalla. Kuitenkin esimerkiksi Juha ja Mikko mainitsevat äidin roolin olevan korostuneempi. Äidille on ikään kuin annettu eräänlainen asiantuntija-asema perheessä. Eränranta (2007, 90) toteaa käynnissä olevaan jaetun vanhemmuuden diskurssiin kätkeytyvän uudenlaisen näkemyksen, joka tarkastelee jaettua vanhemmuutta ensisijaisesti isän osallisuuden ja elämänkaariteorioiden kautta. Tätä ajattelutapaa voidaan lähestyä esimerkiksi eriksonilaisittain, generatiivisuuden näkökulmasta. Isällä on tässä ajattelussa aitoa halua ja kykyä hoitaa jälkikasvuun. Näin toimimalla isä saavuttaa kehityskaarellisesti tärkeän generatiivisuuden tilan. Käsillä olevan tutkimuksen isät ovat periaatteessa kaikki saavuttaneet tällaisen tilan, jos tarkastelu kohdistetaan isien toiminnan intentioihin ja taidon karttumiseen.

9.3.1 Yhteiseen hoivan ja vastuun vanhemmuus

Mikon kertoo äidille kertyneen paljon hankittua tietoa kasvatuksesta, jotka toimivat yhteisesti sovittuina ohjenuorina lasten kasvatuksessa. Mikko kertoo käyttävänsä näitä tietoja hyväkseen myös omassa toiminnassaan. Huttunen (2001, 179) kirjoittaa osuvasti, että tärkeämpää kuin isän ja äidin taitojen vertaaminen, on kasvatus- ja hoitotoimintojen itsenäinen suorittaminen. Mikko antaa äidille suuremman auktoriteettiaseman, koska äidillä on Mikon mukaan enemmän luotettavaa tietoa kasvatuksesta. Hän ei kuitenkaan vähättele omaa auktoriteettiaan, mutta luottaa asiantuntijaan. Mikko kuvailee myös lapsiperheiden tyypillistä ongelmaa, sairastelua. Hän toteaa, että flunssan iskiessä on varauduttava unen vähyyteen. Mikon toteamuksesta voidaankin päätellä mahdollisten yöheräämisten koskettavan myös häntä. Mikon tarinassa äidin ja isän roolit ovat sekä eriytyneitä että samanlaisia. Mikko on tyytyväinen voidessaan todeta roolien sekoittumisen olevan mahdollista. Isä on saavuttanut palan äidin taikaa. Mikon toimijuus määrittyy yhteisen hoivan ja vastuun kautta.

Perheessämme äiti on enemmän kasvattajan roolissa siinä mielessä, että on aikaisemmin perehtynyt kasvatuksellisiin asioihin mm. kesätöiden kautta (lastenhoitaja). Hän on myös luontaisesti kiinnostunut ko. asioista ja on lukenut paljon alan kirjallisuutta. Äiti esittelee minulle ajatuksiaan toimintamalleista esim. lapsen kiukutuksessa ja koska lähes aina olen samaa mieltä ajatuksesta, pyrin sisäistämään opit ja käyttämään niitä arjen tilanteissa. Äiti on meillä se auktoriteetti, jonka sanaa lopulta uskotaan ja keneltä hyväksyntä haetaan. Totta kai osallistun kasvattamiseen siinä missä äitikin, mutta olen enemmän kasvatuseriaatteiden toteuttaja kuin niiden keksijä. On ollut hauska huomata miten isän ja äidin roolit menevät välillä sekaisin. Tuntuu hyvältä kun lapsi on ottanut isän äidin kaltaiseksi vanhemmaksi. Kun lapsi herää toistuvasti puoli yhdeltä ja luvassa on railakasta huutoa, on jo nukkumaan mennessä pelonsekainen tunnelma. Toisaalta olen oppinut hiljalleen valmistautumaan sairauden iskiessä, että nyt meni hyvät yöt, niin on paljon helpompaa Mikko

9.3.2 Mahdollistuvan hoivan vanhemmuus

Juha osoittaa kertomuksessaan aitoa kiinnostusta perhettä ja lastenhoitoa kohtaan. Juha antaa kuitenkin äidin olla päävastuussa, mutta osallistuu ja sitoutuu mielellään. Juha oli jäänyt isyyslomalle heti sen jälkeen, kun vauvan oli syntynyt ja äiti oli pitänyt äitiys- ja vanhempainvapaan. Juha tuntee menettävänsä aikaa perheeltä työelämälle, mutta kokee olevansa kuitenkin vastuussa perheen toimeentulosta. Toisaalta hän voisi harkita myös toisenlaista vaihtoehtoa, jos siihen olisi taloudellisesti mahdollisuus, etenkin nyt, kun tuntee lapsen olevan vähemmän *kiinni* äidissä, eikä äidin kontrollikaan ole enää niin suurta. Johanna Lammi-Taskula (2004, 175–177) on vertailussaan vanhempien työnjaosta löytänyt samanlaisia elatusvastuun olettamuksia, jota hän argumentoi sillä, että äitiysideologia asetta vastuukysymyksen vauvanhoidosta äideille vaikka osa miehistä voisi, siinä missä äitikin, pitää pidempiä vapaita. Toisaalta myös äideillä on paineita perheen modernisoitumiseen, mikä voi Lammi-Taskulan (2004, 191) mukaan johtaa yhtä hyvin siihen, että naiset antavat miehille aikaa olla lasten kanssa, vaikka tämä tarkoittaisi vähäisempää panosta kotitöiden tekemiseen. Juhan toimijuus näyttäytyy kuitenkin jaetun vanhemmuuden ideaalin valossa tarkasteltuna vastuulliselta ja kiintymykseen pohjautavalta, joka tosin jää vielä vajaaksi materiaalisesta hoivatyöstä (Eräranta 2007, 96). Juha jopa väläyttää mah-

dollisuudesta jäädä tarvittaessa kotiin. Juha elää perinteisen ja modernin isyysmallin leikkauspisteessä.

Elantoa on hankittava työnteolla. Sovimme aikanaan, että toinen on ansiotyössä ja toinen hoitaa pientä lasta kotona. Työn tekemiseenkin on tullut oma tarkoituksensa, sillä perhettä on elätettävä. Opiskeluaikana totuimme kituuttamaan makaronilla päiväkausia, mutta nyt se enää käy. Yksi suu lisää ruokittavana ja kaikki muut hankinnat on kyettävä tekemään. Tähän asti töissä käymisen pakko on jäänyt minun leiviskäkseni, mutta tilannetta voidaan tarkistaa tarvittaessa. Nyt lapsi on jo päivähoitossa ja molemmat vanhemmat käyvät työssä. Jos tulisi tilaisuus vielä uuteen isyyteen, jäisin ehdottomasti kotiin pitemmäksi aikaa. Ennen vaimo oli enemmän kiinni lapsessa kuin nykyään. Enää hänen ei tarvitse soittaa lyhyeltä kauppareissulta, että miten teillä menee? Sunnuntaisin käymme koko perhe uinissa ja arki-iltaisoin lapsen kylvytys tai suihku on muodostunut rutiiniksi, jonka minä hoidan aina, kun olen kotona. Äiti saa tässä hetken omaa aikaa illalla ja minä taas oman isä-lapsi hetken kahdestaan. Ja minähän se olen ollut, joka kuljettaa harrastuksiin ja käy tapahtumissa, huvipuistoissa, peleissä yms. Eli minä olen se kodin ulkopuolisten touhujen organisoija. Juha

9.3.3 Täyden hoivan vanhemmuus

Kuten aikaisemmin analyysissa on kuvattu, perheen arjen pyörittäminen lepää Villen vastuulla. Perheen molemmat vanhemmat käyvät työssä, mutta Ville on aikatauluttanut elämänsä enemmän lastenhoidollisista syistä. Jos perinteinen isyys ja postmoderni isyys asetettaisiin janelle, joista toinen isyys sijoittuisi toiseen ääripäähän ja toinen toiseen, niin Ville olisi hyvin lähellä uutta, postmodernia isää, joka haluaa olla lastensa kanssa ja hoitaa kotia. Toisaalta perheessä valinta on tapahtunut osittain ulkoisista syistä, äidin uravalinnasta johtuen. Ville kertomus paljastaa, että vaikka nykyinen moderni yhteiskunta politiikka ja media antavat mahdollisuuksia tällaisille toisin valinnoille, eivät valtasuhteet silti tällaisessakaan asetelmassa ole olettamusten mukaisia. Villen toimijuus määrittyy täydellisen vastuun perheen hyvinvoinnista, emotionaalisen sitoutumisen ja vaimon odotusten kautta. Ville tuntuukin olevan melko kuormittunut ja pohtii kasvatuskysymyksiä, jaksamista ja vastuuta. Toisaalta rakkaus lapsia kohtaan antaa tarmoa jatkaa. Näen Villen kertomuksessa perinteisten rooli-

mallien mukaista järjestäytymistä, käänteisesti. Villen kertomusta voisi verrata esimerkiksi Eeva Jokisen (1996, 35–36) tutkimuksessa löydettyihin kotiäitien väsymyksen ja turhautumisen tuntemuksiin. Ville ravistelee isyyden perinteistä kulttuuritarinaa isolla kädellä, haastamalla perinteisen hegemonisen maskuliinisuuden mallin. Yhtälailla Villen toiminnan intressien ja valintojen taustalla vaikuttavat vaimon työelämässä menestymisen tärkeys. (Sipilä 1994, 23–25.)

Täytyy myöntää, että ajoittain olen jäänyt miettimään, kuinka ihmiset jaksavat kasvattaa lapsiaan. Lapsien ja vanhempien välille syntynyt rakkaus kehittää rajattomasti energiaa. Tämän avulla sitä sitten jaksaa eteenpäin ja hankkii uusia lapsia. On selvää, että toisen tehdessä uraa, täytyy toisen ottaa enemmän vastuuta perheen arjesta ja meillä se meni näin. Ville

9.4 Kodin ja arjen varjot

Pienten lasten vanhemmat kokevat usein olevansa jatkuvasti väsyneitä. Kokemus isyydestä ja vanhemmuudesta voi olla myös fyysisesti raskasta. Vapaa-aika vähenee väistämättä lasten myötä ja tämä fakta on jokaisen vanhemmaksi tulleen kohdattava. Perhesuhteisiin vaikuttavat sekä postmodernin kulttuurin yksilöllistymis- että perheen tarvitsevuusvaatimuksiin perustuvat voimat. Perhekäsitys on jopa romantisoitu. Uskomukset ja odotukset voivat olla joskus ristiriidassa vallitsevan todellisuuden kanssa. Yksilölliset valinnat, vastuu ja riippuvuus luovat helposti jännitteitä tämän päivän perheiden aikuisten keskinäisiin suhteisiin. (Sevön & Notko 2008, 20–21.) Toki parhaimmillaan vanhemmat kokevat lähentyvänsä perhekoon kasvun myötä.

Käsillä olevan tutkimuksen isien tarinoista on löydettävissä kaikkia perhesuhteiden jännitteisiin vaikuttavia mekanismeja. Mikko kokee löytäneensä uudenlaisen yhteyden puolisoonsa. Lapset ovat lähentäneet heitä. Uudenlaisen yhteyden löytämisestä ja tyytyväisyydestä parisuhteeseensa raportoitiin yli 80 % prosentissa vastauksissa myös Perhebarometrin 2006 kyselytutkimuksessa. (Paajanen 2006, 70–71). Mikko kirjoittaa vanhemmuuteen sitoutumisesta sekä vapaa-ajan, kuten harrastusten määrän rajoittamisesta vapaaehtoisesti, sekä näiden merkitysten vähenemistä. Mikko ei haaveile uran nousukiidosta. Toisaalta hän kokee tarvitsevansa tuulettumista ja

omaa aikaa. Mikko erottelee oman ja toisten ajan. Aikaan perheessä ja perheelle liittyä toisia ihmisiä, jotka rajaavat sitä kuinka paljon omaa aikaa on käytettävissä. Mikolle näistä ihmisistä on muodostunut elämäntoimintoihin ja omaan olemiseen määrittelyyn liittyviä merkittäviä toisia (Hall 1999, 21–22.)

Toki lasten saaminen on vaikuttanut parisuhteeseen tavalla jos toisella. Laulussa-kin sanotaan ”me sinut tehtiin, mutta sinä meidät loit”. Itse koen lähentyneeni lasten äidin kanssa eri lailla kuin jos olisimme päättäneet pysyä lapsettomina. Osaan arvostaa nyt erilaisia asioita kuin seurustelun alkuvaiheessa tai ylipäätään ennen lasten saamista. Aika on ollut ennen kaikkea opettavaista mitä tulee keskinäiseen ymmärtämiseen. Opiskelu, työ, harrastukset ovat huomattavasti menettäneet merkitystään. Vaikka toivon ja pyrin olemaan lasteni kanssa mahdollisimman paljon, on ehdottoman tärkeää, että minulla on myös omaa aikaa säännöllisesti. Omaa aikaa ei tarvitse olla paljon, kunhan pääsee toisinaan tuulettamaan ajatuksiaan ja tunteuksiaan. Ehdottoman tärkeää on myös toimiva parisuhde vaimoni kanssa. Hyvän parisuhteen ylläpitäminen vaatii myös toisinaan kunnolla aikaa. Mikko

Juha viittaa työssäkäyvien vanhempien yleiseen ongelmaan, väsymykseen. Kotona ei ole postmodernilla isälläkään enää aikaa virkistäytymiselle ja lepäämiselle vaan arjen toimet muodostavat yhtenäisen jatkumon työpäivän kanssa. Parisuhteellekaan ei ole Juhan tarinassa tällä hetkellä vapaasti valittavaa aikaa vaan yhteinen aika täytyy aikatauluttaa. Tulkitsen Juhan kokevan ajoittain kaipuuta hänen ja vaimonsa yhteisiin elettyihin hetkiin, joihin olisi voinut tarttua tiukemmin. Lapset ovat suorassa riippuvuussuhteessa vanhempinsa. Juhan kokee sen toisinaan raskaaksi. Toisaalta hän ikävöi lapsiaan poissa ollessaan. Päättelen Juhan sitoutumisen olevan näin ollen hyvin eettisesti latautunutta, jossa halu ja tarve olla lasten kanssa ovat isän omista tunteista lähteviä. (Huttunen 2001, 181). Juhan kantaa isyyttään sydämessään ja isän rooli ei aktivoidu ainoastaan lasten ollessa läsnä vaan nämä Juhan elämän merkittävät toiset ovat Juhan identiteetin keskeisiä määrittäjiä. Juha on isä.

Meidän perheessä töissä käy niin isä kuin äitikin. Siksi arkisin työpäivän jälkeen olemme hyvin väsyneitä. Joskus olisi vain kiva tehdä jotain spontaanisti vaimoni kanssa, mutta siihen ei ole mahdollisuutta ihan vähään aikaan. Harmittelen mie-

lessäni etten/etemme osanneet ottaa kaikkea irti yhteisestä vapaasta ajastamme vaan aika saattoi kulua vain olemalla, kotitöitä siirtämällä, kun ”ei huvita just nyt alkaa siivoamaan”. On raskasta olla vanhempi, josta joku on riippuvainen kokoajan toisaalta, jos viettää parikin päivää poissa lasten luota on heti huono omatunto. Useimmiten, kun muistelen aikaa ennen lasten syntymää, mietin, että mitä ihmettä me teimme kaikella sillä vapaa-ajalla, jota meillä oli. Juha

Villen tarinassa kodin ja arjen varjoina näkyvät niiden sekä niiden työläys ja sitovuus että parisuhteen tila. Ville kääntää syyttävän katseensa kuitenkin itseensä, sillä lapset ovat kaikesta huolimatta olleet toivottuja. Vanhemmuuden vaateita eivät Villen mielestä lapsettomat ihmiset ymmärrä. Saadessaan omaa aikaa Ville haluaakin irrottautua kodista. Ville ei erittele erillisen ajan tarvetta hänelle ja vaimolleen. Kodin toimet tuntuvatkin kaatuvan Villen niskaan ja tätä tunnetta hän haluaa välillä paeta yksin. Jokinen(1996, 36) kirjoittaa kotiin sijoittuvan väsymyksen luovan mielikuvan jopa vankeudesta ja loukkuun jäämisestä. Väsymys on keskeinen tunnetila Villen tarinassa, joka tuntuu myös fyysisesti. Ville kokee tarvitsevansa enemmän lepoa kuin mihin hänellä nyt on mahdollisuus. Tulkitsen Villen viittauksen verojen maksamiseen eräänlaisena katkerana argumenttina ja viestinä siitä, että myös hän käy työssä ja silti hän antaa aikaa kodille paljon.

Kuunnelllessani lapsettomien sinkkututtavieni puheita, kuinka vapaa-ajalla ei jaksa tehdä mitään, voin vain ihmetellä; vapaa-aika, missä pelaa? Vanhemmuudessa on oikeasti paljon hommaa. Enkä minä asiaa valita, koska itseänsähän siitä saa vain kiittää, kaikki (siis lapsettomat) eivät vain ymmärrä sitä. Parisuhde on kovalla koetuksella, sillä aikaa sen hoitamiseen ei juurikaan ole. Nykyisin sitä kaipaakin ainostaan rauhaa ja omaa aikaa - ennen kaikkea lepoa. Joskus kun sitä omaa aikaa sitten saa, niin haluan päästä vain pois kotoa. Veroja saa maksaa, mutta rauhaa ei todennäköisesti kuitenkaan omalta perheeltä ole luvassa. Ville

10 Isän kanssa

Postmoderni isyys näyttäytyy isän aktiivisuudessa ja halussa osallistua lapsen päivittäiseen elämään. Uudenlaisen isän toimintaa ohjaava motiivi on tunnepohjainen. Hän kokee lapsen olevan yhtä paljon hänen kuin äidin ja hänelle on tärkeää luoda aito kiintymyssuhde lapseen. Näistä seuraa se, että isä haluaa viettää aikaa lapsen kanssa niin paljon kuin mahdollista. (Huttunen 2001, 180.) Isät kirjoittavat kahdenkeskeisen ajan lasten kanssa olevan kaikkein antoisinta aikaa. Isät voivat silloin vapaasti toteuttaa rooliaan ja olla lasten kanssa rauhassa äidin vartioinnilta. Äideiltä pyydetään tilaa toimia heidän haluamallaan tavalla. Isät kuvaavat kirjoituksissaan lasten kanssa vietettyä aikaa suurimmaksi osaksi aktiivisten toimintojen kautta. Isät kirjoittavat myös kasvatuksesta sekä vanhemmuuden, isänä olon parhaimpana antina lasten kasvun seuraamisen ja heidän kanssa ilakoimisen. Ilana Aallon (2004, 68) tutkimuksessa on päädytty samanlaisiin havaintoihin. Lasten hoitamis-, leikkimis- ja kasvatustoiminnoista leikkiminen oli miesten ehdoton suosikki. Fyysinen leikki, peuhaaminen, painiminen ja jopa riehuminen ovat yleisesti miehelle sallittuja tapoja ilmaista tunnetiloja (Lammi-Taskula 1994, 123). Mielenkiintoista on, että leikki kytkeytyy osaksi Mikon ja Juhan hoitamisen tapaa siinä missä vaipanvaihto tai vaatteiden pukeminen. Leikin luonteen ja toimien kuvauksissa on kuitenkin Mikon, Juhan ja Villen tarinoissa variaatioita.

10.1 Rinnalla kulkija

Mikon tarinassa lapseen ja isään liittyvää vuorovaikutusta kuvataan aluksi vauvaperspektiivistä. Vauva on olentona vieras ja tehtävä haastava, johon Mikko on valmis panostamaan. Mikko viittaa myös lapsen nopeaan kehitykseen ja vanhemmuuden taitojen karttumiseen. Mikko kirjoittaa paljon meistä, joten päättelen tästä Mikon ja vaimon hoitaneen vauvaa usein yhdessä. Leikkijänä Mikko pyrkii tasavertaisuuteen. Ymmärrän tämän eräänlaisena Mikon antautumisena ja heittäytymisenä leikin maailmaan. Leikissä Mikon toimijuus on aktiivista. Toisaalta hän kritisoi itseään liiallisesta leikin lomassa tapahtuvasta opettamisesta. Näen leikkihetkissä häivähdyksen perinteisempää tapaa olla lasten kanssa, jossa aikuisten heittäytyminen leikkiin ei ole kuulunut vanhempien toimintarepertuaareihin vaan pikemminkin kyse on ollut opetta-

vaisista hetkistä, joilla on toivottu olevan merkitystä kunnon ihmiseksi kasvamiselle. Yhtälailla näen leikin pyrkimyksenä toteuttaa lempeää vuorovaikutusta lapsen kanssa. (ks. esim. Hoikkala 1993.) Mikko arvostaa lapsen maailmaa ja tunteiden aitoutta. Mikon toimijuus näyttäytyy aktiivisena rinnalla kulkemisena.

Vauvan hoidon hienous piilee siinä, että sen vaikeustaso kasvaa vähitellen ja huomaamatta koko ajan. Se minkä eilen opit ei välttämättä enää päde kahden viikon päästä. Kehitys mahdollistaa myös meille mukautumisen kaiken aikaa vaikeutuvaan hoidokkiin. Tänään en todellakaan osaa kuvitella kuinka vaikeaa puolen vuoden päästä tulee olemaan. Pysin leikkimään lasten kanssa tasavertaisena leikkikaverina. Hankalaa se usein on, aikuisen ajatusmaailma ja toistuva neuvominen on hyvin tyypillistä minulle. Usein huomaan käyttäytyväni opettajamaisesti. Lapsen viattomuus ja ilo hyvinkin pienistä arkipäivän asioista on koskettavaa. Tietysti myös lasteni suru syntyy hyvin pienistä palasista. Kunpa itsekin ymmärtäisi ja osaisi nauttia ja iloita kuten lapseni. Lasteni tunteiden aitous ja niiden osoittaminen meille vanhemmille ilman suuria esteitä ja toisaalta taka-ajatuksia on ihailtavaa.
Mikko

10.2 Lepäävä leijona

Juhan tapa leikkiä lapsen kanssa kiinnittyy eniten perinteiseen maskuliiniseen toimimisen tapaan, jossa fyysisyys, äänekkyyys ja jopa hervottomuus ovat sallittuja ja toivottuja. Hän vahvistaa tämän käsityksen viittaamalla monen muukin isän olevan samanlainen. Sinkkosen (2003, 26) mukaan isän leikkimistyyli on usein sellainen, jossa voimakas fyysisyys ja täydellinen lepo vuorottelevat. Juha seuraa aktiivisesti lastensa kehittymistä ja toteaa heidän olevan *fiksumpia* ja *tietäväisempiä* kuin hän itse on aikanaan ollut. Hän on ylpeä ja selvästi mielissään jälkikasvunsa kyvykkyydestä. Juha kertoo lapselle lukemisesta ja kirjojen tietojen tallentumisesta lapsen muistiin. Tällainen kanssakäyminen tuo Juhaa puolestaan lähemmäs äitien hellävaraisempaan leikkimistyyliin (Sinkkonen 2003, 26). Toisaalta Juha myös kertoo työn uuvuttamana välillä vain seuraamaan lapsen leikkiä. Hän asettaa itsensä kuitenkin aktiivisesti saamaan tilaan, saatavilla oloon. Lamb (1986, 6) korostaa, että saatavilla ololla

tarkoitetaan juuri Juhan kuvaamaa tilannetta. Lapsen pyytäessä, on vanhemman kyettävä keskeyttämään toimintansa. Juhaa leikkitoimijuutta kutsun lepääväksi leijonaksi, joka tarvittaessa ryntää apuun, painiin ja pelleilyyn.

Niin kuin monissa muissakin perheissä, itse olen isänä enemmän se hauskuuttaja, jonka kanssa saa tehdä höpöhöpö-juttujakin. Olen huomannut itsessäni, että ollessani lapsen kanssa kaksin, pyrin aina tekemään jotain sellaista, että poika nauraa äänekkäästi. Kutitan, pelleilen, ym. Luultavasti kuitenkin hyvin itsekkäistä syistä, sillä mielestäni itseäni lämmittää huomata, kuinka lapsi on varmasti fiksumpi ja tietäväisempi kuin minä samanikäisenä. En voi tietenkään muistaa, mutta tuskinpa tunnistin noin paljon eläimiä tai muistin minulle luettuja kirjoja pilkun tarkkuudella ulkoa. Valitettavan usein kuitenkin, etenkin viime aikoina, raskaan työpäivän jälkeen, on helpompaa ehdotta lapselle jotain, joka saa hänet leikkimään yksinään, kun itse tyydyn makailemaan hänen vieressään, ja vain katselemaan häntä touhuissaan. Tarvitsen aikaa ihan vaan minä ja lapset. Ei nyt löpistä mistään laatuajasta tai isä-lapsi suhteista, ne on vähän trendikkäitä ismejä, joille olen allerginen.

Juha

10.3 Hoivaaja

Villen kertomuksessa ei lasten kanssa vietetystä ajasta oikeastaan nouse mitään erityistä, edellä mainittuja isille tyypillistä tapaa kuvata lasten kanssa touhuamisesta. Ville kertoo arjentoimintojen limittymisestä normaaliin päivärytmiin. Viikonloppuisin on enemmän aikaa pelkästään lapsille. Ville kertoo kuinka aamuisin hän antaa hetken lapselleen syyliä ja turvaa, joka kannattelee lasta ja ehkäpä myös isää päivän ajan. He molemmat tarttuvat annettuun hetkeen. Näen tässä samaa lumotun *hetken* tarjoamaa mahdollisuutta modernin kapitalismin määräämän arjen pakonomaisen rytmin katkaisemiseen kuin Eeva Jokinen (2005, 21) lainatessaan Lefebvreä ja Shieldsiä. Löydän Villen arjen pyörittämisen kuvauksissa Korhosen (1999, 115; 2004, 256) kuvaaman äidillisen miehen, jolla viitataan pikemmin sukupuolisitoutumattomiin toimintatapoihin ja niiden laatuun kuin naiseuteen. Ville on toisinaan huolissaan toimiansa onnistumisesta ja niiden vaikutuksesta tulevaisuudessa. Hän ei kuitenkaan halua rakentaa isyyttään käyttäytymisolettamuksille vaan haluaa toteuttaa isyyttään *omana itsenään*. Villelle ei rakennu selvää leikkitoimijuutta vaan kutsun Villen toimi-

juutta hoivaajaksi.

Yhteisen ajan viettäminen oman lapsen kanssa on jotakin käsittämätöntä. Kaikki asiat ovat aina uusia ja kaikkea pitää aina hämmästellä. Alunperinkin olin ajatellut, että ihan normaalia päivärytmiä eletään ja sillä siisti. Pienten lasten vanhempana vaan on totuttava siihen ajatukseen, että aamulla on noustava kun lapset nousee. Aamulla istutaan yleensä hetki sylissä ennen kuin puetaan päälle. Kaikki tapahtumat ympärillä tallennetaan ja tietoa käytetään myöhemmin. Tämä on ehkä aavistuksen pelottavaa, sillä kaikki mitä teen jää muistiin? On kuitenkin mahdotonta yrittää olla joku muu kuin oma itsensä, koska kuitenkin haluan itse viettää aikaani lasteni kanssa. Viikonloppuisin on onneksi enemmän aikaa ihan olemiselle, puistossa käymiselle ja leikkimiselle. Ville

11 Syvällä isän sisällä

Isyys muotoutuu elävästä elämästä, eleyistä hetkistä, niiden tulkinnoista ja tunteista. Sisäisen tarinan avulla yksilö tulkitsee elämäntilanteita, -tapahtumia ja -muutoksia. Tämä mahdollistaa itsensä sijoittamisen suurempaan sosiaaliseen kokonaisuuteen. Näistä positioista määritellään identiteettiä. Sisäisen tarinan avulla ihminen myös jäsentää erilaisia elämänprojekteja ja antaa tapahtumille emotionaalisia merkityksiä. (Hänninen 2000, 58.) Käsillä olevan tutkimuksen isät eivät oikeastaan ole saaneet emotionaaliseen arkkunsa naisellisia tunnekäsitteitä käytettäväksi, joten ei ole yllättävää, että osalle isistä on jopa vaikea löytää oikeita sanoja kuvaamaan isyyteen liittyvää tunnekirjoaan. Selitys löytynee osittain heidän lapsuudessaan vallalla olleesta isyystarinasta, joka on lähinnä pitänyt miehen ja naisen tehtävinä toistensa täydentämistä. Äiti on toiminut kodin sydämenä ja positiivisten tunteiden osoittajana. Isän positiivisille tunneilmaisuille ei tässä mallitarinassa tehty tilaa. (Kekäle 2007, 51.) Toisaalta suomalaiselle kulttuurille on myös omaleimaista tietty pidättäytyvyys.

Isien tarinoissa positiivisista emootioista esiintyi eniten sellaisia tunteita kuin, ilo, rakkaus, ylpeys. Kirjoituksista oli löydettävissä myös negatiivisia tunteita kuten pelkoa, väsymystä, syyllisyyttä ja epävarmuutta. Näistä osaa olen käsittelyt aikaisemmin. Tässä kappaleessa kuvaan sekä niitä merkityksiä, joita isät liittävät tällä hetkellä isyy-

teen ja isänä toimimiseen, että niitä vanhemmuuden tunnetiloja joihin en ole aikaisemmissa kappaleissa pureutunut. Tunteet välittävät myöhemmin tietoa kokemusten merkityksestä. Hännisen (2000, 69) mukaan emootioille on tyypillistä niiden sijoittuminen tahdonalaisen kontrollin ulkopuolelle. Toisaalta niihin voi toki vaikuttaa tulkitsemalla tilannetta toisin, koska ne perustuvat aina tilannetta koskevaan arviointiin.

Juha pohtii vanhemmuutta ikään kuin rakkauden kertautuman, *luupin* kautta. Rakkaus lapsia kohtaan aktivoi Juhan mielestä vanhemmat toimimaan, sillä hän uskoo ihmisen perustarpeen olevan tietyn mukavuustilan saavuttaminen, jota Juha kutsuu laiskuudeksi. Lapsen syyttömät silmät symboloivat haurautta ja riippuvuutta. Juha katsoo lastaan ja tuntee syyllisyyttä, sillä rakkaus lasta kohtaan herättää voimakkaan halun suojella häntä. Syyllisyyden tunne mahdollistaa isän herkistymisen lapsen tarpeille ja viesteille (Juvakka & Viljamaa 2002, 42). Lapsen viattomuuteen liittyy paljon viisautta, joka on opettanut Juhaa. Hän mainitsee suvaitsevuu den, pysähtymisen ja kuuntelemisen taidot. Juhan on selvästi vastaanottanut kutsun lapsen maailmaan, johon ainoastaan äidillä on aikaisemmin pääsy. (ks. esim. Huttunen 2001; Lamb 1986.)

Vanhemmuuden täytyy olla ihmissuhteen rakkauden synnyttämä luuppi. Näin on oltava, sillä ihminen on perusolemukseltaan laiska, eikä tee mitään muuta kuin mikä on pakko. Tämän rakkauden ymmärsin vasta silloin kun poikani katsoi minua ensimmäisen kerran vilpittömin, merkityksellisen syyttömin silmin. Oli itsestään selvää, että minun pitää suojella lastani. Samalla aloin tuntemaan syyllisyyttä; viettän poikani kanssa aivan liian vähän aikaa. Yhdessä olo lapsen kanssa on opettanut paljon suvaitsevuu tta. Enää en ehkä stressaa niin pienistä asioista ja olen oppinut seisahtumaan ja kuuntelemaan. Juha

Villen tarinassa nousee esille isän kasvu. Ville kirjoittaa kasvaneensa aikuiseksi ihmisiksi, ja aikuisten maailmaan kuuluu vastoin käymisiä, jotka tulee kestää. Myös Ville puhuu syvästä rakkaudesta ja tuon rakkauden ajattelemista päivittäin. Yhteisen ajan viettäminen lasten kanssa on tuonut Ville lähemmäs lapsia ja hän kuvailee suhteen ainutlaatuisuutta. Tulkit sen tämän niin, että isänä Ville kokee merkityksellisenä tällaisen suhteen ja yhteyden saavuttamisen lasten kanssa. Villen tunnetilojen kuvaus kumoaa äidinvaistojen saavuttamisen olevan mahdollista vain naisille, sillä hoivaava

isä kykenee saavuttamaan samat taidot ja tunnot kuin äitikin (Huttunen 2001, 180).

Tunne siitä, että tämä on minun rakas lapseni, on sellainen asia, jota huomaan ajattelevani päivittäin. Olen kasvanut aikuiseksi ihmiseksi, jonka on pakko kestää kaikenlaisia vastoinkäymisiä. Yhteiset päivät lasteni kanssa ovat syventäneet rakkauttani lapsiini ja loivat ainutlaatuisen suhteen meidän välille. Hyvä mieli on ikuisen ja ehkä tämä on paras teko isänä mitä heille voin näin varhaislapsuudessa antaa. Arjessa kuitenkin vanhemmuus on etuoikeus ja ilo, josta ei ikinä voi kuvitella luopuvansa, sitä ilman ei voisi enää kuvitella elävänsä. Ville

Mikolle perhe, vaimo ja lapset ovat ykkösasia. Mikko kuvaus lasten nukahtamisesta usein hänen syyliinsä kertoo Mikon aktiivisesta osallistumisesta lasten hoitorutiineihin. Mikko haluaa olla hyvä isä. Mikko uskoo rakkauden ja onnen tunteen olevan molemminpuolista. Kuvauksen levollisuudesta tulkitseen turvallisuudeksi. Isän sylissä on turvallista olla ja Mikko haluaa antaa hyvän perustan lastensa elämälle. Mikon toiminta on hoivaavaa ja epäitsekästä (Huttunen 2001, 181). Myös Mikon tarinassa on luettavissa muutos menneen ja nykyisen välillä. Mennyttä aikaa kuvaa suorituskeskeisyys, mutta nyt prioriteetit ovat erilaiset.

Perheen merkitys on aina ollut suuri minulle, mutta nykyään perheeni terveys ja hyvinvointi ja perheen yhdessäolo ovat ehdottomasti tärkeintä Parhaimpiin kokemuksiin kuuluvat myös lukuisat kerrat, kun lapseni ovat nukahtaneet tyytyväisinä ja rauhallisin mielin hymy huulilla sylissäni. Ilon, rakkauden ja levollisuuden tunne on varmasti ollut molemmin puoleista Tuntuu että enää ei ole niin kiire suorittaa, sillä se maailman tärkein huomion kohde tulee aina ensin. Mikko

12 Hyvä isyys

Menneisyys elää yksilöissä ja yksilöiden tarinoissa. Menneisyyden tarkastelu kertoo tarinan myös kulttuurisesta matkasta, sillä nämä kuvaukset ilmentävät aina kulttuuria ja yhteiskunnallista tilaa. Isyystarinoissa peilataan oman vanhemmuuden muotoutumista suhteessa kokemukseen omasta isästä. Eskon (1984, 40–43) mukaan isän

rooli määräytyy taustatekijöiden mukaan. Kokemukset omasta isästä ja lapsuuden kodista toimivat perustana isän roolille. Tässä tutkimuksessa lapsuuden ja nuoruuden havaintoja oman isän roolista kuvattiin usein juuri suhteessa nyt rakentuvaan omaan isyyteen. Eniten korostui halu olla lempeämpi ja aktiivisempi, kuin mitä oma isä oli ollut. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tehty samankaltaisia havaintoja siitä, että omaa isyyttä rakennetaan suhteessa koettuun isyyteen. Näissä tutkimuksissa kuvattiin useimmiten hyvin perinteinen poissaoleva isätyyppi ja miehenä olemisen malli. (Aalto 2004; Barclay & Lupton 1999; Hoikkala 1993; Korhonen 1999; Paajanen 2006.). Tämän tutkimuksen isät ovat kuitenkin melko varovaisia määritelmässään hyvästä isyydestä tai ylipäänsä omasta isyydestään.

Ville määrittelee isyytensä lastensa kautta. Hän on *lasten parasta ajatteleva*. Villen oma isä ei löytänyt paikkaansa poikansa kanssa ennen rippikouluikää, jonka jälkeen he viettivät enemmän aikaa yhdessä. Ville on itse valinnut hoitaa ja viettää aikaa lastensa kanssa. Ville mainitsee kasvatustyyliinsä olevan toisinaan jyrkkä ja vaativa. Tulkitsen Villen olevan selvästi tietoinen kasvatustyylistään ja hän uskoo tämän varmasti turvaavan lapsia myöhemmin. Hän on lasten kasvattaja ja vanhempi, eikä kaveri. Villen *syli* on lapsilleen aina avoin ja hän haluaa tällaisen lämpimän ja turvallisen suhteen säilyvän myös lasten ollessa vanhempia.

Pidän itseäni lasteni parasta ajattelevana isänä.. Oma isäni oli paljon poissa, ja emme oikeastaan tehneet mitään yhdessä ennen rippikoulua. Sen jälkeen kävimme mökillä jne. Olen lasteni kanssa paljon ja rakastan heitä äärettömästi. Toisaalta olen taas toisinaan melko jyrkkä kasvatuksen suhteen ja vaativakin. En esimerkiksi hyväksy lyömistä tai kiusaamista. Olen kuitenkin isä, jonka syyliin ja lohdutukseen lapseni voivat tulla tapahtui mitä tahansa, näin toivon olevan tulevaisuudessakin. Ville

Juha pohtii isyyttään osittain oman isänsä kautta. Juhan kuvailee isäänsä ankarana, jonka rangaistukset ovat tuntuneet jopa *kohtuuttomilta*. Näen Juhan isän kuvauksessa Hoikkalan (1994, 86) määrittelemän kuriagentin, joka sijoittuu menneiden vuosikymmenien auktoriteetti maisemiin. Juha kokee olevansa isänä *hyvä*, jos vastakohtana on *huono* isyys. Juha esittää avoimen kysymyksen asian mustavalkoisuudesta ja jättää tilaa pohdinnalle siitä, että kokeeko hän voivansa olla vielä parempi isä. Mit-

kä nykyisyyden normistot eivät Juhan mielestä täyty? Vai onko Juhan pohdinnoissa pikemminkin kyse postmodernin yhteiskunnan asettama, omaan elämäkertaan liittyvä reflektiivisen tarkastelun vaatimus (Tigerstedt 1994, 81–82)?

On vaikea sanoa, onko hyvä, huono, ankara, vai millainen isä? Omasta lapsuudestani muistan sen, että oman isäni useat päätökset ja tuomiot olivat usein kohtuuttomia. Lienee kuitenkin vielä turhan aikaista murehtia sitä, sillä poika tuskin ymmärtää vielä täysin kaikkea rangaistus- ja sanktiomenettelyistä. Lapsemme eivät vielä isyyttä varmaan ymmärrä siten kuin ehkä hieman vanhempana, mutta toivon olevani luotettava ja johdonmukainen. Jos vaihtoehdot ovat hyvä tai huono isä, niin on itsestään selvää, että olen hyvä isä. Mutta onko asia aivan noin mustavalkoinen? Juha

Mikko pohtii olevansa melko *tavanomainen* nyky-isä. Mikko kuvaa postmodernia isyyttä yksinkertaistettuna. Se on leikkimistä, pelaamista, pesemistä ja hoitamista. Mikon määritelmässä täytyvät kaikki uudelle isälle asetetut normit. Mikko viittaa myös muuhun elinpiiriinsä ja toisiin isiin, joiden hän luonnehtii olevan samanlaisia. Mikon on ollut mahdollista saada myös muiden isien hoivakäyttäytymistä tarkkailemalla ja tulkitsemalla vahvistusta omalle sitoutuneelle käyttäytymiselleen (ks. Maurer & Pleck 108–109). Mikko tiedostaa myös oma isän antaman mallin mahdollisuuden ilmentyä Mikon omassa toiminnassa, niin *hyvässä kuin huonossakin*. Mikko asettuu kuitenkin puolustamaan isäänsä, sillä tämä on ollut kuitenkin tavoitettavissa vaikka ei aktiivisesti lasten hoitoon osallistunutkaan. Mikko määrittelee huonoimmaksi vaihtoehdoksi isättömyyden tilan tai poissaolevan isän (ks. Huttunen 2001). Mikko antaa arvoa sille, että oma isä on antanut aikaansa viemällä harrastuksiin ja tukenut taloudellisesti. Mikon isä on toiminut mahdollistajana ja Mikko haluaa ottaa tämän mallin myös omaan käyttöönsä.

Olen mielestäni nykyvertailulla melko tavanomainen isä. Leikin, pelaan, pesen, hoidan. Suurin osa minun ystäväistäni on juuri kaltaisiani isiä. Tiedostetusti tai tiedostamatta olen seurannut oman isäni esimerkkiä, niin hyvässä kuin huonossakin. Vaikka olemme monissa asioissa aivan erilaisia isiä (esim. en muista isän ikinä erityisesti leikkittäneen minua), olemme kuitenkin monissa asioissa samantapaisia. Isä oli siis koko ajan tavoitettavissa, vaikka ei kovin aktiiviselta vaikuttanutkaan. Se on kuitenkin reilusti parempi kuin isä, joka ei ole kotona ollenkaan. Isäni puolus-

tukseksi täytyy sanoa, että tavoitettavuuden lisäksi hän kuskasi minua harrastuksissani kunnioitettavasti ja avasi rahapussia, kun jotain olennaista oli hankittava. Tätä mallia pyrin tulevaisuudessa ottamaan käyttöön ehdottomasti. Mikko

13 Pohdinta ja arviointi

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kokemuksellisuutta, merkitystä ja maskuliinisuutta isyyden muotoutumisessa. Näiden lisäksi keskitin huomioni myös siihen, millaista toimijuutta isien tarinoissa esiintyy. Tavoitteena oli löytää näiden kokemusten, merkitysten ja toimijuuden kautta identiteettitarina. Näiden lisäksi tavoitteena oli valottaa isyyden kulttuurisen tarinan mahdollista nykytilaa ja sitä miten aikaisemmat suuret isyystarinat vaikuttavat taustalla.

Kokosin tähän tutkimukseen viidentoista isän kirjoitukset, joiden kautta lähdin etsimään vastauksia tutkimusongelmaani. Narratiivista menetelmää hyväksi käyttäen hahmottui erilaisia juonikuvioita, joista muodostin kolme uutta tarinaa ja isätyyppejä: Mikon, Juhan ja Villen. Näiden kolmen isän kautta löysin tutkimuskysymyksiini ja muodostamiini teemoihin kolme erilaista näkökulmaa, joissa jokaisessa esiintyy sekä tietty kulttuurillinen omaleimaisuus että rakennettu identiteetti. Hahmottelin Mikon, Juhan ja Ville isyystarinat, elämänmuutostarinoiksi ja edelleen Vilma Hännistä (1999) mukaillen juonityyppeihin, joiden kautta minun oli mahdollista ymmärtää syvemmin näiden isien tähänastista elämäntulkua.

Mikon tarinassa näyttäytyi mielestäni sankaritarinan tyyppillinen juonikuvio, jossa Mikko esiintyy rohkeana ja tarmokkaana isänä. Juhan tarina kulkee komedian juonityypin mukaisesti. Villen tarina ei kytkeydy selkeästi mihinkään yhteen juonityyppiin vaan siinä yhdistyy edellä mainittujen juonityyppien ohella myös ohut tragedinen juoni. Näiden juonityypittelyjen tarkoituksena oli esitellä tarinan henkilöt ja tarjota käsillä olevalle tutkimukselle narratiivinen lähtölaukaus.

Ensimmäinen teema *matka isyyteen* jakautui kahteen alateemaan: *lapseton aika* ja *ensimmäiset hengenvedot ja isän syntyminen*. Niin Mikko, Juha kuin Villekin kulkivat ta-

rinoissaan hetkittäin taaksepäin ja näitä alateemoja käsiteltiin menneisyyteen piirtyvinä muistoina. Alateemassa *lapseton aika* kuvattiin erilaisten aktiviteettien, ystävien, hauskan pidon ja vapauden ilmauksin. Mikon tarina kulminoitui vanhemmaksi tulon normatiivisuuteen ja automaattisuuden olettamuksiin (Aalto 2004, 37). Juhan ja Villen tarinoita yhdisti menneisyyden kuvaus vauhdikkaampana ja aikatauluvapaampana. Perheellistyminen oli selvä muutos aikaisempaan. Lapsen syntymään liittyvää kokemusta ja tunnetiloja käsiteltiin *isän syntymä* teeman alla. Kaikille isille vanhemmuus konkretisoitui lapsen syntymässä ja se herätti heissä koko joukon erilaisia tunteita. Lapsen näkeminen ja ensikertaa sylissä pitäminen, fyysinen kontakti teki lapsen todeksi. Brotherson ym. (2005, 14) ovat saaneet tutkimuksessaan myös samankaltaisia tuloksia. Tutkimuksen mukaan lapsen syntymä tarjoaa kontekstin miehille, jossa he voivat ensi kertaa tuntea syvää yhteenkuuluvuutta lapseensa. Positiivisten tunteiden lisäksi synnytystilanteeseen liittyi etenkin Juhan kertomuksessa myös huolta ja pelkoa. Kaiken kaikkiaan isät kertoivat synnytyskokemuksistaan tunteikkaasti. Mykkänen (2010) on tutkinut väitöskirjassaan isien synnytystilanteisiin liittyvää tunnetoimijuutta ja paikantanut aineistostaan eläytyjät, epäröijät, humoristit ja raportoijat. Löysin Mykkäsen (2010, 145) määrittelemän vahvaa ja heittäytyvää tunnekerrontaa käyttävän eläytyjän myös Mikon ja Juhan kertomuksista. Villen tunnetoimijuus sijoittui humoristityyppiin alle, jossa tilanteen jännittävyys ja oma epävarmuus verhoiltiin huumoriin (Mykkänen 2010, 155). Kuitenkin kaikkien isien tarinat kertovat avoimemmas- ta tunnekulttuurista, joka sallii myös miehille tunteiden näyttämisen, tunnepuheen ja erilaisten maskuliinisuuksien esiintymisen (Mykkänen & Huttunen 2008, 179). Brotherson ym. (mt. 15) uskovat, että yhteenkuuluvuuden tunne, jonka isä saavuttaa parhaimmassa tapauksessa synnytyksessä, auttaa isää jatkossa osallistumaan lapsen hoitoon. Varhaisen hoitosuhteen luomisen myötä miesten on luonnollista sitoutua vanhemmuuteensa myöhemminkin.

Tässä tutkimuksessa isän tarinan taustalla kulkee luonnollisesti myös perheen tarina. Perheenlisäyksen myötä tämän tarinan käsikirjoitus muuttuu. Miehen ja naisen roolit paikantuvat myös isän ja äidin rooleiksi ja todellisuus voi osoittautua tarua ihmeellisemmäksi vauvan saapuessa kotiin. Sairaalan vaaleanpunainen tai – sininen maailma saa mukaansa koko arjen värikartan. Kiltti vauva muuttuu itkuseksi ja vanhemmat väsyvät. Tällainen herätys todellisuuteen on luettavissa myös Juhan ja Villen kertomuksissa. Erityisesti äideille voi äitiparadigman ja imettämisen hegemonian

myötä olla lähes kunnia ja itsetuntokysymys, että hän kykenee hoitamaan ja tyydyttämään lapsen tarpeet väsymystä näyttämättä. Jotta tämä itsetunto ei murenisi isän aktiivisen osallisuuden myötä, saattavat äidit pyrkiä kontrolloimaan, vartioimaan (Dienhart 1998, 16) ja jakamaan vuoronumeroita määrittämään sitä, milloin isän sopii vauvaa hoitaa ja milloin ei. Ville koki alussa osittain juuri näistä syistä voimakkaita ulkopuolisuuden ja turhautumisen tunteita. Mikko tunsi heti syvää yhteyttä lapsiinsa ja onnistui keräämään paljon positiivisia hoitokokemuksia.

Isyyden aktiivisin toimintakenttä on useimmiten perheen yksityinen tila, koti. Kotiin, kotitöihin ja lasten hoitoon ja niiden toteutumiseen vaikuttavat käsitykset miehen ja naisen tehtävistä. Koitöiden jakamien vakiintuu helposti erilaisiksi käyttäytymistapuuksiksi. Pierre Bourdieu kutsuu tätä te doksaksi. (Jokinen 2005, 47.) Jokinen (2005, 67) puhuu tässä yhteydessä sukupuolitapaisuuksista, jolla hän viittaa toimimisen tapaan.

Kodin työnjako teeman alle sijoitin isien tarinoista ne kohdat, joissa tehtiin viittauksia tai suoria ilmauksia liittyen kotitöiden suorittamiseen. Kotityöt ovat Mikon, Juhan ja Villen tarinoissa jakautuneet toisistaan poikkeavalla tavalla. Tämä oli mielestäni tuloksena kiinnostava. Mikko on yhtä sitoutunut kotiinsa kuin lapsiinsa. Perheessä jakautuvat kotityöt tasan vanhempien kesken, eikä niitä erotella miesten tai naisten töihin kuuluviksi. Mikko kuvailee lapsuuden maiseman, jossa äiti tekee ruokaa ja isä lukee lehteä. Mikko haluaakin, että hänen lapsilleen mahdollistuisi kuva aktiivisemmasta isästä. Juhan tarina kertoo jo aavistuksen perinteisemmästä kotityön jaosta. Juha ottaa kuitenkin perinteisistä rooleista poiketen itselleen vastuun ruuanlaitosta, luoden näin itselleen merkityksellisen kodinhoidollisen roolin. Villen osallistuminen kotitöihin on melko poikkeavaa. Villen osallisuus antaakin mahdollisuuden sukupuolitapaisuuksien uudelleen tulkinnalle. Kiinnostavaa on, että Ville tekee äidillisestä roolistaan huolimatta viittauksia, joilla hän palauttaa itsensä maskuliiniseen maailmaan. Jäin miettimään, että johtuuko tämä siitä, että tarinat ovat alun perin osoitettu minulle, naiselle vai onko kysymys pikemminkin Villen tavasta turvata identiteettinsä jatkuvuus? Hän ei halua olla miesäiti tai tossu vaan tavallinen perheenisä. Aineistosta voidaankin päätellä, että kaikkien isien kertomuksissa yhdistyy mielenkiintoisella tavalla miehiset ja naiselliset ominaisuudet, painottuen eri lailla eri tilanteissa. Yhdenkään miehen tarinassa sukupuoli ei jää häilyväksi vaan se liikkuu erilaisten maskuliinisuuksien välil-

lä, välillä vahvistuen ja välillä taas heikentyen. Selkeitä viittauksia miesten töihin ei tehty.

Huolehtiessaan lapsista ja kodista irrottautuu mies joidenkin töiden sukupuolittuneesta luonteesta. Hoivaava isä rikkookin sen näkemyksen, jonka mukaan äidin ja isän tulisi tehdä eri asioita, koska he ovat essentiaalisesti erilaisia. Kotitöissä ei oikeastaan ole mitään epämaskuliinista, niillä on vain feminiininen leima. Miehet voivat muuttaa käsityksiä miehille ja naisille sopivista töistä, tekemällä enemmän kotitöitä ja lisäämällä lasten hoidon määrää. (Coltrain 1996, 233–243.) Sukupuoliroolien mukaisen ja heteronormatiivisen käyttäytymisen taustalla vaikuttavat myös kulttuuriset mallit, joka ammentavat virtansa osittain ruumiiseen kerääntyneen historian kautta (Jokinen 2005, 141). Isien isät näyttäytyvät taustalla tiedostetusti tai tiedostamatta.

Jaettu vanhemmuus on postmodernin perhekäsityksen keskiössä. Tätä käsitettä ja sen toteutumista isien tarinoissa tarkastelin *yhteinen ja erillinen vanhemmuus* teeman alla. Jaettu vanhemmuus on onnistuessaan sellainen toimintamalli, jossa sekä isä että äiti saavat yhtäläisiä kokemuksia lastenhoidosta. Jos vanhemmuutta ei kyetä jakamaan, johtaa se helposti sukupuolittuneeseen roolijakoon, jossa toinen vanhempi on enemmän saajan roolissa kuin toinen. Perinteisessä mallissa se on yleensä äiti. Jaetun vanhemmuuden avulla molempien vanhempien on mahdollista päästä lapsen maailmaan mukaan. (Huttunen 2001, 176.) Niin Mikko kuin Juhankin kuvaavat tarinoissaan kotitöiden ja lastenhoidon jakamista ja toteuttavat näin ollen yhdessä puolisoitensa kanssa, ainakin jossain määrin jaetun vanhemmuuden periaatetta. Villellä on muista käsillä olevan tutkimuksen isätarinoista poiketen selkeä lähivanhemman rooli. Ville ei liene enää postmodernin perhemallin viitekehyksessä tarkasteltuna suuri kummajainen, sillä aikakaudelle tyypilliseen tapaan myös perheen perinteiset rajat rikkoutuvat, sisäinen muutos ja liikkuvuus lisääntyvät.

Muodostin *yhteinen ja erillinen vanhemmuus* teeman alle vielä alateemoja isien tarinoissa ilmenneiden, lasten hoitoon liittyvien toimijuuskuvausten mukaan seuraavasti: *yhteisen hoivan ja vastuun vanhemmuus*, joka kuvastaa Mikon lastenhoito- ja vanhemmuustoimijuutta. Hoivakuvauksissa korostuu vanhempien keskinäinen luottamus ja tasa-arvoisuus. *Mahdollistuvan hoivan vanhemmuus* – teeman alle sijoittuu Juhan

hoivatoimijuus ja vastuukysymykset. Juha on henkisesti saavuttanut tilan, jossa vanhemmuuden jakaminen olisi mahdollista toteuttaa suurempana kuin se nyt on. *Täyden vastuun ja hoivan vanhemmuus* – teeman alle kiteytyy Villen toimijuus. Hän on postmodernin perheen kaksoisagentti, yrittäen hoitaa kahden vanhemman tehtäväkenttää yksin.

Tavalliseen arkeen, romantisoituun perheunelmaan kätkeytyy kuitenkin paradoksi. Niin paljon kuin se antaakin perheelle ja vanhemmille, vaatii se kuitenkin aina jotakin vastalahjaksi. Se tarvitsee uhrinsa. Tämä uhri on useimmiten aika, sillä sen vapaaseen käyttöön ei ole enää mahdollisuutta. Aikaa rajoittaa myös perheen keskinäisistä suhteista muodostuvat toiset, jotka kuitenkin ovat niin merkittäviä, että tämä uhrilahja ollaan valmis antamaan. Mutta ajan uhrauksen lisäksi epätasapainoisen vastuun jakautumisen myötä annetaan vielä toinen uhrilahja: parisuhde. Näiden lisäksi eletään kiihtyvän elämän ruuhkaa, perhe ja koti voivat olla uuvuttavia. Toisaalta parhaimmillaan perheen yhteenkuuluvuudentunne ja rakkaus syvenee perhekoon kasvaessa. Tässä onnellisessa tilanteessa perhe onnistuu olemaan enemmän kuin osiensa summa.

Kodin ja arjen varjot teema kiteyttää näitä isien elämään liittyviä haasteita. Mikon tarina näyttäytyi sekä syvemmän yhteyden löytämisen että oman ajan tarvitsevuuden valossa. Juha ajan menetyksensä hajaantuu kahtaalle. Hän menettää aikaa kotoa ja kodille. Ville matkaa väsymyksen ja vastuun ristiaallokossa. Mikon, Juhan ja Villen tarinoissa aika määrittyy sekä oman ajan että toisten ajan kautta. Mikon, Juhan ja Villen elämän merkittävät toiset ovat ankkuroituminen kiinteästi miesten elämään määrittäen heidän identiteettiään, kiinnittämällä ja sitouttamalla heidät sosiaaliseen todellisuuteen, kotiin, puolisoon ja lapsiin, jotka kutsuvat heitä yhteisellä nimittäjällä, perheen isä (ks. esim. Hall 1999).

Halusin tällä tutkimuksella myös selvittää minkälaisena isät kuvaavat yhdessäoloa lastensa kanssa. Minkälaisia toimijuuksia näissä tilanteissa he ottavat. Isän ja lapsen vuorovaikutusta on tutkittu jo kauan, ja on todettu esimerkiksi isien ja lasten kanssa käymiseen leikin liittyvän kiinteästi ja leikkimistyylin olevan fyysisempi (Huttunen 2001, 85; Koski-Hyvärinen 1987, 56; Sinkkonen 2003, 26). Huttunen (2001, 186–187) jatkaa, että tutkimukset, joissa on selvitetty osallistuvan isän vaikutuksia lasten

kehitykseen, on yleisenä löydöksenä ollut, että lapset hyötyvät monin eri tavoin osallistuvasta isästä. Pojat saavat samaistumiskohteen miehisyydelleen ja tytöt voivat turvallisesti tutustua miesten maailmaan. Lapset osoittavatkin hyötyvän eniten sellaisilla osa-alueilla, jotka ovat tyypillisiä kehityksen ongelma-alueita. *Isän kanssa*-teeman alle kokosin alateemat *rinnalla kulkija*, *lepäävä leijona* ja *hoivaaja*, jotka ilmentävät kunkin isän toimijuutta.

Mikon toimijuus näyttäytyy *rinnalla kulkemisena*, toisin sanoen kannustamisena, ohjaamisena ja lapsenmaailmaan samaistuvana leikkimisena. Mikkoa voisi kutsua uudaksi isäksi, siinä merkityksessä kuin se nykytietämyksen valossa käsitetään. Juhan toimijuus esiintyy leikissä maskuliinisena ja temporikkaana peuhaamisena, joka kirjoittaa sekä isän että lapsen äänekkääseen nauruun. Juhan toimijuus piirtyy ruohikossa *lepääväksi leijonaksi*, joka voi hetkenä minä hyvänsä syöksyä painiin. *Hoivaaja* toimijuuden alle sijoitin Villen niiden kuvausten mukaan, joita hän tarinassaan kertoo. Hoivaaja elää lapsistaan ja lapsilleen. Jos tarinaan olisi sijoittunut vielä enemmän negatiivisia tunnetiloja, olisi minua houkutellut kutsua Villen lapsiin suuntautuvaan toimijuutta myös uhraajaksi. Ville elää lasten ehdoilla, näitä rakastaen ja heille aikansa antaen. Erityisen koskettavaa oli Villen kuvaus arjen pakottavuuden pelastavista hetkistä, tunteesta, että tässä hetkessä kaikki on nyt hyvin.

Syvällä isän sisällä teeman alla analysoin isätarinoiden tunnetiloja ja erityinen kiinnostuksenkohteeni oli emotionaalisten merkitysten kytkeytyminen sisäiseen tarinaan sekä kokemushistoriaan. Kolehmainen (2004, 99) mukaan aktiivinen vuorovaikutus lasten kanssa saattaa asettaa isän vastakkain elämän suurten kysymysten kanssa. Kolehmainen (2004, 99) jatkaa toteamalla päivittäisellä vuorovaikutuksella olevan isälle itselleen kasvattava merkitys. Jos kasvua ja aikuistumista pidetään luonnollisena tavoitteena, niin osallistuvaa isyyttä voidaan pitää hyvänäkin vaihtoehtona miehelle. Aktiivinen kanssakäyminen lapsen kanssa voi tarjota miehelle mahdollisuuden oppia puhumisen ja tunteiden näyttämisen taitoja (Huttunen 1998, 62.) Juha puhuu sekä syvästä rakkaudesta että syyllisyydestä. Lapsi on Juhan suurien tunteiden kohde. Lasta on suojeltava. Koska aika on työssäkävällä isällä rajallista, tuntee hän syyllisyyttä. Syyllisyyden tunne avaa Juhalle lapsen maailman. Hän kasvaa isyydessään. Myös Villen tarina on aikuistumisen tarina.

Villen nuoruus on ollut käsillä olevan tutkimusten isien joukosta kaikkein hulvattomin, joten pysähtyminen ja vanhemmuus kuvaavat Vilelle selvästi aikuisuutta ja selviytymistä. Mikon tarina on myös muutos- ja kasvutarina, jossa aikaisemman elämän suorituskeskeisyys ja kiire ovat vaihtaneet kohdettaan. Perhe tulee ensin. Mikko Saastamoista (1999, 174–176) mukaillen voi isien kertomustyyppinä kaiken kaikkiaan nimittää positiiviseksi kertomuksiksi, kun tarkastellaan isien ja lasten rakentuvaa suhdetta. Kertomukset saavat myös ontologisille narratiiveille tyypillisiä piirteitä, jos ajatella tarinoiden toimivan minuuden perusteina, rakennusaineena erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Viimeisen teeman *Hyvä isyys* alle kiteytyy yhtäältä Mikon, Juhan ja Villen pohdinnat isyydestään ja toisaalta heidän kuvaukset omasta isästään. Oman isän kuvaukset mahdollistivat taustalla vaikuttavan suuremman isyystarinan muutoksen tilan tarkastelun. Kaikkien isien tarinoissa oma isä kuvattiin perinteisenä tyyppinä, joka ei aktiivisesti osallistunut ainakaan pienten lasten elämään. Juha viittasi isän auktoriteettiin ja kuriin. Mikko asettui tarinassaan kuitenkin puolustamaan passiivista isäänsä, sillä isän olemassa olo oli kuitenkin tärkeintä. Kaikki isät uskoivat kuitenkin jossain määrin, tulkitessaan kokemustaan isästään, toisin tekemisen tärkeyteen. Isien luonnehdinnat itsestään olivat pääsääntöisesti positiivisia. Itseä pidetään hyvänä, parasta ajattelevana ja tavanomaisena nyky-isänä. Tämä paljastaa postmodernin isyyden saavuttaneen jonkinlaisen konsensuksen ainakin tämän tarinan miesten keskuudessa. Aineistosta voidaankin päätellä isillä olevan jo tietty malli siitä, miten nyky-isät toimivat.

Tämän tutkimuksen viitekehyksessä identiteettiä on tarkasteltu niin henkilökohtaisena identiteettiprojektina, sosiaalisesti muodostuvana, että toimijuuden kautta rakentuvana. Sosiaalisella identiteetillä viitataan isien elämään vaikuttavaa kulttuuria, sen normistoa ja muita ihmisiä, merkittäviä toisia. Käsillä olevan tutkimuksen käsitys narratiivisen identiteetin ulottuvuudesta ilmenee isien kertomusten edetessä, jossa tutkitavat ovat vuoroin tehneet tulkintoja menneisyydestään, kuvanneet nykytilaa ja vuoroin suuntautuneet tulevaisuuteen. Menneisyyttä tulkitaan jatkuvassa identiteettityössä aina uudestaan ja tarinaa jatketaan. Isät ovat voineet tätä tutkimusta varten kirjoittamissaan tarinoissa käsitellä kertomisprosessin aikana useita erilaisia identiteettejä, riippuen siitä millaisena he ovat itseään tarinan erivaiheissa tuoneet esille. Toivon

tämän tarjonnan heille avartavan kokemuksen sekä välineen oman identiteetin paremmin ymmärtämiseen. Keskeistä on myös ollut Mikon, Juhan ja Villen tarinoissa merkittävien toisten vaikutus identiteetille. Näitä kiinteästi elämään liittyviä henkilöitä ovat tämän tutkimuksen aineistossa olleet esimerkiksi perheenjäsenet. Vaimolta saatava tuki ja palaute toimivat ikään kuin peilinä isälle siitä, millaisena isä itsensä näkee ja kuinka hän onnistuu tehtävässään. Merkittävien toisten joukkoon lukeutuu myös oma isä, jonka antama malli määrittää sitä, minkä päälle omaa isyyttä rakennetaan. Identiteetti on siis aina myös joksikin tulemisen prosessi (Hall 1999, 227).

Kertominen on vanha, ajasta ikuisuuteen ulottuva tapa välittää tietoa. Luolamiehet kertoivat tarinoita nuotion ympärillä ja maalasivat juonenkäänneet kallionseinämiin. Postmoderni maailma mahdollistaa monien uusien tarinankertomisvälineiden käytön. Kertomusten todellisuutta tuottava maailma elää yhä edelleen vahvana. Käsillä olevan tutkimuksen tutkimusaineisto, kerätyt kirjoitukset ovat pääsääntöisesti välittyneet minulle sähköisiä tiedonkulunvälineitä hyödyntäen. Kertomusten keräämistä pidetään nykyään yhtenä hyvänä vaihtoehtona tutkimusaineiston keräämiseen. Narratiivisen tutkimuksen kohteena ovat yleensä ihmisten elämäntapahtumien kulut. Kiinnostus kohdistetaan yleensä siihen, millaista tarinaa ne ilmentävät, ketkä muut toimijat tarinaan vaikuttavat ja millaista kulttuurista tarinatyyppiä ne edustavat. (Hänninen 2008, 122.)

Tutkimuksen validiteettia voi tarkastella esimerkiksi Heikkisen (2001, 126) ajatusten kautta: luotettavuutta arvioitaessa kohdennetaan huomio siihen, millä tavoin tutkimustulos vastaa tosiasioiden todellista tilaa. Laadullisessa tutkimuksessa validiteettikysymys liittyy kuitenkin aina niin tutkimusasetelmaan, tutkimusilmiöön kuin tulkinnan paikkaansa pitävyyteen (Pyörälä 1995, 15). Peräkylän (1995, 47) mukaan hyvässä kvalitatiivisessa tutkimuksessa tuotetaan sellaisia tulkintoja, jotka elähdyttävät ja innostavat ihmisiä. Tähän nojaten, olen analysointivaiheessa pyrkinyt käyttämään muodostamieni tyyppien kuvauksia aineistosta moniäänisesti ja vääristelemättömästi.

Kvalitatiivisen tutkimuksen validiteettia on mahdollista lisätä mahdollisimman tarkalla kuvauksella aineiston hankinnasta. Aineisto on esiteltävä lukijalle, mutta välttävää pitämästä tutkittavan mielipidettä selityksenä tai tulkintana ilmiöstä. Tähän loukkuun

juuttumista voi välttää käyttämällä juuri mahdollisimman suoria lainauksia. Tulkinta rakennetaan näiden lainausten varaan. (Moilanen & Rähä, 2001, 56- 63.) Aineiston kuvailu ei riitä, vaan tarvitaan tulkintojen yhdistämistä muihin ilmiöihin, teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin (Eskola 2001, 150). Näihin perustuen olen tavoitellut teorian ja aikaisempien tutkimustulosten mukana kulkemista läpi koko työn.

Valitsemani narratiivinen tutkimusote on mielestäni ollut mielekäs itse tutkimuskysymyksen kannalta. Narratiivisella tutkimuksella ei ole tarkoitus saavuttaa suurta yleistettävyyttä vaan tuoda lukijalle elämys, joka pohjautuu henkilökohtaiseen tarinaan. Tätä voi pitää narratiivisen tutkimuksen vahvuutena. Tutkittavien tarinoita luetaan, kuunnellaan ja parhaimmillaan ne tarjoavat mahdollisimman autenttisen kokemuksen. (Heikkinen 2001, 130.) Uskaltaudun puhumaan käsillä olevan tutkimuksen kohdalla jopa elämysmatkasta. Olen myös pohtinut tämän tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Kirjoituspyyntö on ollut avoin, jolloin isien osallistuminen tutkimukseen on perustunut vapaaehtoisuuteen. Olen myös tyypittelyn kautta voinut kätkeä isät osaksi suurempaa tarinakokonaisuutta, joka vähentää myös tunnistettavuuden riskiä. (Hänninen 2008, 127.) Narratiivinen tutkimusote ei varmasti ole kuitenkaan ainoa mahdollisuus lähestyä tällaista tutkimusaihetta. Mielenkiintoista aineistoa olisi varmasti mahdollisuus saavuttaa esimerkiksi narratiivisen haastattelun avulla tai diskurssianalyttisin menetelmin.

Tämän tutkimuksen tietoa voidaan käyttää hyväksi, kun esimerkiksi halutaan selvittää ja ymmärtää mahdollisia isänä olemisen tapoja, kulttuurin ja perheen vaikutuksia sen ilmentymiseen. Tarkoitukseni ei ollut puhua isien puolesta, vaan nimenomaan kiinnittää matkani isyyden ilmentymiseen vaikuttaviin kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin ja yksityisiin voimiin. Näistä olen käsillä olevan tutkimukseni rakentanut ja pyrkinyt aiheetta myös kriittisesti tarkastelemaan dialogissa isien tarinoiden kanssa. Suurin huolenaiheeni, jos sitä sellaiseksi voi kutsua, on ollut kulttuuristen mallitarinoiden mahti. Tällä tarkoitan sitä, että käsillä oleva tutkimus ei paljasta sitä, kuinka paljon uuden uljaan isän markkinointi ja tämän ihanteen esittäminen julkisuudessa on vaikuttanut isien kirjoittamiseen. Vaikutelmani kirjoituksista on kuitenkin todentuntuinen ja kerätty aineisto uskottava.

Nyky-isät ovat, ainakin tämän tutkimuksen valossa osallistuvaa lajityyppiä. Jos halutaan keskustella hoivaavuudesta, niin aina on ollut olemassa enemmän ja vähemmän hoivaavia isiä. Kaikki naiset eivät myöskään ole äidillisiä. Maskuliinisuuteen hyväksytään kuuluvaksi nykyään myös pehmeitä piirteitä, ilman että tunteiden näyttämisestä tai hoivaavuudesta muodostuu miehen irvikuva. Kolehmainen (2004, 95–108) on artikkelissaan osoittanut, että jopa saman isän kertomuksessa voidaan nähdä perinteisen isyyden integraatio- ja postmodernin isyyden transformaatiokerronnan vuoropuhelua. Transformaatiokerronta on sukupuolivapaata ja isyys liukuu kohti äitiyttä. Integraatiokerronnassa isyys näyttäytyy yhtenä mahdollisena tapana toteuttaa perinteistä maskuliinisuutta, sukupuolista toimintaa korostaen. Lastenhoidossa korostuu miehen oma valinta. Molemmat kerrontatavat paikantuvat kuitenkin jaetun vanhemmuuden diskurssin alle. Lastenhoito on molempien vanhempien tehtävä. Käsillä olevan tutkimuksen isätarinoissa esimerkiksi Juhan tarinassa voi nähdä integraatiokerrontaa. Kekäleén (2007, 319) tutkimushavaintojen tavoin tulkitsen Juhan tarinan asettuvan postmodernin isyystarinan kriittiseksi vastatarinaksi siinä määrin, kuin se esittää joustavaa ja hoivaa isyyttä samalla kuitenkin tiettyjä sukupuolitapaisia käyttäytymiskaavoja noudattaen.

Osittain huolestuttavaa on sellaisen isyysihanteen muodostuminen, jonka saavuttaminen on toisille miehille mahdottomuus, yhtäläillä kuin kotiäitiys on toisille naisille jo ajatuksena absurdi. Nämä glamour-isät (ks. Roos & Rotkirch 1997, 8), hyvännäköiset tyypit, julkisuuden esko eerikäiset mahtavine vartaloineen, saattavat jopa, tai näin ainakin itse pelkään, aiheuttaa nöyryytyksen kokemuksia tavallisille miehille, joiden isyys on osallistuvaa ja sitoutunutta, mutta kuitenkin niin arkista. Käsillä oleva tutkimus osoittaa, että yhden isän tarinaan voi kytkeytyä monia erilaisia isyyden, vanhemmuuden ja miehisyyden tapoja. Toisinaan isät valittavat, että toimivia isyysoppaita on vähän. Uusin aikalaiskirjallisuus tunnustaa kuitenkin isyyden moninaisuuden ja mahdollisuuden, joka rakentuu isän kyvykkyyden olettamuksiin. Juha. T. Hakalan (2009, 39) sanoihin päätän tämän matkani – ”Arki alkaa silmukoitua, kunhan uskalamme myöntää, että hyvää isyyttä voi toteuttaa monella tapaa.”

LÄHTEET

Apo, S. 1993. Kirjoittavat kertovat. Elias (4), 12–15.

Aalto, I. 2002. Kodin muuttuvat merkitykset miesten isyyskertomuksissa. Naistutkimus (2), 30–42.

Aalto, I. 2004. Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia. TANE-julkaisuja 2004:6. Tasa-arvoasian neuvottelukunta. Helsinki. Sosiaali- ja Terveysministeriö.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Aukia, P. 2001. Liian hyvä mieheksi. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Badinter, E. 1993. Mikä on mies? Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

Barclay, L. & Lupton, D. 1999. The Experience of New Fatherhood: A Socio- Cultural Analysis. Journal of Advanced Nursing 29 (4), 1030-1020. Saatavilla Ebsco-tietokannasta. <[http:// www.ebsco.com](http://www.ebsco.com)>.

Brookfield, S.D. 2005. The power of critical theory for adult learning and teaching. Maidenhead: Open University Press.

Brotherson, S.E, Dollahite, D.C. & Hawkins, A.J. 2005. Generative Fathering and the Dynamics of Connection between Fathers and Their Children. Fathering 3 (1), 1-28. Saatavilla Ebsco-tietokannasta. <[http:// www.ebsco.com](http://www.ebsco.com)>.

Bruner, J. 1991. The Narrative Construction of Reality. Critical Inquiry 18 (1), 1-21. Saatavilla Ebsco-tietokannasta. <[http:// www.ebsco.com](http://www.ebsco.com)>.

Bruner, J. 2004. Life as Narrative. *Social research* 71 (3), 691–710. Saatavilla Ebsco-tietokannasta. <[http: www.ebsco.com](http://www.ebsco.com)>.

Coltrane, S. 1996. *Family man. Fatherhood, housework and gender equity*. New York: Oxford University Press

Dienhart, A. 1998. *Reshaping Fatherhood*. USA: SAGE Publications, Inc.

Erkkilä, R. 2005. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: Koettu paikka, tarina ja kuvaus. Perttula J. ja Latomaa t. (toim.): *Kokemuksen tutkimus*. Helsinki: Dialogia, 196–224.

Esko, M. 1984. *Mies ja Isyys. Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli*. Juva: WSOY.

Eräranta, K. 2007. Olevasata tekijäski. Psykososiaalinen tieto isän määrittäjänä. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) *Perhetyöntieto*. Tampere: Vastapaino. 83–105.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaiheelta. Teoksessa Aaltola, I & Valli, R. (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. 133–157. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Gergen, K.J. & Gergen, M.M. 2001. *Narratives of the Self*. Teoksessa Hinchman L.P. & Hinchman, S.K. (toim.): *Memory, Identity, Community. The Idea on Narrative in the Human Sciences*. New York: State university of New York press, 161-182.

Giddens, A. 1991. *Modernity and self-identity; Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Hakala, J.T. 2009. *Isän Kasvatusoppi*. Jyväskylä. Gummerrus.

Hall, S. 1999. 4.painos. Suom ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herman. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus. Todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 116–132. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hoikkala, T.1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Jyväskylä: Gaudeamus.

Hoikkala, T. 1994. Mies, kasvatus ja auktoriteettimaisema. Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.) Miehen elämää. Helsinki: SKS, 86–105.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY.

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, A.(toim.) Mies ja muutos. Kriittisen mies tutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Huttunen, J. & Sevòn Eija. 2004. Isäksi naisten kertomuksissa ja vähän miestenkin. Teoksessa Aalto, I: & Kolehmainen, J. (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 133–165.

Huttunen, J. & Mykkänen, J. Isäksi tulon tunteet. Teoksessa Sevòn, E. & Notko, M. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia, 161–187.

Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Hänninen, V. 2008. Narratiivisen tutkimuksen eettiset haasteet. Teoksessa Pietilä, A-M. & Länsimies-Antikainen, H. Etiikkaa monitieteisesti. Pohdintaa ja kysymyksiä. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisu F. Yliopistotiedot 45, 121–137.

Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Tampere: Gaudeamus.

Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Tampere: Gaudeamus.

Juntumaa R. 1992. Kehitys kolmiosuhteessa. Isä lapsen toisena hoitajana. Psykologia 27, 476–481.

Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki: WSOY.

Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisuja. E. Yhteiskuntatieteet 49.

Kekäle, J. 2007. Postmoderni isyys- tarinallinen näkökulma. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä- muuttunut mies? Teoksessa Aalto, I: & Kolehmainen, J. (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Vastapaino: Tampere, 89–109.

Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Korhonen, M. 2004. Työssäkäyvä isä. Teoksessa Aalto, I: & Kolehmainen, J. (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 245–269.

Koski-Hyvärinen, P. & Puttonen, T. 1987. Jyväskylä: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Lamb, M. 1977. Father-Infant and Mother-Infant Interaction in the First Year of Life. *Child Development*. 48 (1), 167–181. Saatavilla Ebsco- tietokannasta. <<http://www.ebsco.com>>.

Lamb, M. 1986. *The father's role: Applied perspectives*. New York: Wiley.

Lamb, M.E. & Tamis-Lemonda.S. 2004. The Role of the father: An Introduction. Teoksessa Lamb, M.E. *The Role of the Father in Child Development*. New Jersey: Wiley, 1-31.

Lammi-Taskula, J. 1994. Päiväkotien moninaiset miehet. Teoksessa Sipilä J, & Tiisonen, A. (toim.) *Miestä rakennetaan, maskuliinisuukisa puretaan*. Tampere: Vastapaino, 119–130.

Lammi-Taskula, J. 2004. Sukupuolijärjestelmä, vanhempainvapaat ja isät. Teoksessa Aalto, I: & Kolehmainen, J. (toim.) *Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, 167–192.

Lempiäinen, K. 2007. Sukupuolinen toiminta: kysymys olemuksesta, roolista ja tavasta. *Sociologia* (2), 109-120.

Löyttyniemi, V. 2004. *Auscultatio Medici: Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli*. Tampere: Acta Electronica Universitatis Tamperensis 347.

Lorber, J. 1994. *Paradoxies of gender*. New York: Vall-Ballou Press.

McAdams, D.P. The Narrative study of lives. Introduction of the series. Teoksessa McAdams, D.P., Joseelson, R., Lieblich, A. (toim.) *Turns in the road: narrative studies of lives in transition*. Washington (D.C): American Psychological Association, XIX.

Moilanen, P. & Rähä P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, I & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* 2, 46–68. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Morgon, D.H.J. 1996. Family Connections. An Introduction to Family Studies. Cambridge: Polity Press.

Mykkänen, J. 2010. Isäksi tulon tarina, tunteet ja toimijuus. Jyväskylä: Jyväskylä University printing house.

Ochs, E. & Capps, L. 2001. Living narrative: creating lives in everyday storytelling. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.

Ojanen, M. 1994. Mikä minä on. Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen. Tampere: Kirjatoimi.

Paajanen, P. 2006. Perhebarometri 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006. Helsinki: Vammalan Kirjapaino oy.

Peräkylä, A. 1995. Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. Teoksessa Leskinen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Helsinki: Yskös paino Oy, 39–50.

Pulkkinen, L. 1989. Nuoren persoonallisuuden kehitys. Teoksessa P. Niemelä & J.E. Ruth. (toim.) Ihmisen elämänkaari. Keuruu: OTAVA.

Pyörälä, E. 1995. Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. Teoksessa Leskinen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 11–25.

Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 202–229.

Ricoeur, P. 1991. Life in a Quest of narrative. Teoksessa Wood, D. (toim.) On Paul Ricoeur. Narrative and Interpretation. London: Routledge, 20–33.

Ronkainen, S. 1999. Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus. Tampere: Gaudeamus.

Ronkainen, S. 2008. Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa M. Lohiniva-Kerkelä (toim.) Väkipalsta. Seuraamukset ja haavoittuvuus. T.Utraisen juhla-kirja. Helsinki: Tallentum, 531–550.

Roos, J.P. & Rotkirch, A. 1997. Hirveät vanhemmat. Teoksessa J.P. Roos & Rotkirch, A. (toim.) Vanhemmat ja lapset. Tampere: Gaudeamus, 5-17.

Rönkä, A. & Rönkä, T. 1994. Isän viisaus: tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Helsinki: Ajatus.

Saastamoinen, M. 1999. Narratiivinen sosiaalipsykologia – teoriaa ja menetelmiä. Teoksessa Eskola, J. (toim.) Hegelistä Harreen, narratiivista Nudistiin. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Sevön, E. & Notko, M. 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Sevön, E. & Notko, M. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia, 13–26.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Porvoo: WSOY.

Sinkkonen, J. 2003. Leikkiä vakavilla asioilla. Vantaa: WSOY.

Sipilä, J. 1994. Miestutkimus - säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Jyväskylä: Vastapaino, 17–33.

Snellman, S. 2003. Tusinatavaraa isänä olemisesta. Teoksessa Hiilamo, K. (toim.) Elämän ruuhkavuodet. Kertomuksia vanhemmuudesta. Jyväskylä: Kirjapaja Oy, 200–214.

Tervo, J. 2000. Kallellaan. Helsinki: WSOY.

Tigerstedt, C. 1994. Kotityö ja isyys uusina projekteina? Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.) Miehen elämää. Helsinki: SKS. 68–87.

Tigerstedt, C. 1996. Isyys. Teoksessa Hoikkala, Tommi (toim.) Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa. Tampere: Gaudeamus, 262–269.

Trent, W. M & Pleck, J. 2006. H. Fathers` Caregiving and Breadwinning: A Gender Congruence Analysis. *Psychology of Men & Masculinity* 7 (2), 101–112. Saatavilla Ebsco- tietokannasta. <[http: www.ebsco.com](http://www.ebsco.com)>.

Virkki, T. 2004. Vihan voima. Toimijuus ja muutos vihakertomuksissa. Jyväskylä: Atena.

Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: University Press.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I: & Kolehmainen, J. (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 29–35.